

CHAYEINU

Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת צו-פרה תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-9	Parshah Riddles
10-11	Life of Truth Story
12-13	Halachah Q&A
14-21	Rav Kalman Krohn Stories
22-27	Nefesh Shimshon
	גליונות
28-29	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
30-31	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
32-33	הג"ר גרשון אדלשטיין זצ"ל
34-35	הג"ר דוב לנדא שליט"א
36-37	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
38-39	הג"ר משה שטרנבוך שליט"א
40-41	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
42-43	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
44-45	לשבת עונג

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath

732.301.4043 opt 2 then 8

לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, תינוק בן אסתר שירה

לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436

shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת צו תשפ"ד

Kaddish for Forlorn Souls

In the time of the Ksav Sofer there lived a noble couple in Pressburg who operated a successful business. They led a Torah-true life and donated substantial sums to *tzedakah*. The couple would often bring sizeable donations to the renowned *yeshivah*, with one minor stipulation — that the *yeshivah* designate an individual to say *Kaddish* in memory of all those who have no one to say *Kaddish* for them.

Following the man's death, his wife continued managing the business, and maintained her donations to the *yeshivah*, with the aforementioned provision. To her great dismay, the business began to falter. At first it seemed to be a temporary setback; however, with the passage of time it became clear that there was no alternative but to shutter its gates forever. Her savings dwindled until they were totally depleted and she was faced with the realization that she was a destitute widow with two daughters of marriageable age and without any means of support.

As a woman of valor, she stood up to the challenge stoically. She was ready to compromise in all areas of her family's needs. One thing, though, that she was not ready to compromise on was the *Kaddish* for forlorn souls. When the annual payment date arrived, she visited the *yeshivah* and beseeched the administrators to continue the *Kaddish* for free, with the promise that if and when her financial condition improved, she would recompense them for the services rendered, the recitation of "her" *Kaddish*. The administrators of the *yeshivah* were overwhelmed with the woman's benevolence and enthusiastically agreed to her request.

She left the *yeshivah* in a state of euphoria, full of inner strength, knowing that the yearnings of so many *neshamos* would be fulfilled by that sanctified *Kaddish* and that her own desperate situation paled by comparison. As she walked out on the street, a distinguished looking elderly man with a glowing white beard greeted her. Before she could even ponder his identity, the man engaged her in a conversation, inquiring about her situation now that her husband had died and she had lost her business. He obviously gained her trust and she poured out her heart to him, specifically, the dire circumstances of her two daughters.

"Regarding your daughters, what would you estimate to be the amount necessary to cover the marriage expenses for them?" he asked. She instinctively specified a sum. The man pulled out a pen and pad and wrote a note to the local bank director, instructing him to grant the bearer of the note the specified sum. To make sure that his signature would be honored, he suggested that he sign the document in the presence of two valid witnesses. "That should not be a problem," the woman commented. "The *yeshivah* is right here and we can fetch two students who will bear witness to your endorsement." The transaction was completed with the delivery of the signed note to the woman. Before she could ask him for his identity and for his motivation in this outstanding act of magnanimity, the man hurried on his way and she soon lost sight of him. For long moments she just gazed into the horizon, unable to fathom precisely what had taken place.

The following day she stopped at the bank in a state of anxiety, fully cognizant that she might be evicted as a charlatan, or, at best, as a disturbed woman with a vivid imagination. She handed the note to a teller who advised that she first clear the note for approval with the director. The woman had barely placed the note in his hands, when suddenly, unexpectedly, he fell to the ground in a faint. The entire staff went into a whirl. Security guards immediately detained the woman as the prime suspect in what appeared to be a robbery attempt. Some tense moments passed when, finally, the bank manager

SEUDAH STORIES

פרשת צו תשפ"ד

was revived. He asked that the woman be brought into his office. He now studied the note carefully and questioned her as to when and how she received it. "Just yesterday," she replied straightforwardly. "A distinguished looking elderly man gave it to me and signed it in the presence of two students at the *yeshivah*."

"Could you make a positive identification of the man if I showed you a photograph?" he asked. "Most definitely," she said. "I'm certain that the two witnesses would also easily identify his photograph," she said emphatically. The manager asked an attendant to bring in a picture of an elderly man. "This is definitely the man," she asserted.

Without further delay, he handed the entire sum to the baffled woman. He then related his side of the story, which shed light on his intense and shocking reaction. "The man who gave the note to the woman is none other than my deceased father who passed away some ten years earlier. Last night he appeared to me in a dream and said: 'From the time you deviated from the Torah path, married a gentile, and stopped reciting *Kaddish* on my *yahrzeit*, my *neshamah* does not find rest. Thanks to an anonymous woman who has made arrangements to recite *Kaddish* at the *yeshivah*, matters have improved for my *neshamah* and for countless others who have no one to observe their *yahrzeits*. Please note, my son, that she will appear at your bank tomorrow with a note for a specified sum to cover the marriage expenses of her two daughters.'

"In the morning I was distraught, not as much from the dream itself as from the vividness of it. I mentioned it to my wife who made naught of it. The woman, however, did appear at the bank today, as all of you are witnesses, authenticating the dream to its minutest detail."

One of the witnesses to the deceased man's signature was Rav Yosef Chaim Sonnenfeld, who later served as *Rav* of Yerushalayim. His associate was also of stature, Rav Yehudah Grunwald, *Rav* of Satmar, brother of the Arugas Habosem.

A Mother's Tefillos and Tears

In the early 1950's, a group of *yeshivah bochurim* went to visit the Tchebiner Rav in Yerushalayim, to talk with him in learning. The Tchebiner Rav discussed a *sugya* with them, and then he posed a very difficult question on that topic to them. The *bochurim* were stumped. They each tried to think of an answer, but no one wanted to offer a response to this *Gadol BaTorah* if they weren't sure they were correct. Finally, a *bachur* in the back of the room said he would like to try and answer the question. This *bachur* was Rav Moshe Sternbuch, who today is known as one of the *gedolei Torah* in Eretz Yisroel.

When the Tchebiner Rav heard his answer, the Rav shook his head and said, "This is not your own answer." The *bachurim* were a little surprised by this statement, and the Tchebiner Rav smiled. He said, "Your answer is so good and so extraordinary, that it is not possible that at your age, you could have thought of it on your own. This answer most likely comes from your mother— from her *tefillos* and her tears in crying to Hashem that her son be a *talmid chochom!*"

The Jewish Baby

When a train filled with a large transport of Jewish prisoners arrived at one of the Nazi camps, many Polish gentiles came out to watch the latest group as they were taken away. As the disoriented Jews were gathering their possessions to take

SEUDAH STORIES

פרשת צו תשפ"ד

with them into the camp, a Nazi officer in charge called out to the villagers standing nearby, "Anything these Jews leave behind you may take for yourselves, because for sure they will not be coming back to collect them!"

Two Polish women who were standing nearby saw a woman towards the back of the group, wearing a large, heavy, expensive coat. Not waiting for someone else to take the coat before them, they ran to the Jewish woman and knocked her to the ground, grabbed her coat and scurried away. Moving out of sight of the others, they quickly laid the coat down on the ground to divide the spoils of what was hiding inside. Rummaging through the pockets, they giddily discovered gold jewelry, silver candlesticks and other heirlooms. They were thrilled with their find, but as they lifted the coat again, it still seemed heavier than it should. Upon further inspection, they found a secret pocket, and hidden inside the coat was ... a tiny baby girl!

Shocked at their discovery, one woman took pity and insisted to the other, "I don't have any children, and I'm too old to give birth now. You take the gold and silver and let me have the baby." The Polish woman took her new "daughter" home to her delighted husband. They raised the Jewish girl as their own, treating her very well, but never telling her anything about her history.

The girl excelled in her studies and even became a doctor, working as a pediatrician in a hospital in Poland. When her "mother" passed away many years later, a visitor came to pay her respects. An old woman invited herself in and said to the daughter, "I want you to know that the woman that passed away last week was not your real mother ..." and she proceeded to tell her the whole story. She did not believe her at first, but the old woman insisted. "When we found you, you were wearing a beautiful gold pendant with strange writing on it, which must be Hebrew. I am sure that your mother kept the necklace. Go and see for yourself."

Indeed, the woman went into her deceased mother's jewelry box and found the necklace just as the elderly lady had described. She was shocked. It was hard to fathom that she had been of Jewish descent, but the proof was right there in her hand. As this was her only link to a previous life, she cherished the necklace. She had it enlarged to fit her neck and wore it every day, although she thought nothing more of her Jewish roots. Sometime later, she relocated to Israel where talented pediatricians were needed. She consulted a *Beis Din* who declared her to be Jewish. Soon she was accepted into a hospital to work, and eventually met her husband and raised a family.

In August 2001, a terrorist blew up the Sbarro cafe in the center of Yerushalayim. The injured were rushed to the hospital where this woman worked. One patient was brought in, an elderly man in a state of shock. He was searching everywhere for his granddaughter who had become separated from him. Asking how she could recognize her, the frantic grandfather gave a description of a gold necklace that she was wearing.

Eventually, they finally found her among the injured patients. At the sight of this necklace, the pediatrician froze. She turned to the old man and said, "Where did you buy this necklace?" "You can't buy such a necklace," he responded, "I am a goldsmith and I made this necklace. Actually, I made two identical pieces for each of my daughters. This is my granddaughter from one of them, and my other daughter did not survive the war."

And this Jewish girl, brutally torn away from her mother on a Nazi camp platform almost sixty years ago, was reunited with her father.

PARSHA CHALLENGE

פרשת צו

1. When in this week's פרשה does it say בבקר בבקר?
 - a. List three other instances where we have this לשון.¹
2. Which קרבן mentioned in this week's פרשה is mentioned in שבת זמירות?²
3. When is there a איסור חמץ in the תורה aside from פסח?
 - a. List two instances where the תורה requires חמץ.³
4. Name three קרבנות (all are mentioned in this week's פרשה) that were completely burnt even though they were not עולות.
5. List two קרבנות that are also names תפילות.
6. Based on this week's פרשה, explain the following equation: $(1+2+30) \times 7$
7. Originally, there were five of us,
Shortly afterward there were only three,
When a נשיא died another was added to us,⁴
The original five are referred to in this week's פרשה,
Who are we?⁵
8. My name is found in his name,
Both our second halves contain the ימי המלאים,
I am famously known for the number of my parts equaling my name,
However, in truth the calculation is off by one.
Who am I? Who is he?

Need a hint?

¹ Once in בשלח, once in כי תשא and once in ויקהל.

² ברוך קל עליון ה'

³ One in this week's פרשה and one connected to a טוב יום

⁴ When a נשיא was killed...

⁵ We are people

Answers

1. By the מזבח of the תמיד.
 - a. By the collecting of the מן, by the הקרבת הקטורת and when בני ישראל brought משכן to the נדבות.
2. לקל ירצה כמנחה על מחבת it says ברוך קל עליון In.
3. To make a מנחה that is חמץ.
 - a) Ten of the חלות תודה must be חמץ and the הלחם, שתי הלחם, which was brought on שבועות must be חמץ. (They were not brought on the מזבח.)
4. חטאת הפנימי, מנחת כהן, חטאות מלואים (וחטאת שמיני למלואים)
5. מוסף and מנחה
6. Every day of the המלאים ימי שבעת פר 1 - שבעת ימי המלאים, 2, אילים, and 30 ומצות לחם were brought.
7. **Originally, there were five of us,**⁶ אהרן ובניו -
Shortly afterward there were only three, נדב ואביהו - died
When a נשיא died another was added to us, כהן was made a פנחס -
The original five are referred to in this week's פרשה,
Who are we? כהנים -
8. Next week....

Last Week's Riddle:

I was the first to succeed, - at destroying the המקדש בית
I also caused the בני ישראל to sin, - by making them bow to an עבודה זרה
I tried to kill a group of three, - חנניה מישאל ועזריה
My descendant met a terrible end, - ושתי
Both my descendant and I are mentioned in the מגילה.
Who am I? - נבוכדנצר

לרפואה שלמה – לאחינו כל בית ישראל
שאול בן פאיע ליבע, חיים יהודה בן אסתר,
אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה, שרה יוכבד בת חנה מאשא,
לע"נ ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה,
יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל

For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com

Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.

© כל הזכויות שמורות

⁶ Technically there were six if you count משה (the דין of a גדול said he had the גמ' the), however I didn't count him to keep the riddle according to the פשטת.

פתחי פרשה – צו
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

צו פרשת is ALMOST צו פרשת תרומה is ACTUALLY צו. How so?
צו פרשת is 97 (צ"ז) פסוקים; פרשת תרומה is 96 (צ"ו). (Thank you Meir Golding)

Which מצוה in מצוה פרשת צו “helps” Hashem do a hidden miracle?

We have a מצוה to light a fire on the מזבח, even though a fire descended from שמים, because Hashem chooses to do נסים in a hidden way. (ספר החנוך קל"ב)

Let’s get ready for פסח: which element in חד גדיא is a reference to the תרומת הדשן described in צו פרשת צו?

This song describes our longing to eat 2 animals – the קרבן חגיגה and קרבן פסח – and mentions “water” (which refers to the כהן who would wash from the כיור) which “put out fire” (which the כהן did by removing coals from the מזבח during the תרומת הדשן). (ח"ס על ההגדה של פסח)

How could a person be required to bring the SAME EXACT קרבן 3 times in one day, without involving, or being preceded by, ANY violation of הלכה?

A new כהן גדול who has never done any עבודה before brings a קרבן מנחה to inaugurate himself as a כהן, then an identical second one to inaugurate himself as כהן גדול, and then an identical third one for the daily מנחה of the כהן גדול. (רמב"ם כלי המקדש ה' י"ז, ועיי"ש בכ"מ)

When מצוה פרשת צו is a weekday, there is something we make sure NOT to mention in davening. When it falls on שבת פרשת צו, we discuss this thing MORE than usual. What is this thing?

On most days, we say מזמור לתודה in place of a קרבן תודה. Since bringing a קרבן תודה on ערב פסח would forcibly limit the time span of its חמץ consumption, we omit מזמור לתודה on a typical ערב פסח. When ערב פסח falls on שבת פרשת צו, we read about the קרבן תודה in the פרשה.

A לחמי תודה consists of 40 “לחמי תודה” loaves: 30 of מצה, and 10 of חמץ. What percentage of the לחמי תודה was חמץ?

Each חמץ loaf was 3 times bigger than each מצה loaf. So, חמץ made up 25% of the loaves, but 50% of the volume. (שבועות ט"ו, רמב"ם הל' מעשה הקרבנות ט' י"ז)

How many things can you name that end with “שלום”?

שלום is so important, because it allows the world to exist, so it is appropriate to mention this מידה when concluding:

- The list of קרבנות (which ends by describing a קרבן שלמים) (ז' ל"ז)
- שמונה עשרה
- (עד כאן מרבינו בחיי שם) שיר השירים
- ברכת כהנים
- ברכת המזון
- ש"ס משניות
- A greeting exchange (“עליכם שלום”) (נ"י S.Y.G.)

How do we know that this was limited to the time when the עבודה took place? (ח' ל"ג) מילואים and his sons were told not to leave the משכן during the 7 inaugural days of

After the daily עבודה was finished, they took apart the משכן, until day 8. (העמק דבר ח' ל"ג, אמנם עי' מעין בית) (השואבה ח' ל"ה)

JUST CURIOUS

רש"י ו' א) Why do the כהנים need this encouragement? It doesn't cost THEM money when people bring קרבנות!

The כהנים, descendants of אהרן, certainly followed the instructions of הלל, “Be like אהרן...and love everyone” (מנחת אשר) (אבות א' י"ב), so it was hard for them to do anything which cost someone ELSE money.

The fire on the מזבח came from שמים. Could people see it descend?

It seems that no one could see it descend, except on the 8th day the inauguration of the משכן, when it was visible to everyone (ט' כ"ד). (ספר החנוך קל"ב)

After bringing a קרבן תודה, one is left with a large amount of food which must be consumed: the animal, and 40 loaves – much more than than after a typical קרבן. Why, then, must it be eaten in LESS than the usual amount of time (by the next morning)?

The owner will need to gather many friends to help him finish the food on time, and will wind up publicizing his thanks to Hashem for saving him. (העמק דבר ז' י"ג) We echo this in מזמור לתודה, when we say, " הריעו לה' כל " (נפש שמשון על סידור התפלה) – announce the greatness of Hashem!

When bringing certain קרבנות, the animal's chest and leg are waved all over, to Hashem Who controls וארץ שמים and all the directions. Wouldn't it be even better to do wave the WHOLE קרבן?

We thank Hashem for keeping the world moving, by waving the things which keep us moving: the chest (which houses the heart), and legs. (רבינו בחיי ז' ל')

Saying the פרשיות of קרבנות is like brining קרבנות (מנחות ק"י). Does this work if I don't really understand what I'm saying?

Just saying the פסוקים doesn't help. When one understands them, he comes to appreciate their depth and comes to keep the מצוות better, which eventually leads to achieving כפרה. Likewise, saying אשרי 3 times a day brings one to הבא only when he uses the opportunity to think about the greatness of Hashem, thereby strengthening himself in אמונה and עבודת ה'.

IN YOUR OPINION

Which do you find easier: performing a מצוה with all of its details, or focusing on how it connects you to Hashem?

In earlier generations, בני ישראל brought acceptable קרבנות, but the נביאים had to remind them that the point is connecting to Hashem. In later generations, בני ישראל recognized that they were serving Hashem, but the נביאים criticized their laxity regarding the הלכות of acceptable קרבנות. In all of our עבודת ה', we need to focus on both elements. (מעין בית השואבה ו' ב')

On a scale of 1-10, where would you rate your energy level?

The ברכה brings לחם הפנים to our food; the fire on the מזבח brings ברכה to our inner fire, so that we should have adequate energy, while avoiding "over-heating" with a fever. (ספר החנוך קל"ב) We should recognize that energy is a ברכה which is dependent on Hashem, and appreciate it!

What is the DIRTIEST מצוה you can think of?

Hashem wants the כהנים to remain humble, so he gave them the simple מצוה of removing coal and ash from the מזבח. This humble attitude should pervade all of our עבודת ה'. (רבינו בחיי ו' ג')

When should a כהן get to eat parts of a מנחה (made of flour) – when he brings someone ELSE'S, or his OWN?

When a regular person brings a מנחה, the כהנים eat most of it, and a tiny part gets burnt. If, when a כהן brought a מנחה, he also got to eat most of it, it would seem like he is just hungry, but wouldn't seem like much of a קרבן. Therefore, in such a case the whole thing gets burnt. (רמב"ן ו' ז' ממו"ג, דע"ז ו' ט"ז)

Imagine that you, and everyone in your class, bring in large packages of food for a סיום. But, a friend of yours only brought 1 small candy per student, and you realize that he may feel bad. How can you help him feel better, without him realizing?

You could match him by giving out only one cookie per student, and hiding the rest. When a poor person brings a small, inexpensive, flour קרבן, he may feel bad when he sees his wealthy friends bringing קרבנות from large, expensive animals. Therefore, Hashem told the כהן גדול to "match" the poor person by bringing a flour קרבן every day, and only HALF of it at a time! (אזנים לתורה ו' י"ג)

When someone brings a קרבן, parts of it go to a כהן. Which כהן deserves it?

All the כהנים doing the עבודה that day, who are טהור, are entitled to it. Even though one כהן, or a few, actually dealt with this particular קרבן, everything the כהנים did was considered teamwork, and everything was divided among them. (רמב"ן ז' ט"ז)

פרשת פרה

From the time we got the מצוה of פרה אדומה, until the second המקדש בית was destroyed, how many פרות אדומות did we have?

9: processed the first, עזרא the second, and there were 7 from עזרא until the חורבן. The 10th will be processed by משיח, hopefully soon. (רמב"ם הל' פרה אדומה ג' ד')

If a פרה אדומה has 2 hairs which have red roots, but are black on top – is it acceptable?

We go by the red roots, and cut off the black tops. (רמב"ם הל' פרה אדומה א' ג', ועיי"ש בשיעור האי עיקר)

We know the יצר הרע tries to prevent us from doing מצוות. In what way do we have to watch out for the יצר הרע AFTER doing a מצוה?

Regarding the חק of פרה אדומה, we are told, "גזירה היא מלפני - אין לך רשות להרהר אחריה", (רש"י י"ט א') – literally, "It is a decree from Me – you don't have permission to question it." This can be understood, בדרך דרוש, to mean, "If the יצר הרע interferes 'מלפני,' before you do the מצוה, realize that it is a decree you must perform; if the יצר הרע approaches you 'להרהר אחריה,' to regretfully reflect after the מצוה, bemoaning the necessary effort, ignore that as well!" (ספר וקראת לשבת עונג במדבר י"ט ב' בשם ר' מאיר מפרימישלאן)

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

The *אידן* describes Rav Chaim Abulafia as “the מופת הדור”, and writes about him: ורבו נוראותיו ועניניו וקדושתו פאחד. מהראשונים כמפורסם. Rav Chaim Abulafia זצ"ל was known for the נס, and subsequent establishment of “Purim Tevaria”. Here is the story: By the year ת"ק (1739), it had been seventy years that the city of Tevaria had lain in ruins.¹ The Sultan, who ruled from Turkey over the entire Ottoman empire, appointed Dahir El Omar as sheik over the entire Galilee. One of Dahir's first tasks was to rebuild the city of Tevaria. It would cost hundreds of thousands of ducats. He didn't want to spend that kind of money on rebuilding a city - he needed it for his regal dinners. Dahir was a pompous fool who lived a life of leisure and lavish partying. He relied on his intelligent, loyal servant Abdule* for advice and prudent initiatives for the benefit of the city. To Dahir's great happiness, Abdule informed him that Rav Chaim Abulafia, who was living in Izmir, Turkey at that time, was considering moving to ישראל. He knew that Rav Chaim was a very holy man and would draw a lot of people along with him. The wealthy *Yidden* living in חוץ לארץ would want to support his ישוב. Rav Chaim's *zaideh*, Rav Yaakov Abulafia, had been Rav in Teveria before it had been destroyed the previous time. It would make sense that Reb Chaim would want to take over the רבנות that his grandfather once held. Dahir El Omar sent a letter to Reb Chaim requesting that he ascend to Eretz Yisroel.

Dahir El Omar was right – well, actually it was Abdule who was right – but Dahir El Omar took all the credit. Rav Chaim Abulafia excitedly took him up on his offer. He made the arduous journey over the mountains to the city of Teveria together with his family and *talmidim*. Some of his *talmidim* had misgivings about Dahir's motives. Reb Chaim confidently dismissed their concerns. “Everything is *Hashgacha Pratis*. It makes no difference what Dahir El Omar has up his sleeve. Right now, הקדוש ברוך הוא put into his head to rebuild the city of Teveria, and that is what Hashem wants us to do. The holy city of טבריה has so many *zechusim*! We will have סייעתא דשמיא to rebuild it.” As they approached the holy city in סיון of that year (1740), Reb Chaim exclaimed, “Look! Beyond the next mountain, I think I see it! The broken walls of Teveria! Come *talmidim*! Let us run!”

The sheik received Rav Chaim nicely and built an especially beautiful בית הכנסת for him. He also built a *mikveh*, a market place, a sesame seed oil press, a bathhouse, new roads, fields and vineyards, and the *Yidden* in Turkey continued sending loads of money to the new ישוב. Reb Chaim Abulafia summoned *Talmidai Chachamim* from all over, and they were settling in Teveria. The הקדושים אור, spent some time over there. There was a special קדושה in the streets, and the *Yidden* were very happy. As far as Dahir El Omar was concerned, Teveria was a smashing success!

In the year תק"ג (1743), on כ"ב לחדש אב, an emergency letter arrived from Damascus. It was written by the two famous גבירים, Reb Chaim Parchi and Reb Yosef Lusato, close advisors to the prime minister Suliman Pasha who ruled over Damascus. The letter stated that the Sultan was very angry at Sheik Dahir El Omar. He ordered Suliman Pasha to bring an army, and destroy the entire city of Teveria. The letter continued that the governor is coming with huge weapons that can wipe out the entire city in one shot! All of the *Yidden* of Teveria should run to the city of Tzfas where the governor of Damascus would send troops to protect them! The *Yidden* were alarmed and wanted to flee. Reb Chaim Abulafia, however, said, “I will go and discuss the matter with Dahir El Omar. He rebuilt the city for us and we owe him the הכרת הטוב of letting him in on the warning.”

When Reb Chaim and his delegation arrived at the sheik's palace they were greeted by Abdule. Dahir El Omar was busy with his afternoon nap, but Abdule convinced him to see the important delegation. They presented Dahir with the letter. Dahir took it and opened it up importantly. He didn't know how to read, so he asked Abdule to read it for him. Dahir was terrified! Abdule, however, dismissed it. Reb Chaim Abulafia explained to him that those two *Yidden* would not have written the letter if they didn't have credible evidence. But Abdule wasn't concerned. “The Sultan has nothing against Dahir El Omar. We paid the Sultan his taxes on time. I don't see why he should be angry at us. Also, if the Sultan wanted to send an army to destroy us, he wouldn't be sending Suliman Pasha, he would be sending the governor of Tzidon. He is the authority over Teveria and receives their taxes. Suliman Pasha is a rival of Dahir El Omar. The Sultan's constant raving about Dahir's great idea of rebuilding Teveria, and all of the new taxes that it brings in is making Suliman Pasha increasingly jealous. He's trying to scare us into sending him a load of cash to stop him from attacking Tevaria. Those two Jews must have been forced to write the letter. Rabbi, don't worry about it. Write a letter to your two Jewish friends in Damascus and tell them that it is absolutely nothing to worry about.”

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim* story #72, Dial-A-Shiur / מעם לועז סוף מגילת אסתר

Five days later another letter arrived from those two great גְּבִירִים in Damascus. Again, they pleaded that the *Yidden* flee the city. Reb Chaim Abulafia brought the letter to Dahir El Omar, who proceeded to ask Abdule to read it. Abdule read it and repeated that there's nothing to worry about. He had done some investigating in the interim and confirmed that Suliman Pasha is talking about mounting an attack, but Tzidon had issued Suliman Pasha a strong warning not to attack, and declared to them that they would not allow it. They said that Teveria pays more taxes to the Sultan than any other city in the whole region, and it would be injurious to the Sultans coffers if there would be an assault. Damascus wouldn't dare attack us! Rabbi, go home. Don't worry!

On the fifth day of Elul they got news that Suliman Pasha was marching toward the city. The *talmidim* ran to their Rebbe and cried, "Rebbe, please! Let us do as the letter instructed us! We will try to make it to צָפֹת." Reb Chaim did not allow it. "It would be a terrible חִילּוּל הַשֵּׁם. I do not believe that הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא wants us to run. Sheik Dahir El Omar brought us here to *Teveria* and rebuilt the city for us. We must not desert him in his time of need. What are the other גוֹיִם going to say? They're going to say, *Look! You build a city for the Jews, not only don't they help defend the city, but in its time of crisis they run, leaving you to fend for yourself and be destroyed.* Absolutely not. I cannot allow such a חִילּוּל הַשֵּׁם. It would be a terrible lack of הַכָּרַת הַטּוֹב. Also, Hashem gave us such סִיּוּמָנָא דְשִׂמְיָא to rebuild this holy city in such a short period of time, it was לְמַעַל מִדְרָךְ הַטָּבַע. I believe that the רַבּוֹנוּ שְׁל עוֹלָם is going to give me the כֹּחַ to be able to save the יְשׁוּבָה. The רְשָׁעִים that are coming to destroy us will not succeed. The זְכוֹת of the holy תַּנְאִים from the times of the מִשְׁנָה, and the אֲמוֹרָאִים from the times of the גְּמָרָא, and all of the צְדִיקִים that are here now will protect us. All the *Yidden* should gather by the holy קְבָרִים over here in טְבֵרְיָה. They should *daven* and blow *shofar* and ask that הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ should have רַחֲמָנוּת on us."

Dahir El Omar and Abdule were very impressed with Reb Chaim Abulafia's decision. Abdule divided the army into strategic defensive positions. He hoped that Reb Chaim would *daven*, since he knew that only that would save the city. They saw Suliman Pasha approaching with huge cannons and explosives. The *talmidim* were terrified, "I told you not to worry." The Rav assured them, "Come! Let us get ready for Shabbos." That night, everyone came to *shul* as usual.

Then the shelling started. It was miraculous. Cannonballs were landing in the *Kineret*. Cannonballs were landing between houses. They were all missing their targets! Everyone, besides for their arrogant sheik Dahir, realized that it was the *zechus* of the Rav that was protecting the city. That לֵיל שַׁבַּת קוֹדֵשׁ, Reb Chaim Abulafia gave his regular *drasha*. He confidently declared that they had nothing to worry about. The *zechus* of the *heiliga tzaddikim* in Teveria would protect them. "*Yidden! Be בְּשִׂמְחָה! Have אֶמּוּנָה and have בֵּיטְחוֹן! We were יוֹצֵא this גְּזִירָה with the פְּחַד that we experienced. We did the right thing by not running away.*"

The bombardment continued for 14 days, but not a single house burned down despite the roofs being made of thin wood. Suliman Pasha ran out of cannonballs. However, he wasn't going away so quickly. Abdule advised Dahir El Omar to try making peace with him. The מְנַהֵג of the Muslims was to send an old, wise, woman to ask for peace. Dahir El Omar sent his grandmother with his pet horse that was worth a thousand gulden. Suliman Pasha wouldn't hurt his grandmother. The horse would be a gift and she would declare that they want peace. Suliman Pasha accepted the horse but replied that the only way he would leave the city is if Dahir El Omar would turn himself over as a prisoner. Those were terms they wouldn't accept, so they sat and waited to see what would happen. Several weeks later Suliman Pasha received cannons that were even bigger than the earlier ones. Again, he bombarded them with explosives. It was a spectacular sight! All the bombs exploded into the *Kineret* and other places harmlessly. None of them hit their target! The Rav sent Jewish children to bring the unexploded bombs to Sheik Dahir so he should see the great miracle. The Rav knew that he was hiding under the table and couldn't see what was happening.

Dahir tried to appease Suliman Pasha again by sending his grandmother with a horse. Suliman would not consent and tried again and again to destroy the city. He even tried digging under the walls so he could position explosives and detonate them. Miracle of miracles, they couldn't get the tunnels to go in the right direction. While all of this was going on there was a lull in the battle. That gave the *Yidden* a chance to *daven* properly on *Rosh Hashanah* and *Yom Kippur*. They had plenty of לוֹלְבִים because לוֹלְבִים grow in Teveria, but they had no אֶתְרוּגָה, אֶתְרוּגָה, and עֶרְבוֹת. On the last day, הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, along with the negotiators came a *Yid* from Damascus who brought the other three of the מִיָּנִים ד' that they didn't have. The *Yidden* were able to be מְקַיָּים the מִצְוָה with tremendous שִׂמְחָה and thanks to Hashem. They realized the great נִסִּים that Hashem was doing in the זְכוֹת of their צְדִיק, Rav Chaim Abulafia. In the end, Suliman Pasha admitted to forcing the גְּבִירִים in Damascus to write the letters. He was planning on attacking the Rav as he was fleeing Tevaria and holding him ransom. Also, there was a terrible epidemic in Tzefas which the *Yidden* of Tevaria were spared from by staying put. No one was hurt in the attack and nothing was seriously damaged. Finally, on שַׁבַּת קוֹדֵשׁ ד' כִּסְלוֹ, Suliman Pasha completely left the city. That day was established by Reb Chaim Abulafia as a special Purim for the *Yidden* of Teveria from then on.

In this story, Reb Chaim Abulafia זצ"ל had to make a big decision; should they stay or should they go. Reb Chaim weighed out the צְדָדִים carefully. When he arrived at his decision, he had בֵּיטְחוֹן in Hashem, and taught his צִיּוּר to do so as well, with great שִׂמְחָה. During the whole bombardment he encouraged everyone with great confidence that they were doing the right thing. We *daven* for סִיּוּמָנָא דְשִׂמְיָא in our decisions, but ultimately Hashem is doing everything and we should have בֵּיטְחוֹן in Him alone to take care of us. With that attitude we will have מְנוּחַת הַנֶּפֶשׁ and שִׂמְחָה in all situations.

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 24

See Mishna Berura 188:33 and Shulchan Aruch 306:1, 302:11

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I noticed some dandruff on the lapel of my jacket. Can I shake or brush it off?

QUESTION 2

Some cholent must have gotten on me by the Seudah, as I see some dried cholent on my shirt. Can I peel it off?

QUESTION 3

Well, I hope I did the right thing, and I peeled it off. But there's still a stain on the shirt left from the cholent. Can I scratch it off?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

With purim coming out on Motzei Shabbos, my Seudah Shlishis will end after shkiah and go into Purim. What should I say by bentching? Retzei? All Hanissim? Both?

Answer: When Rosh Chodesh is Motzei Shabbos, there is a discussion amongst the Poskim what to say by Bentching. But on Purim, the Mishnah Berurah (188:33) writes to say Retzei and not Al HaNissim since there is really no Chiyuv at all to say Al HaNissim at all by bentching on Purim, rather it is just a Reshus.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

My shul is davening the night of purim 15 minutes after Shabbos is over, which doesn't give us enough time to get my kids into their costumes. Can we start changing them even before Shabbos is over?

Answer: One may not do actions of preparation on Shabbos for after Shabbos. Getting dressed for Purim would therefore not be allowed. However, there is a simple solution. If the children get dressed on Shabbos and play in their costumes, it wouldn't be considered getting dressed for later, but rather dressing up to play on Shabbos. One shouldn't say "let's get dressed for tonight", but rather "let's get dressed now so we can play etc."

QUESTION 3

My bochurim were "prahving" purim'dik by the Shabbos seudah, and had a few Le'chaims. One of them drank too much and please excuse me-threw up all over my kitchen floor. Can I take a bath towel, wipe it up and put the towel in the laundry room for the rest of Shabbos?

Answer: The Shulchan Aruch (302:11) writes that if someone gets very dirty with mud or similar things, he should not wipe his hands on a towel if typically he would clean the towel if it got so dirty. By most people, if they have to clean up such a mess they would throw it into the washing machine or run it under a sink. If so, a towel may not be used on Shabbos. Rather, as Rabbi Felder told us, paper towels should be used. Even if not cut, one can unwrap the paper towels a lot, clean up the mess, and throw out the dirty part of the roll, leaving the rest hanging from the garbage

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva

Stepping Stone Part II

Recap: Meir, a teenage bachur, fell into depression after his father was exposed as a career thief and was driven from the shtetl. While sobbing in the forest one day, Velvel the Vasser Tragger discovered him and invited him to stay at his farm.

The sun was high in the sky as they drove out of the shtetl toward Velvel's farm. Meir clutched the reins with taught muscles, nervous and calm all at once. It felt good, steering the animals, and the rhythmic clip-clop of the horses was soothing.

As they sat, side by side, on the bobbing wooden wagon, Meir and Velvel chatted like old friends. They were a study in contrasts: Meir, with his dark, clipped hair and melancholy eyes set above a tight smile and angular cheekbones, and Velvel, his grey curls bouncing about, his silver beard framing a laughing smile, his wrinkled eyes twinkling merrily. And although they had just become acquainted, there was a bond between them, a bond of trust and kindness and caring.

"You look happy," Velvel observed with a smile.

Meir stopped humming. He hadn't even been aware that he was humming. "I am happy," he admitted. "Today was wonderful. After I met you, that is."

"What made it so wonderful?" Velvel inquired.

"Firstly, I finally feel full," Meir said, his eyes on the road ahead. "I am always hungry. Always. Thank you so much for the meal. I haven't eaten well in a long time, and I have to admit that it feels great to be satiated."

"Yes," Velvel agreed. "Is that all?"

Meir looked thoughtful. "I'm also feeling good because I am driving the horses and buggy," he said slowly, coming to the realization as he spoke. "I've never done this before. It's an amazing feeling. When I drive the horses, I feel... I feel... needed."

"You are an insightful young man," Velvel responded, impressed. "And you've hit upon the secret to success. It's a feeling we all crave, we all need. We need to feel needed. Look, there's the farm up ahead. Believe me, Meir, here you'll be very needed."

As the wagon rolled through the gates of the farm, more than a dozen children streamed down to

greet it. They piled in from all different directions, boys and girls, young children and teenagers. Bringing up the rear was a dignified, if elderly, woman who was presumably Velvel's wife. "Hello, hello!" they called excitedly. "Welcome back!"

Meir's eyes widened as he tried to count the children. He counted at least fifteen boys and eight girls, but it was hard to tell for sure since they were constantly moving. "I don't understand," he said, nudging Velvel. "Who are these children?"

Velvel laughed. "These are my children. Come, let me settle the horses so that I can go and greet them."

"But... but..." Velvel had sounded perfectly serious, but Meir was finding it difficult to believe him. "How can you have so many children the same age?" he asked, dumfounded. "And aren't you... um... aren't you a little old to have children?"

Velvel laughed again and wagged a shriveled finger at Meir. "I'm not old! And Hashem sent me a large family, baruch Hashem!"

"Tatte, Tatte," five of the boys bleated together, racing toward Velvel and enveloping him in a big hug.

"Hello, *kinderlach!*" Velvel cried back, just as joyfully. "Come, we have a guest. Let's all go inside and I'll introduce you to him."

A bewildered Meir followed his host and the throng of skipping children into the house, where an elderly woman stood near the stove, apparently waiting for them. Her face was creased with wrinkles, her posture somewhat stooped. But her eyes were warm and her smile genuine. Meir immediately placed her as Velvel's wife.

He looked around the large room, his eyes taking in the many lanterns that lit up the room to a shining glow. A long table stood in the center of the cavernous room, lined on each side by an endless row of chairs. Meir watched as Velvel took his place at the head of the table. Two children hurried over with a water basin, which he used to wash his hands.

Meanwhile, the rest of the children in the family were scrubbing up at the water pail and taking their seats around the table. As they sat down one by one, Velvel introduced them to Meir, whom he had seated right beside him. "This is Shmulik and Naftali. Here's Chaim, and Sruli, and Dovid'l." He continued on and on, introducing each of the children, and Meir listened open-mouthed, wondering if he would ever learn all their names.

Three girls stood at the stove, where fragrant aromas were wafting from the pots. Velvel's wife sat at the far end of the table, directing them from there. As one of the girls dished out steaming bowls of soup, her sisters brought the soup to the table, serving Velvel and his wife, then Meir, and then the rest of their many siblings lining the table.

"Tatte, look what I made!" a sweet-looking little boy called excitedly. He scrambled onto Velvel's lap, showing off his creation with a beaming smile. Velvel oohed and aahed over the masterpiece as the little boy's smile grew wider than Meir thought was possible.

As he slid off Velvel's lap, the next child came over for a little attention. He was taller than the first, and Meir placed him at ten years old. "Zaide, Zaide!" he exclaimed, breathless with excitement.

As Velvel listened attentively, the boy told him about a new skill he had learned on the farm, but Meir's mind was too busy churning to listen.

Zaide? Was Velvel the boy's grandfather? It actually made a lot of sense, considering Velvel's age, but where was the boy's parents? And the first boy had been a good five years younger than this one, and he'd called Velvel, "Tatte."

As Meir pondered the subject, a slight girl with two braids came over, holding a small tray of muffins. "I made these for you," she said shyly, handing Velvel the tray."

"For me?" Velvel asked, his astonishment and joy causing a gratified blush to creep up on the girl's cheeks. "I didn't know you were so talented! These muffins look delicious! Here, Meir, you are the guest. Please, I want you to have the first muffin that Gittel baked for us."

Meir tried to tamp down the questions in his mind and forced himself to focus on the beautiful atmosphere, the camaraderie, and the satisfying meal instead of harping on the details that didn't seem to add up. He finished his soup and put down his spoon, watching the elderly Velvel interact with his many, many children.

"Yankel, Asher, did everything go smoothly today on the farm?"

"Yes, Tatte," the two responded in unison.

"And how are the horses doing today, Shimmele?" Velvel addressed a quiet looking boy sitting toward the middle of the table.

Shimmele perked up. "Very good," he said, a touch of pride in his voice.

"And, you, Nachum? Weren't you working on a table for someone? How is it coming along?"

"Baruch Hashem," the boy called Nachum, a confident looking youth in his mid-teens, replied with a smile. "The customer came to see it today, and he was very satisfied."

Velvel gave him a warm smile. "That's excellent, Nachum! Chana'le? Raizel? Were you able to bake the challahs for the poor people for Shabbos?"

"Yes, Zaidy," one of the girls sitting near Velvel's wife responded, twirling the end of her braid. "And Shifra has already packed up the packages, so they'll be all ready to be delivered tomorrow."

"Wonderful!" Velvel beamed at his children. "Who wants to bring the basin so that I can wash my hands and recite *birchas hamazon*?"

As the children scrambled out of the chairs, a lightbulb went off in Meir's mind, and he finally understood what was going on. These children were not Velvel's biological children, but children who needed a home, who needed loving parents, and who had found what they were looking for in Velvel and his wife.

He turned to the boy sitting beside him. "Where are you from?" he asked quietly.

The boy shrugged. He obviously didn't want to answer the question.

Meir turned to the boy across from him. "And you... Shmulik, isn't it? Where are you from originally?"

Shmulik looked uncomfortable. "Ask me something else," he said, also avoiding the question.

Meir took the hint and stopped questioning. He benched quietly and then stood up with the others, looking questioningly at Velvel. His host put a warm hand on his shoulder. "Let's talk," he said quietly. "The children will prepare for bed now, and then we'll have some time to speak."

With so many children helping clear the table and wash the dishes, the kitchen was sparkling in no

time. They waited as the kitchen emptied out, the children's happy chatter fading along with their footsteps. Velvel's wife gave Meir an encouraging smile as she slowly made her way out of the room, and then the kitchen was empty.

"What's going on?" Meir asked in a low voice, just in case some of the children were still in earshot. "Please, I must understand what's happening here."

"They are all children from broken homes," Velvel explained slowly. He didn't say, "Just like yours," but Meir heard it anyway. "They each have their own background story, but the common thread joining them all was their desire to find joy again. I promised them that if they would come to live with us here on the farm, they would find the happiness they were seeking. And they did."

"But how?" Meir asked plaintively. "How did they find happiness if they knew heartbreak and tragedy wherever they came from?" He didn't say, "And how can I, too, find that happiness?" He didn't have to. Velvel understood him.

Velvel patted his guest on the back. "You want to know the secret, huh? I'll tell you how. Through hard work. When someone works hard investing all his energy and efforts into something with tangible results, he will be happy."

Meir looked skeptical. "That's all? Just hard work, and boom, I'll be happy?"

"It isn't enough to just work hard," Velvel clarified. "You need to work hard for somebody else. You need to invest yourself in doing, not for yourself, but for others. Try to ease his plight, try to help him however you can. Forget about your own problems, and focus on the problems of another. That's where you'll find happiness!"

He peeked at Meir, and satisfied that the boy was listening and absorbing his message, he allowed himself to continue. He lowered his voice. "You saw Nachum tonight, didn't you? If you think you have it bad, once you'll hear about Nachum, you'll realize just how fortunate you are. Nachum's mother was married to someone else before marrying his father, and she did not receive a *get* before marrying a second time."

Meir let out a small gasp.

"I see you understand correctly," Velvel continued in the same low voice, his eyes betraying the pain he felt on Nachum's behalf. "Our wonderful Nachum is a *mamzer*, with all the repercussions that comes along with it. The stigma of his status followed him persistently in his childhood, and he was the victim of terrible bullying. You must understand that even once he came here, where he is respected for the human being that he is, his troubles are far from over. There is nothing humanely possible that can be done to reverse the effects of his mother's terrible deed."

Meir tried to picture himself in Nachum's shoes, crushed under the burden of an irreversible life sentence, and found that Velvel was right. By comparison, his own situation was a walk in the park.

"I took Nachum in, and apprenticed him to a carpenter," Velvel continued. "And along with his carpentry skills, his confidence was polished as well. When he comes of age, I hope to marry him off to a maidservant, who will convert, and his children will be perfectly kosher Jews. Take a look at him, and you'll never guess that he was once a beaten child with his head perpetually bent in shame. The work he did for others, building for

them and enhancing their lives, has in turn enhanced his own life.”

“What about your own children?” Meir asked after a long, contemplative pause.

“My wife and I weren’t blessed with biological children,” Velvel responded, matter-of-factly. “But we didn’t let this bog us down or keep us from accomplishing in life. Instead, we adopted children, children without homes and children without parents. Our family is arguably the biggest in the country. We always have between twenty and thirty children in our home, and whenever we marry some of them off, we quickly take in new ones. Hashem may have decreed that my wife never bear a child, but we are as far from childlessness as can possibly be.”

“Wow,” Meir said, awed by the elderly man sitting beside him.

“From now on, you, too, Meir, are one of our children,” Velvel said softly, putting an arm around Meir’s frail shoulders. “Consider this your home, and consider me in the place of your missing father. We will find you a job that suits your temperament, perhaps driving the horse and wagon, and I hope that you will succeed in finding the joy that so many other children before you have discovered on this farm.”

Meir stood up, overcome with gratitude, and hugged Velvel tightly. “I don’t know how to thank you,” he said, his voice scratchy with emotion. “What should I call you, Tatte? Zeide?”

“That’s up to you,” Velvel replied, warmly returning the embrace. “You should really head to bed now. Here on the farm, we all get up at dawn. There’s no such thing as sleeping the day away. Come, I’ll show you to your room.”

Meir followed him out of the kitchen, thinking about the endless sleep – eat – sleep cycle that he couldn’t seem to break out of in the depression of his mother’s home. “What if…” he suddenly began, and then stopped.

Velvel turned around, his expression open and inviting. “Yes?”

“What if I can’t take my mind off of my problems?” Meir asked hesitantly, unable to imagine returning to a worry-free life.

Velvel gave a quiet laugh. “Don’t worry so much, Meir! You’ll see that you’ll be too busy here to think about your problems. Just try it, try one day focusing on assisting others with their problems, and you’ll understand exactly what I mean.”

The next morning dawned bright and early, and Meir rose along with the others, blinking away cobwebs of sleep. Completely unaccustomed to waking so early, he had a very groggy morning, that first morning, but with time, his body adjusted to the schedule. For the next few days, he joined Velvel on his water carrier rounds, getting excellent practice at the reins before he was designated as the farm’s official driver.

His days were long and busy, but extremely fulfilling. He slept a scant five hours each night, a far cry from the eighteen hours of slumber he’d gotten used to at the height of his depression, and yet he never felt more alive, more energetic, more capable, and more at peace with himself. As he delivered packages of challahs, baked by the girls Velvel had taken in, to poverty-stricken families in the village, the positive feeling of doing for others filled the father-sized void in his heart. Slowly, he began to heal.

There was another boy on the farm his own age, a tall, sunburned young man named Yoni, and the

two became close friends. Yoni, like all the others in Velvel's household, came from a broken home, but under Velvel's care, he blossomed and thrived. The two boys would talk for hours, sharing their memories, both the good and the bad, and their dreams of the future.

The months and years passed, and both boys soon became of marriageable age. Velvel hadn't grown any younger, but his youthful spirit and massive heart didn't weaken in the slightest even as his hands began to tremble and his vision slowly faded. Like a true father, he carefully sought out matches for both of them, and within a few months, Meir left Velvel's home to form his own, followed shortly afterward by Yoni.

Although he never saw his father again, the rehabilitated Meir didn't abandon his mother and siblings to a sorry future. He supported them financially, as well as emotionally, and to the best of his ability, ensured that their difficult circumstances did not prevent them in building their lives anew.

With their own fledgling families to support, Meir and Yoni began to look into different business opportunities. Once again, it was Velvel who came to their aid and offered to lend them the capital to start their business. The friends used the money to purchase a huge tract of forest, and before long they were operating a successful timber business together.

Their families continued to grow, and the relationship between Meir and Yoni grew along with them. They were more than friends and business partners; they were practically brothers, having shared in each other's hopes and sorrows, and of course, having shared the same 'father', Velvel.

And watching the two of them, mature and distinguished businessmen who contributed to the community and were raising Torah-true families, no one had more *nachas* than Velvel the *vasser-tragger*. They may have been just two of the tens of children he'd invested his heart into, but to Velvel, each of those tens of children was as precious as an only son.

One morning after *Shacharis*, as Meir and Yoni wrapped up their *tefillin* and prepared to get a start on their workday, they heard a commotion outside. A funeral was being announced in the shul courtyard. Hurrying outside, they heard the name of the departed man, and a deep sorrow overcame them. It was Velvel, the man who had rescued them both from despair and given them a new lease on life.

The two men stared at each other in shock before falling on each other's shoulders in terrible grief. "Oy, oy!" Meir cried, weeping bitterly. From deep inside his shoulder, Yoni responded with pained wails of his own. Velvel had passed away! Velvel was no longer with them! The pain was enormous; it felt as though they had lost their father.

Velvel's *levayah* was one of the largest the village had seen. A huge crowd of villagers turned out to pay their last respects to the water-carrier, the *tzaddik*, who lived in their midst. The streets were teeming with people, first men and then women. Velvel had been a fixture in the shtetl, and his passing affected everyone.

And in the center of the crowd, their minds numb with grief, were the twenty-five children who still lived on the farm, all of whom had considered Velvel their father. They were joined by the many young adults who had already married and 'graduated' the farm, but who nevertheless

considered themselves part of the family. Velvel had never fathered a child of his own, yet he nevertheless had tens of bereaved children at his funeral.

When the *levayah* was over and Velvel was laid to rest in the local cemetery, his wife returned to the farm to sit *shivah*. A huge crowd of her adopted children followed her there, to sit with her and reminisce about Velvel, to try to comfort her with their memories of Velvel's kindness and generosity. Meir and Yoni, too, were there, soaking up the stories and telling anecdotes of their own. For seven days, they remained at the farm, part and parcel of the *shivah*. They were, after all, Velvel's children.

When the week of mourning was over, Meir and Yoni stood up to address the unspoken question that hung in the air. What would be with the children? Who would care for them now that Velvel had passed away? And what about Velvel's wife?

"Mamme," Meir said, addressing the woman who had given him a home when he'd needed it the most. "Yoni and I wanted to tell you that we will step into Tatte's shoes. We will care for you, for the farm, and for the children who are here, just as you and Tatte have done for so many years."

Velvel's wife's eyes filled with tears as she looked at the two of them, remembering the days when they'd first arrived on the farm. Gone was the anger, the melancholy, the despair in their eyes. Instead, she glimpsed strength, determination, and kindness, testimony to the success of her husband's caring. "Thank you," she said quietly.

True to their word, the two friends took responsibility for the farm and its occupants. Under their leadership, Velvel's kindness evolved

into a full-scale orphanage, where children from disadvantaged homes were cared for and rehabilitated. The orphanage, one of the first such Jewish institutions in Europe, carefully followed Velvel's model of achieving success through working hard for others instead of focusing on one's own problems.

Indeed, because the two friends had personally experienced how Velvel's model worked, they saw extraordinary success, helping many, many children grow out of their difficult circumstances into successful adults. And just as his *rebbe* had promised so many years earlier, Meir saw firsthand how his own challenge served as the very stepping stone to his success.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A329

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadim & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

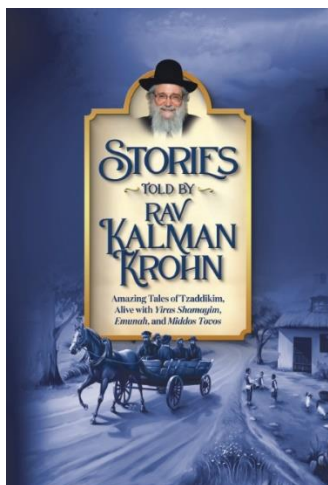
Option 1: Vaadim given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadim by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

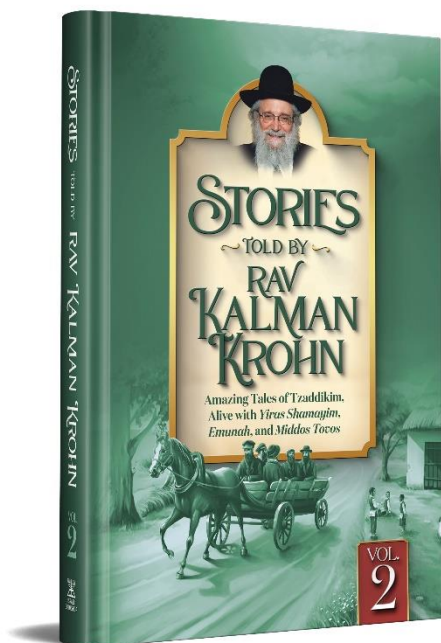
Sponsored by:
The Friedman Family
The Schwab Family

Volume One of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is now available at your local Judaica
Store.

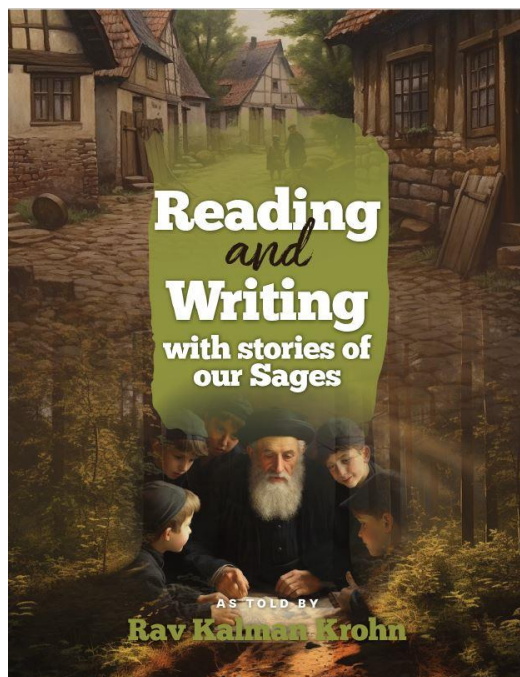
EXCITING NEWS!!!!

**Volume Two is scheduled to be released in
time for Shavuot**

B'ezras Hashem, Toras Reb Kalman created a
curriculum series out of these stories that will
change the chinuch system – just like Reb
Kalman wanted!

The 8th grade edition is scheduled to be released
in time for the 2024/2025 School Year!

Email torasrebkalman@gmail.com for a sample

**Sponsorship and dedicaion opportunities are
now available!**

This is your chance to:

- Perpetuate Reb Kalman's legacy
- Be a part of history

Please email us for more information.

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה בן רחל נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Excellent Advice

אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה: (ויקרא ו, ו)

A constant fire shall be kindled on the altar; it shall not go out. (Vayikra 6:6)

I heard an *eitzah* that is a real jewel. We just need to make a habit of it. It is built on three principles: praying, praying a lot, and the power of Torah.

Regarding the power of Torah, it is written:

בְּדָבַר ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ – By the word of Hashem, the heavens were made.¹

It says in the *Zohar* concerning this:

Hashem looked in the Torah and created the world. He looked in the words יהי אור –

“Let there be light” – and created light...

Early Torah sources explain that this is the meaning also of the following verse:

לְעוֹלָם ה' דְּבַרְךָ נֹצֵב בַּשָּׁמַיִם – Always, Hashem, Your word stands up in the heavens.²

Hashem's utterance of יהי רקיע – “Let there be a firmament” – is what sustains the heavens at every moment. It keeps them standing up.

1 Tehillim 33:6.

2 Ibid 119:89.

העלון השבוע מוקדש לזכות החתן והכלה
ברוך זאב נ"י עב"ג תחי'
בן ידידנו היקר ר' מרדכי דויטש שליט"א ומשפחתו
יה"ד שיעלה הזיווג יפה ויקימו בית נאמן בישראל לתפארת עם ישראל

Along these lines, the Torah's words ורפא ירפא – “He shall surely heal” – hold within them all the power of healing in the world. The words ודברת בם בשבתך בביתך – “You shall speak in them when you sit in your house” – contain the trait of *hasmadah* and its power. And so forth.

In light of the above, if a person wishes to *daven* over a certain matter, he should recite a *pasuk* that speaks of the matter he needs, saying the *pasuk* as a plea to *Hashem*. He will thus have not only *Tefilah* but also the special Torah power that these holy words contain. He will be utilizing the particular word of *Hashem*, contained in these words of Torah, that is specifically relevant to the issue. In this way he will attain what he seeks.

This teaching of the *Shelah Hakadosh* is quoted also in the name of the great *Mekubal* R. Moshe Cordovero, that if a sinful or vain thought comes into a person's head, he should recite, with great

intensity, the verse from this week's *parshah*: אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה – “A constant fire shall be kindled on the altar; it shall not go out,” and he should repeat it again and again.

Based on this, we could say the following. If a person who regularly suffers from undesirable thoughts will set aside a time to recite these words a hundred times a day, or five hundred times, he will be performing a three-fold activity: praying, praying repeatedly, and drawing *tabarah* and *kedushah* upon himself by means of the words themselves, for this is their inherent quality, as explained above.

If a person keeps this up every day, and recites the *pasuk* dozens or hundreds of times, and after he grows accustomed to it, he adds more and more, until he eventually comes to recite this verse, this fervent plea, thousands of times, as time goes on he will experience illumination and derive tremendous benefit. ●

Tell About It

אם על תודה יקריבנו. (ויקרא ז, יב)

If he offers it to give thanks. (*Vayikra* 7:12)

There are four types of offerings: *Olah*, *Chatas*, *Asham* and *Shelamim*. The *Korban Shelamim*, the peace offering, is not brought because of a sin. It is a *korban* a person brings because he wants to “share” his *simchah* with *Hakadosh Baruch Hu*. When he brings this type of *korban*, he receives most of the

meat for himself to eat, the *kohen* gets the certain cuts that are to go to him from a *korban*, and the *eimurim*, the fats and innards specified by the Torah, are burned on the *Mizbeach*. Thus, all parties “share” in this *korban* and benefit from it.

And what about a *Korban Todah*?

An additional requirement of the *Korban Todah* is that forty loaves of bread are brought along with it. These loaves are to be eaten partially by the *kohanim* and partially by the bringer of the offering.

When a person brought a *Korban Shelamim*, he received a lot of meat, and had a limited time-period to eat it. Since he couldn't finish it all himself that day and night and following day, and there is a *mitzvah* to finish the meat, he would invite people to partake of it with him. He would typically invite friends and relatives.

With the *Korban Torah*, the time factor is even more pressing. He has a day less to eat it, and there are also the forty loaves of bread that come along with it, which also must be eaten within the specified time-period. So the bringer of the *korban* would need to invite a lot more people.

Since a lot of people would thus be at the banquet of the *korban*, this would publicize the miracles and kindnesses of *Hakadosh Baruch Hu*, since a person would bring a *Korban Todah* in order to give thanks for a *chesed* and *nes* that *Hashem* did for him.

When *Hashem* does *chesed* for a person, he should publicize it, he should tell people about it. This is a very important thing.

About the *Korban Todah* it says:

וּסְפְרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה וּגְוִי וּירוֹמְמוּהוּ בְּקִהָל עַם – They shall recount His deeds with joyous song... and elevate Him in the congregation of the people.¹

This is why, in the chapter of *Tehillim* called *Mizmor l'Todah*, it says:

הָרִיעוּ לֵה' כָּל הָאָרֶץ – Give thanks with bugle blows to *Hashem*, all the earth.²

We need to thank *Hashem* with a loud voice and make His Name known in all the earth.

לְךָ אֶזְבַּח זִבְחַ תּוֹדָה וּבְשֵׁם ה' אֶקְרָא – To You I will offer a thanksgiving offering, and I will call out the Name of *Hashem*.³

When we speak about *Hakadosh Baruch Hu* and publicize His acts of *chesed*, we bring health and happiness and everything good to the people around us. Because when people hear our story, it causes them to recognize *Hashem* and love Him and attach to Him. And that is the source of everything good in the world. ●

1 *Tehillim* 107:22,32.

2 *Ibid* 100:1.

3 *Ibid* 116:17.

PARSHA TOPIC

Zrizus

צוֹ אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר. (ויקרא ז, ב)

Command Aharon and his sons, saying.... (*Vayikra* 7:2)

***Tzav* is an exhortation to have *zrizus*. (*Rashi*)**

Doing Deeds

Sefer Mesilas Yeshtarim speaks about the trait of *zrizus*, of alacrity:

Zrizus has two parts, the first before one acts, and the second, after one acts. Before one performs an action, *zrizus* entails not missing out on the

opportunity to perform the *mitzvah*. Rather, when its time comes, or when the opportunity presents itself, or when one thinks of doing it, one should rush to act, to grab hold of it and perform it, and not allow time to pass in between, because this is the greatest danger. Every second that passes, something could come up to hinder a person from performing the good act.

Accordingly, we see that all deeds of *tzaddikim* are always performed quickly. It says about Avraham, “Avraham hurried to the tent, to Sarah, and said, ‘Hurry...’ he gave to the lad, and hurried...”¹ It says about Rivkah, “She hurried and poured out her bucket....”² It says similarly in the *Midrash* [about Manoach’s wife]: “The woman hurried....”³ This teaches that all the deeds of *tzaddikim* are performed quickly.⁴ They do not allow time to intervene, neither before starting the *mitzvah* nor before finishing it.⁵

The Ramchal is teaching us that the first point in *zrius* is doing the deed. The moment a person thinks to do a *mitzvah*, “He should rush to act.” Why? “Because this is the greatest danger. Every second that passes, something could come up to hinder him from performing the good act.” In one second, a person could lose everything, because a lot of things happen in the world. This is the way the world is.

Chazal say:

1 *Bereishis* ch. 18.

2 *Ibid* 24.

3 *Shoftim* ch. 13.

4 *Bemidbar Rabbah* ch. 10.

5 *Mesilas Yescharim* ch. 7, “Explanation of the parts of *Zrius*.”

Every day, a Heavenly voice goes out from *Har Chorev* and says, “Woe to people, because of the insult to Torah.”⁶

Obviously, not everyone hears this Heavenly voice. This brings the masters of *avodah* to ask who benefits from this voice, and who even hears it?

The answer is as follows. Sometimes inspiration awakens within a person, and he wants to strengthen his Torah learning or *mitzvah* observance, and he decides he will finish *Shas*, or *daven* with more *kavanah*, or perform the *mitzvah* of *sukkah* more perfectly, and so forth. All these decisions stem from the Heavenly voice that goes out from *Har Chorev*. So when a person feels this inspiration, when he so to speak hears the Heavenly voice from *Har Chorev*, he needs to realize how important it is not to miss the moment. He needs to get into action immediately, to start translating his decisions into actual deeds right away.

This is the metaphor that the *Tanach* offers:

קול דודי הגה זה בא מדלג על ההרים
מקפץ על הגבעות – The sound of my
Beloved, behold, He is coming! He
is skipping over the mountains; He is
jumping over the hills.⁷

Hakadosh Baruch Hu acts fast. He hurries His world, so to speak. He brings inspiration to it for a mere moment, and whoever catches it while it is there will succeed, and whoever missed it, missed it. That’s it; Hashem already moved on. *Hashem* “skips” and “jumps” along, so to speak.

Moving On

We can hear a clear message from *Shir*

6 *Shemos Rabbah* 41:7.

7 *Shir Hashirim* 2:8.

Hashirim that we need to translate our good intentions into good deeds immediately:

קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי
תמתי – The sound of my Beloved
knocking: “Open for Me, My sister, My
spouse, My dove, My perfect one.”⁸

Hakadosh Baruch Hu is knocking on the door for us, using all loving expressions: “My sister, My spouse, My dove, My perfect one.”

שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה –
Because My head is full of dew, and My
locks of the dampness of night.⁹

Hakadosh Baruch Hu wants to come in. He asks, so to speak, of every Jew: Please let Me into your home, into your life; please learn another *daf Gemara*.

And what did the Jewish people answer to *Hashem* when they heard Him knocking and asking to be let in? Did they say that they don't want to let Him in the door? No, they answered as follows:

פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי
אטנפם – I took off my
cloak already, how can I put it on again?
I washed my feet, how can I get them
dirty again?¹⁰

The Jewish people said, so to speak: Right now, I am tired. Tomorrow morning, first thing, I will open a *Gemara* and sit down to learn with *hasmadah*...

But *Hakadosh Baruch Hu* doesn't wait for us.

דודי שלח ידו מן החר
– My Beloved
put His hand in through the hole.¹¹

There is a hole next to the door, and after

Hashem put His hand through it, so to speak, and I saw His hand, then I looked through the hole and I saw that He left.

ומעי המו עלי – And my innards longed for Him.¹²

When I saw that He left, I longed so much to draw close to Him!

And then,

קמתי אני לפתח לדודי – I got up to open for my Beloved.¹³

This signifies that the Jewish people did complete *teshuvah*.

וידי נטפו מור – My hands were dripping with myrrh.¹⁴

The scent of myrrh and other perfumes spreads far. This expresses the idea that the Jewish people called out to “my Beloved,” to *Hakadosh Baruch Hu*, to come back to them.

But there was nothing that could be done at that point:

ודודי חמק עבר – My Beloved left and moved on.¹⁵

It was too late.

נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתי
ענני – My soul went out when He spoke. I
looked for Him but I could not find Him; I called
out to Him but He did not answer me.¹⁶

If you wait a minute too long, you lose everything. Yes, you did it all, you did your *bishtadlus* and you made your *chizuk*. But the train left already. Without you.

The Torah says:

If you leave me for one day, I will leave
you for two days.¹⁷

8 *Ibid* 5:2.

9 *Ibid*.

10 *Ibid* v. 3.

11 *Ibid* v. 4.

12 *Ibid*.

13 *Ibid* v. 5.

14 *Ibid*.

15 *Ibid* v. 6.

16 *Ibid*.

17 *Talmud Yerushalmi, Berachos* 9:5.

If we don't grab hold of the Torah for a day, there is already two days' distance between us and the Torah. The train keeps on going. The world keeps moving forward. This is how *Hakadosh Baruch Hu* runs His world. Which is why *Chazal* say:

זריזים מקדימים למצוות – Those who have *zrizus*, do *mitzvos* early.¹⁸

The word *מקדימים* in the above-quoted teaching could also be interpreted to mean “introduction,” *הקדמה*. This implies that the trait of *zrizus* serves as an introduction to keeping *mitzvos*, since without it, we can't really do *mitzvos*, because they simply slip away from us.

A Song

Zrizus is more than just a praiseworthy quality to attain. There is a more fundamental point here.

Everything in the world has a message that it speaks to us. For instance, it is written:

הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱ-ל וּמַעֲשֵׂה יְדָיו
מִגִּיד הַרְקִיעַ – The heavens recount the glory of G-d, and the firmaments tell about the work of His hands.¹⁹

How do “the heavens recount the glory of G-d”? Let's talk about the sun. One of the amazing things in the natural world is that the sun rises every day in the east and sets in the west. The sun has a certain path. This is one of the facts that scientists brought as proof that the earth revolves on an axis.

¹⁸ *Pesachim* 4a.

¹⁹ *Tehillim* 19:2.

There is a message here. The sun moves millions of miles a day, and its illumination travels to us at the speed of 186,000 miles a second. This is the speed of light. This is the speed of the natural world. It's pretty fast. We don't usually notice it; what does it teach us?

The ancients explained that this movement, this speed, makes tremendous noise.

If not for the noise of the multitudes in Rome, we would hear the noise of the orbit of the sun.²⁰

The sound coming from the great metropolis of Rome drowns out the noise of the orbit of the sun, implying that the movement of the sun would theoretically make a tremendous amount of noise.

This noise, the natural movement of the sun as it orbits at a great speed, is the “song” of the sun.

The sun's very existence stems from its song. When Yehoshua stood in Givon and wished to stop the sun, he did not say *עמוד שמש בגבעון* – “May the sun in Givon stand in its place,” but rather *שמש בגבעון דום* – “May the sun in Givon fall silent.”²¹ As long as the sun moves, it praises *Hashem*, and this is where its power to exist comes from.²²

In other words, its song makes it move, and its movement is its song. These two things are actually one.

From this we learn that speed, *zrizus*, is the song of the world. ●

²⁰ *Yoma* 20b.

²¹ *Yehoshua* 10:12.

²² *Yalkut Shimoni, Yehoshua* 22.

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

כאשר צוה ה'

כתבו חז"ל בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ג) ובמדרשים (תנחומא ריש פרי וירא, ויק"ר א, ח), על שנכתבו בפרשתינו י"ח פעמים 'כאשר צוה ה', הם כנגד שמונה עשרה ברכות שבתפלה, ע"כ. במדרש הגדול (שמות מ, לב) ובמדרש הבאור (שמות עמ' תקח) הביאו את האמור עם תוספת דברים לבאר את עומק הקשר בין י"ח ברכות התפלה לבין י"ח ציויים על עבודת המשכן וכליו, וז"ל, לומר לך שהתפלה במקום עבודה היא, עכ"ל.

דין המסופק היכן עומד בתפלת שמונה עשרה

בשיעור זה נעסוק בדבר שעלול לקרות לפעמים בתוך כדי תפלת שמונה עשרה, בפרט כשאדם טרוד במחשבותיו כל כך וכוונתו ולבו אינם אותו, אך הלשון ממשיכה מעצמה באמירת התפלה, ולפתע כשהיא פוסקת מלומר את הברכות בשיגרא דלישנא, האדם אינו יודע באיזה ברכה נעצר, אלא שיודע על ברכות מסוימות שאותם בודאי אמרם כי אז עדיין שם לבו למה שהוציא מפיו, אך אח"כ מחמת חוסר ידיעה הוא מסופק באיזה ברכה נעצר.

נמצא שיש כעת לפניו, את הברכות שיודע שבודאי אמרם, ומאידיך את הברכות שיודע בודאי שלא אמרם, ובאמצע יש לפניו את הברכות שבהם הוא מסופק אם אמרם אם לאו, האם בכה"ג הדין נותן שיניח את הברכות המסופקות ויחזור לומר רק החל מהברכה שיודע בודאי שלא אמרה, או בהיפך, יחזור לומר מהברכה שמתפק בה ויש לו חשש שלא אמרה. להלן נביא את סברות שני הצדדים.

א

שיטת החיי אדם שלא לחזור לברכות המסופקות

תחילה נפתח בדברי החיי אדם (כלל כד סעי' כא), שהוא הראשון מהאחרונים שעורר את הנידון בדבר זה, וכתב בזה"ל, המתנמנם בתפלתו או מסיבה אחרת ואינו יודע באיזה ברכה עומד, אם [הסתפקותו הוא] בג' ראשונות חוזר לראש התפלה, ואם בג' אחרונות חוזר לרצה, דג' ראשונות וג' אחרונות נחשבות כברכה אחת. אבל אם עומד באמצעיות, נראה לי דמתחיל מברכה שיודע בודאי שלא אמרה, אבל מה שמסתפק אין צריך לחזור, וצ"ע, עכ"ל. ובנשמת אדם (שם אות ג) ביאר את הטעם להכרעתו, כי האיך יאמר את הברכות המסופקות, הרי על הצד שכבר אמרם, נמצא שכעת כשחוזר שוב לאמרם הרי הוא מברך לבטלה, ואסור לברך ברכה לבטלה^א.

ב

שיטת הפוסקים לחזור לומר את הברכות המסופקות

אולם ישנם פוסקים שהשיגו על דבריו מכמה טעמים וכדלהלן, ומסקנתם שיש לחזור לומר מתחילת הברכות שמסתפק בהם שמא לא אמרם.

על מה שכתב החיי אדם, שיש לומר רק מהברכה שבודאי לא אמר ואילך, כי בכך לא יהא נכנס לספק ברכה לבטלה, על דברים אלו השיג הקהלות יעקב (ברכות ס"י ז) ולהוכיח בהיפך שאף אם ימשיך מברכות אלו שבודאי לא אמרם, מ"מ לא ימלט בזה מלהיכנס לספק ברכה לבטלה, וזאת ע"פ המבואר בשו"ע (ס"י ק"ט סעי' ג), שכל ברכות שמונה עשרה מעכבות אלו את אלו, ולכן אי אפשר לצאת ידי חובת תפלה באמירת חלקם, ולכן כתב השו"ע שאם טעה ודילג ברכה מברכות שמו"ע והמשיך בתפלתו, צריך לחזור לאותה ברכה שדילג ולהשלים התפלה על הסדר מאותה ברכה והלאה, ואם לא חזר להשלים אותה ברכה אחת שחיסר, לא יצא ידי חובתו, עכת"ד השו"ע.

וכבר אמרם יעלו לו נדבה, שהרי אי אפשר לנדוב רק מקצת ברכות מתוך התפלה אלא רק את כל התפלה, וכפי שעולה מהשו"ע (שם) שאם התפלל ושכח וחזר להתפלל וזכר באמצע תפלתו, אינו ממשיך בתפלתו אלא פוסק. הרי שלא נתן עצה שישלים התפלה לשום נדבה, וטעם הדבר מפני שאי אפשר להשלים חלק מתפלה לשם נדבה אלא רק תפלה שלימה אפשר להתפלל לשם נדבה, וכאן הרי את תחילתו התפלל לשם חובה לכך לא יוכל להשלימה לשם נדבה. בנשמת אדם האריך עוד בטעמים מדוע אין לומר את הברכות המסופקות לשם נדבה, עיי"ש.

^א הנשמת אדם הוסיף לברר דבריו, שאין לומר שיוכל לחזור לברך ברכות המסופקות כי בתפלה לא נאמר הכלל של 'ספק ברכות להקל' וכפי שנראה עולה מהשו"ע (ס"י ק"ז סעי' א) שכתב שאדם המסופק אם התפלל, יחזור ויתפלל מספק, ע"כ. זה אינו, כי הב"י והפוסקים נקטו את הרשב"א (ברכות כא. ד"ה הא ובתשובות ח"א ס"י צא) שטעם הדבר בזה הדין שחוזר ומתפלל, הוא לפי שיכול להתפלל באופן כזה שלא יהא צד ברכה לבטלה, וזאת ע"י שמתנה עתה על תפלתו שאם עדיין לא התפלל תעלה היא לחובתו, ובאם כבר התפלל תעלה לו זו לתפלת נדבה, משא"כ בעניינינו לא יוכל להתנות על כמה ברכות מתוך התפלה שעל הצד

ומדבריו נלמד, שהמסופק היכן עומד בברכות שמו"ע, אף אם ינהג כהחיי אדם שלא לחזור לומר את הברכות המסופקות אלא להמשיך מהברכות שבודאי לא אמרם, מ"מ על הצד שדילג על הברכות המסופקות, נמצא שכעת שממשיך התפלה באמירת הברכות שבודאי לא אמרם, אינו יוצא בהם ידי חובת תפלה כי דילג כמה ברכות מתוך שמו"ע, ואם כן ברכותיו כעת הם ברכות לבטלה², א"כ כלפי 'ברכה לבטלה' אין עדיפות לנהוג כהחיי"א לומר רק את הברכות שבודאי לא אמרם, שהרי ממה נפשך בין אם יחזור לברכות המסופקות ובין אם יאמר רק את הברכות שבודאי לא אמרם מ"מ יהא כאן ספק ברכות לבטלה וכאמור, ומכיון שכן, יש להעדיף מצד אחר לחזור לברכות המסופקות, שבכך ידע בודאי שאמר את כל ברכות התפלה ועלתה לו תפלה, משא"כ אם יאמר רק את הברכות שאחרי הברכות המסופקות, יתכן שחיסר כמה ברכות ולא תעלה לו תפלה³.

עוד הוסיף הקהלות יעקב, שכפסק זה לחזור לברכות המסופקות, כן נמצא מפורש באור זרוע (ה' מגילה סי' שעד סוף אות א) שכתב בזה"ל, ואם לא כיון ליבו בברכות האמצעיות ואינו יודע באיזו מהן עומד, יתחיל מאותה ברכה שיודע שאמרה ואילך, עכ"ל. וכן גם משמע מהירושלמי (ברכות פ"ב סוף ה"ב, פ"ה ה"ג) עיי"ש, עכת"ד⁴.

גם החזו"א הסכימה דעתו עם דברי הקהלות יעקב הנ"ל שיש לחזור לתחילת ברכות שמסופק בהם שמא לא אמרו, וכפי ששמע הגר"מ אלישיב שליט"א מהגר"ח קנייבסקי זצ"ל (הובא בשיעורי הגריש"א ברכות עמ' קנב), שהוא שאל את החזו"א בדיון זה, והשיבו החזו"א 'הלא אביך [הקהלות יעקב] כתב בספרו בענין זה ודבריו נכונים, ע"כ. כדברים הללו הובא גם בארחות רבינו (מהדו' חדשה ח"א עמ' קיג) בשם החזו"א שהורה לחזור לברכות המסופקות. וכן נפסק בבן איש חי (פרי משפטים אות כ).

והנה הגרי"ש אלישיב בשיעוריו (שם עמ' קמט-ק), כתב לבאר טעם אחר מדוע יחזור לברכות שהוא מסופק בהם שמא לא אמרם⁵. ובתחילה כתב לדון במה שכתב החיי אדם הנ"ל שאם יחזור לומר את הברכות המסופקות יתכן שברכותיו אלו הם לבטלה, דברים הללו כתב הוא לדחותם ע"פ הקדמת הנחה ברורה שכל היכן שחזו"ל חייבו מספק לחזור ולברך, לא שייך לומר שהברכות הם 'לבטלה' שהרי עשה כדיון.

ואמנם בדרך כלל בספק ברכות, הכלל הוא ספק ברכות להקל, כלומר שמחמת הספק לא חייבוהו חזו"ל לברך וכגון המסתפק אם התפלל, מספק אין לו לחזור ולהתפלל, ולכן אם עבר וחזר להתפלל [לשם חובה] יתכן שבירך לבטלה. אבל העומד כבר בתוך תפלתו בכה"ג חייבוהו חזו"ל להשלים תפלתו כהוגן, ולכן אם נפל לו ספק היכן עומד, יהא מחוייב לחזור למקום הספק כדי לוודאות שהתפלל תפלתו כהוגן, ומכיון שכן חייבוהו חזו"ל, לכן גם אם כלפי שמיא גליא שכבר אמר אלו הברכות, מ"מ לא יהיו עתה חזרת ברכות אלו לבטלה.

גם בעל השדי חמד בתשובותיו מכתב לחזקיהו (סי' י) פסק דלא כהחיי אדם הנ"ל, אלא כשיטת הפוסקים הנ"ל שיש לחזור לברכה הראשונה שמסופק בה שמא לא אמרה. ואף הניף ידו בשנית בספרו שו"ת אור לי (סי' ל), אלא שהוא ביאר באופן חדש ואחר, מדוע אמירת ברכות המסופקות לא יחשבו 'ברכות לבטלה', מאחר ולדעתו אפשר שקודם שיחזור לברך אותם יעשה תנאי במחשבתו עליהם, שאם כבר אמרם תהא אמירתם כעת לשם נדבה, ואם עדיין לא אמרם יעלו לו לשם חובת תפלה⁶.

פסקי דינים

א. המסופק היכן עומד בשמונה עשרה, אם מסתפק בג' ברכות ראשונות יחזור לראש התפלה. אם מסתפק בג' ברכות אחרונות, יחזור לברכת רצה. ואם מסתפק בברכות האמצעיות, יחזור לברכה הראשונה שמסתפק בה שמא לא אמרה.

וגם אם לאמיתו של דבר כלפי שמיא גליא שדילג כמה ברכות, מ"מ מכיון שהוא היה בספק אם אמרם או לא וחזו"ל הורו לו בספק שלא יחזור לברך, בכלל אמירתם שלחזו"ל מונח, שייחשב לו כאילו ובירך אלו הברכות, והביא הגריש"א ראייה ליסודו זה, עיי"ש.

י הגריש"א הביא מקור לדבריו, ממה שאמרו בגמ' (ברכות טו.) קרא קר"ש ואינו יודע היכן עומד, יחזור לתחילת מקום המסופק ויקרא משם ואילך. על דברי גמרא הללו כתב רבינו יונה (ט. מדפי הרי"ף ד"ה באמצע) שיש להקשות לדעת שמואל הסבור (שם כא.) שקר"ש חיובה רק מדרבנן, ולכן לדעתו בספק אם קרא קר"ש ספק לא קרא, אינו חוזר וקורא, כי ספק דרבנן להקל, לדעתו יקשה מדוע אמרה כאן הגמ' שיחזור לתחילת מקום המסופק, היה להגמ' לומר שדי בכך שימשיך לקרוא החל מהמקום שבודאי לא אמר, ותו לא, שהרי ספק דרבנן להקל, ותיריך בזה"ל, ויש לומר שאינו דומה זה לזה, דבשלא קרא כלל אינו חוזר וקורא דקר"ש דרבנן, אבל כשהתחיל לקרוא אפי' שמואל מודה שאם טעה יש לו לתקן, כיון שהתחיל, עכ"ל. הרי מבואר בדברי רבינו יונה יסוד גדול בדיון 'ספק ברכות להקל' שהוא לא נאמר אלא היכא שאינו עומד בתוך המצוה, אבל כשכבר עומד בתוכה, יש לו לאומרה כהוגן ולתקן את ספיקו.

י דבריו בזה הם דלא כפי שהובא בהערה לעיל (הע' א) מהנשמת אדם, שהוכיח מהשו"ע שאי אפשר להתפלל תפלה חציה לשם חובה וחציה לשם נדבה, ובעל 'השדי חמד' דחה דבריו, דדיון זה נאמר רק היכן שמתפלל מקצת ברכות התפלה לשם נדבה גמורה, אבל כאן שאינו מתפלל מקצת ברכות לשם נדבה גמורה אלא מתנה עליהם על הספק, שרק על הצד שכבר בירכס אזי שיעלו לו עתה לנדבה, בכה"ג שפיר דמי.

י כמו כן נמצא שגם הברכות שאמר בתחילת התפילה, קודם ברכות המסופקות, גם הם נעשו למפרע ברכה לבטלה, שהרי לא אמר את כל ברכות התפלה והרי הם מעכבים אלו את אלו.

י לכאורה היה מקום לבחור באופן שלישי, שמחמת הספק יפסיק את תפלתו, ויחזור להתפלל מתחילה, והגם שכעת נמצא שהברכות שבירך בתחילת התפלה הם לבטלה, מ"מ יש להעדיף הרע במיעוטו, שהרי ברכות הללו ייעשו 'ברכות לבטלה' רק בשב ואל תעשה, כלומר בכך שיפסוק עתה מלהמשיך התפלה, משא"כ אם יבחר באחד משני הדרכים הראשונים לחזור על המסופקות או להמשיך את הברכות מאותם שודאי לא אמרם, יתכן שעתה יעבור על 'ברכות לבטלה' בקום ועשה, שהוא חמור יותר מאשר לגרום ברכות לבטלה בשב ואל תעשה, [שוב ראיתי שכן הורה החסד לאלפים (סי' קז סק"א), מיהו עיי"ש בהגהת בן המחבר שהיטה דבריו לפנים אחרים]. אולם כבר השיגו על דרך זה, שהרי אם יפסיק תפלתו נמצא שהברכות שבירך כבר, ייעשו עתה 'בודאי' ברכות לבטלה, משא"כ אם ימשיך בברכותיו באחד משני הדרכים הראשונים יהיה כאן רק 'ספק' ברכה לבטלה.

י יש להוסיף עוד ראשונים שנמצא שסברו כהאור זרוע, רבי"ן (סי' קעט), אוהל מועד (ח"א נתיב יא), ואבודרהם (דיני תפלת שמו"ע של שחרית) ואף הוא הביא ראייה לדבריו מהירושלמי הנ"ל בפנים.

י ראה בדבריו שם (עמ' קמח), שאין לדחות את דברי החיי אדם מצד דברי הקהלות יעקב, כי אפשר ליישב שיטת החיי"א שמכיון שספק ברכות להקל, לכן כשמסתפק על ברכות מסוימות אם בירך אותם, אפשר לומר שמכיון שהדין נותן שספק ברכות להקל, לכן נידון זה כאילו ואמר את הברכות המסופקות, וא"כ עדיף שימשיך לומר רק מהברכות שבודאי לא אמרם, ויעלה לו לתפלה שלימה,

גיליון מס' 557 פרשת צו פרה
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת רבן של ישראל
מון שר התורה רבינו רבי שמריהו יוסף חיים
בן רבינו מרן יעקב ישראל זצוק"ל
שנו"מ מרת הרבנית פנעשא מרים ע"ה
ולזכות חיים ברוך בן שרה פנעשא
לברכה והצלחה בכל הענינים
תוצר"ה

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - ברכת האילנות

ברכת האילנות בשנה מעוברת

בגמ' ברכות (מ"ג ב') ור"ה (י"א א') אי' האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלב, אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם. וכ"ה בשו"ע (סי' רכ"ו ס"א) דעת הבלבוב הוא בחדש ניסן, והנה הדבר מצוי בשנה מעוברת שהאילנות מלבלבין בחדש אדר, וביומי ניסן כמעט ולא נשאר לבלבוב, וכתב רבינו זצ"ל בשו"ה הלכות (סי' רכ"ז ס"א) דברכת האילנות אינו דוקא בחדש ניסן רק ה"ה בכל חדש אחר שיוצא ורואה אילנות מאכל מלבלבין יש לו לברך, וכ"כ הריטב"א (רה"ה י"א א' ד"ה האי) ויומי ניסן לאו דוקא אלא כל מקום ומקום לפי מה שהוא דמלבלב.

אמנם למעשה אמר לי רבינו זצ"ל דמובא בכה"ח (ס"א) דלשון הטור והשו"ע נראה דאין לברך רק בחדש ניסן ולא לפניו או לאחריו, וכמש"כ בשו"ת הלק"ט (ח"ב סי' כ"ח), וכ"כ בשם הברכ"י (ס"ב) והמקובלים שע"ד האמת אין לברך אלא בחדש ניסן, ואפי' שכבר ראה ואפי' יודע שאח"כ לא יהיה לו רק מעט לבלבוב ולא יהיה ב' אילנות, נקטינן דיכול לברך אפי' ראה כבר אם עדיין לא גדל הפרי, ואם לא ראה מעיקרא יכול לברך אפי' כבר גדל הפרי כ"ז שלא נגמר, וכמש"כ בשו"ה הלכות (שם ס"ב). ובס' מעשה חמד (עמוד צ"א) הביא מגליון דברי שי"ח שנשאל רבינו זצ"ל, בשנה מעוברת שברוב האילנות הצמיחה כבר התחילה ויש חשש שעד חודש ניסן לא ישאר מהלבלב האם ראוי להקדים ולברך בימים אלו, והשיב כדאי להמתין עד חודש ניסן כלשון חז"ל (בברכות מ"ג ב' ור"ה י"א א') האי מאן דנפיק ביומי ניסן אף שאינו לעיכובא. וכן היה נוהג רבינו זצ"ל למעשה בשנה מעוברת, ואע"פ שבשאר שנים היה מחזר לכתחילה אחר ב' אילנות כלשון הגמ' דחזי אילני. ובמכתב כתב רבינו זצ"ל לשואל שכבר רואה קודם ניסן אם ימתין, דלכתחילה נכון בניסן, עוד כתב, דלכתחילה לא יראה ויברך משם, (שיח חיים את א'), ועי' בס' מעשה חמד על ברכת האילנות (פ"א הערה נ"ח) שבשנת תשע"ד שהיתה שנה מעוברת המתין רבינו לברך ברו"ח ניסן אף שבאותה שנה נפלו בינתיים רוב הפרחים, ובר"ח ניסן כמעט לא נראו, ואע"כ הורה לברך לפי שהיו ואח"כ נפלו, אמנם חלקם נשארו עדיין באופן דשפיר היה על מה לברך, ואפי' באופן שיוודע שלא יראה בניסן כתב שלא יברך באדר (תשובות הגר"ח סי' י"א), ובס' דולה ומשקה (עמוד קמ"ט) כתב רבינו זצ"ל, דלא נהגו לברך בחדש אדר אף אם רואה הפריחה ואם ברוך יצא.

ברכת האילנות בשבת ובתוספת שבת

שמעתי מרבינו זצ"ל דע"פ דין נראה דאין חשש לברך ברכת האילנות בשבת, וזכ"כ במועדי הגר"ח (ח"א סי' ב') שאפשר לברך בשבת, בכה"ח (סי' רכ"ו אות ז) כתב דלדברי המקובלים שכתבו שע"י ברכה זו מברר ניצוצי הקדושה מן הצומח יש בזה איסור בורר וע"כ אין לברך ברכה זו בשבת ויר"ט וכן עמא דבר, ועי' במורה באצבע להחיד"א (אות קצ"ט), ויש שכתבו דיש בברכה זו מתקן ובונה, ואמר רבינו זצ"ל דאם נבא לחוש לד"ז א"כ בכל מצוה ובכל לימוד תורה בורא

עולמות וכמש"כ בנפח"ח (ש"ב פ"י) כמ"ש בתקונים (תקון י"א ל"ת ב') דנטיל קודשא בריך הוא אנון מלין ובני בהון עלמי דאתמר בהון (ישעיה סו ב) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה גו' ליטוע שמים וליסוד ארץ, וע"כ דבמלאכת שבת לא נאסר רק תיקון ובנין בעולם דידן וה"ה בבורר ושאר מלאכות [ובס' מעשה חמד פ"ב הערה נ' מביא מרבינו זצ"ל, דמה שכתב בכף החיים שאין לברך בשבת ויר"ט משום איסור בורר ודאי שלא התכוין שיש בזה איסור מלאכה אלא ר"ל שעל דרך הסוד יש בפעולת הברכה אותו ענין כמו ברירה ממש ולכן אין זמנו בשבת ומה שאסר ביר"ט אף שהותרה ברירה מ"מ רק לצורך אוכל נפש הותרה]. ובס' ארחות רבינו (ח"א עמוד קפ"ב) מובא על מרן הקה"י זצ"ל שהיה מברך ברכת האילנות בשבת (וע"ש ח"ג עמוד רכ"ד שכל השנים ברוך בחול ורק בערוב ימיו שלא יצא מביתו רק בשבת היה מברך בשבת, ובס' נפש דוד עמוד קכ"ח מובא על האדר"ת שחזר על ברכה זו בשבת להשלים מאה ברכות).

ולמעשה אמר רבינו זצ"ל שהמנהג שלא לברך בשבת גזירה שמא יתלוש, (שמענו כן ראינו ח"א פט"ו סי' ג' ואמר דיש לו מאה ברכות גם בלא זה ובספר מעשה חמד פ"ב הערה ס"ג הביא שרבינו זצ"ל אמר שודאי יש לחשוש לדברי המקובלים ויברך לאחר השבת וע"ש בפכ"ה דאף שמנהגו תמיד היה לברך מיד ברו"ח ולמרות דסבירא ליה שמעיקר הדין מברכין אף בשבת אך למעשה לכתחילה נמנעים מכך וכשחל ר"ח בשבת אין מברכים רק ממחרת השבת, ובסו"ה"ס בתשובה ד' שם כתב רבינו זצ"ל דפשוט דלהאוסרים לברך בשבת שחוששים שמא יתלוש א"כ הוא הדין בזמן תוספת שבת שיש אוסרים במלאכה מן התורה).

זריזין מקדימין בברכת האילנות

כתב רבינו זצ"ל, דיש ענין זריזין מקדימין בברכת האילנות, ויש ענין לצאת לראות אילנות מלבלבין כדי לברך, (מה טובו אהליך יעקב קובץ י' עמוד צ"א ובס' שמענו כן ראינו ח"א פט"ו סי' א' מובא מרבינו שאמר דזה מצוה ולא חיוב), ואם חל ר"ח ניסן במוצ"ש כתב רבינו זצ"ל דאם רואים היטב בלילה יש ענין לברך כבר במוצ"ש (מה טובו אהליך יעקב שם ומעשה חמד תשובה ב'), ובס' שמענו כן ראינו (שם סי' י"ז) מובא שאמר רבינו זצ"ל דהמנהג דאין מברכין בלילה ר"ח רק ביום אבל אחר ר"ח אולי אפשר לברך גם בלילה, ובמועדי הגר"ח (ח"ב סי' ג') השיב רבינו זצ"ל דאין לברך בלילה גם לאור חשמל, ולמעשה רבינו זצ"ל היה נוהג לברך מיד אחרי תפילת ותיקין ברו"ח ניסן (כשחל ר"ח ביום חול) ברוב עם (וכשחל בשבת ברוך ביום א'), והיה מסתכל קודם הברכה על הבלבוב, וכ"כ בתשובה דלכתחילה אין לברך קודם הראייה, (שער העין תשובה ז' ושמענו כן ראינו ח"א פט"ו סי' י'), ולכתחילה היה מברך על ב' אילנות אף שסבר שאי"ז מעכב, (ובמעשה חמד תשובה כ"ח הוכיח רבינו מהגמ' דאין מעכב ומ"מ כ' דכן יש לנהוג כמש"כ המקובלים ע"פ הסוד ואין רא' מהשמטת המשנ"ב עכ"ד), וסגי בפרי א' מלבלב (שם ומעשה חמד פ"ח הערה י"ד ושו"ת אות כ"ג ומועדי הגר"ח ח"א סי' ה'). והשיב רבינו לגבי קטן שיגדיל בהמשך החדש דזריזין מקדימין ויברך מיד, (מעשה חמד פ"ג הערה נ"ה ושמענו כן ראינו שם סי' כ"ג).

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"דורים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

דורים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

אם יש חיוב ללכת לראות ולברך

אמר רבינו זצ"ל, ברכת האילנות זה לא חיוב ללכת ולברך, רק אם רואים אז חייבים, [וכלשון הגמ' האי מאן דנפיק וחזי וכ"ה בלשון השו"ע והרמב"ם], ומרן החזו"א לא היה הולך לראות, הוא לא ראה טוב, היה קשה לו לראות, ואמר אם אני רואה אני חייב אני לא חייב לראות, ולי אמר החזו"א אם אתה רואה תברך, (שמענו כן ראינו ח"א פט"ו סי' ח' ועי' מש"כ הרע"ב אבות פ"ג מ"ז לענין המפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה דהיינו גם בפוסק כדי לברך ברוך שככה לו בעולמו, וכ"כ רבינו יונה בס' היראה אות מ"ט ע"ש).

וכתב רבינו זצ"ל, כך היה העובדא, הלכנו ברחוב יחד בימי ניסן, וראיתי מרחוק אילנות מלבלבין, ושאלתי אם לברך, והשיב לי, אם אתה רואה תברך, ומזה הבנתי שהוא עצמו אינו מברך, כיון שהיה כבד ראייה, ולא ראה האילנות, וסבירא ליה שאין חיוב להשתדל ללכת לראות, כיון שבגמ' נאמר הרואה ומי שאינו רואה פטור, (שער העין סוה"ס תשובה ב' ועי' בס' קידוש לבנה סי' א' ס"ב מכתב עת הנאמן משנת תשס"ז שכתב שם הגר"מ זוהר שהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל דגם לגבי קידוש לבנה אין מצוה לצאת לרחוב לראות הלבנה ולברך אלא דוקא אם יוצאים ורואים הלבנה בחידושה אוזי מברכין וכשאר ברכות הנהנין, אמנם מביא, ששאל את פי הגאון בעל החזון איש ואמר לו בפשטות דבודאי אין ברכת הלבנה דומה לשאר ברכות והוה מצוה גמורה וכמו שמשמע מדברי הגמ' בסנהדרין מ"ב א' דכל המברך על החודש בזמנו כאלו קבל פני שכינה).

ברכת אילנות ב' פעמים בשנה

נשאל רבינו זצ"ל במש"כ השו"ע (סי' רכ"ו ס"א) שאין עושין ברכת האילנות אלא פעם אחת בכל שנה ושנה, דאנו דרים בצפון העולם ואצלינו בניסן הוא הזמן שמוציאים האילנות פרח אבל במדינת אוסטרליה שבדרום העולם האילנות פורחים בחודש חשון, מה הדין אם בירך כאן בחודש ניסן ואח"כ נסע לאוסטרליה האם יכול לברך עוד פעם בחשון, והשיב רבינו, כבר בירך ואינו יכול לברך עוד פעם, (שמענו כן ראינו ח"א פט"ו סי' י"א ובספר מעשה חמד פי"ד הערה כ' הביא בשם רבינו זצ"ל שמי שבירך באותן מדינות בכסלו ובא לא"י בניסן פשיטא שלא יברך שוב שזו תחילת השנה כאן וכאן, והסתפק רבינו זצ"ל במי שבירך בא"י בניסן ואח"כ נסע בכסלו למקומות שאז הפריחה מתחילה שם אם יברך שנית, והשיב, שאם בירך ואח"כ נסע מהכא להתם או מהתם להכא יבקש מאחר שיוציאו, ובהערה כ"ד שם הביא שכשהוציא את המהדורה החדשה חזר ושאל את רבינו זצ"ל וחזר בו והורה שבשתי המקרים יחזור ויברך ונדפס שם בראש הספר תשובות ל"ח ל"ט).

ברכת האילנות ע"י משקפיים ומשקפת

בס' מעשה חמד (פ"ד אות מ"א) הביא שיש מי שכתב להסיר המשקפיים קודם ראיית האילן לברכת האילנות, את המשקפים קודם שמברך ברכת האילנות. ובהערה שם הביא בשם רבינו זצ"ל דפלא גדול הוא לומר כן דלפי"ז ה"ה בקריאת התורה ובכל דבר התלוי בראיה, ועי"ש (בהערה קל"ח) שהביא שאחד שאל לרבינו זצ"ל לגבי ברכת מאורי האש והשיבו שטוב להסירם, ועי' שם דדוקא ע"י משקפיים נחשב ראייה אבל א"א לברך בראייה ע"י משקפת, ובס' שמענו כן ראינו (ח"א פט"ו סי' ח') כ' דאין מניעה לברך ע"י משקפת, ועי' שם לחלק בין משקפת רגילה שהיא כמשקפיים לבין משקפת שבנויה על מראות, ובספר שער העין (תשובה י"ט) שאל מרבינו זצ"ל, נסתפקנו ברואה דבר המחייב ברכה ממרחק רב ע"י משקפת ועי"ז מבחין בו בבירור האם יכול לברך [הכוונה למשקפת העשויה כתבנית זכוכית מגדלת שענינו רואות את הדבר עצמו ולא למשקפת הבנויה על מראות שרואה רק את בבואת הדבר]. והשיב רבינו זצ"ל, יכול לברך. (אמנם עי"ש בתשובות מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל לספר שער העין שהשיב איני יודע אם אפשר לברך כיון שאינו מרגיש כ"כ את הדבר ועיין במכתב מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א לספר מעשה חמד מה שכתב להוכיח בזה דשפיר אפשר לברך על ראייה כזו).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב **ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג** זצ"ל
ואמי מורתני מרת **רבקה** בת רבי **פסח יעקב אנגל** זצ"ל תנצב"ה

לקוראינו היקרים בהמשך למאמר שפורסם במדור שנים
קדמוניות שבוע שעבר על הגאון רבי נפתלי טפלי זצ"ל

למרות שעשינו מאמץ גדול, לא הצלחנו לברר על
משפחת רבי נפתלי טפלי, וידוע לנו כי יש לו משפחה
מצד אחיו וכן מצד אמו חורגתו. נודה מאוד אם אי מי
יכול להודיע לנו או למצוא מי מקרובי משפחתו,
ולעשות זכר לנשמתו הטהורה.

כמו כן נשמח מאוד אם אחד מקוראינו יואיל לשלוח או
לדעת אצל מי אפשר לקבל תמונת פניו של ר' נפתלי
טפלי זללה"ה

קטע מיוחד ונדיר מיום הפורים במחיצתו של רבינו מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בבית ידו הגאון הצדיק רבי ישראל אלי' וינטרוב זצוק"ל

ובזה אפשר להבין שיחתן של תלמידי חכמים, רבינו נ"ע עם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, כשנכנס לבית משתה היין בביתו של רבינו נ"ע בשנת תשמ"א שהיה פורים דפרזים ביום שישי בפניא דמעלי שבתא, והדיבורים היו כנראה אחרי הסעודה שהקדימו לעשותה מפני שבת קודש, ולכן גם היו מבושמים ממש, ונכנס מרן זצוק"ל בשירה שבין הדיבורים ואמר רבינו נ"ע ר' חיים קומט אויבען, ואמר מרן זצוק"ל אשמע מכאן, אמר רבינו נ"ע אתם צריכים לומר ואני צריך לשמוע, שר התורה ממש! אמר מרן זצוק"ל זאגט זאגט ר' אלי', ואמר רבינו אפרקסותא דענייניא (מלשון הזה"ק ח"ג קנז: לזמנין באפרקסותא דענייניא תשכח מרגניתיא), אמר מרן זצוק"ל איר זיינט שוין אויפען וועג זע איך, אבער נאך ניט 'עד דלא ידע' ממש, (אתם כבר על הדרך אני רואה, אבל עוד לא 'עד דלא ידע' ממש), ואמר רבינו נ"ע אני לא אווז מלהיות 'עד דלא ידע' אני אווז בלחבר את ה'לא ידע' עם ה'ידע'. כאן דיבר רבינו את הקטע האחרון שנדפס משנת תשמ"א.

אח"כ אמר מרן זצוק"ל כתוב ברמב"ם שאסור ללכת בשני בגדים שאחד צמר ואחד פשתן אחד על השני, וא"כ מה זה תכריך בוץ וארגמן, איך מרדכי הלך עם שעטנו, ואמר רבינו נ"ע שיש תשובה ביד אליהו שלע"ל כתיב צמר ופשתים ילבשו (יחזקאל), ואמר מרן זצוק"ל זה לא היה לע"ל, ושחק רבינו נ"ע ואמר, אולי הם אחזו שם, והעירו אולי אפשר להוריד אחד בלי השני שאז מותר גם לפי הרמב"ם, ואמר מרן זצוק"ל, אבל צריך פורים - תירוץ, שוב שחק רבינו נ"ע ואמר אם זה פורים אז הקושי' לא קשה כנ"ל, המשכו לנגן ואמר מרן זצוק"ל, היה שם ממשלה כמו פה, הבוץ לא היה בוץ והארגמן לא היה ארגמן, כולם שחקו, ומרן זצוק"ל קם ואמר א גוטען פורים.... (נפש אליהו)

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

655

משיחות רשכה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • צו תשפ"ד

שיחה שנאמרה בהיכל ישיבת נחלת בנימין מודיעין עילית
לקראת סוף זמן חורף, כ"ד אדר תשע"ג.

כל אחד יכול לסיים המסכת

שמעתי שיש כאן ציבור שסיימו כל מסכת גיטין, 'ציבור' זה עשרה, וכאן יש יותר מציבור אחד שגמרו את המסכת, אם כן רואים שיש בכוח בחורים צעירים לגמור כל מסכת גיטין, אבל האם רק הם יכלו, ואחרים לא יכולים? בודאי גם אחרים יכולים, אלא שאינם יודעים שהם יכולים, וזו בעיה שאדם לא יודע את כוחותיו, ולא יודע את מה שהוא יכול.

ובדרך הטבע אדם רוצה להרגיש טוב ליהנות ולשמוח בחיים, אבל אנחנו בני תורה, והשאיפה שלנו היא תורה, ואנו רוצים הרבה תורה, ידיעות והבנה בתורה, אלא שלא כל אחד יודע שזה בכוחו, וכיון שהוא חושב שזה לא בכוחו, ממילא הוא לא עושה, אבל עכשיו שרואים בחורים צעירים שלמדו וסיימו את המסכת, זה דוגמה וחיזוק לכל אלו שלא גמרו עדיין, שכל אחד יכול לגמור את המסכת.

ועדיין יכולים להשלים ולגמור, יש לנו עוד יותר מחודש עד סוף הזמן נא"ה. כלומר סוף חודש ניסן, וכל אחד שידע שזה בכוחו - ודאי שזה יתן לו כוח, והכוח כבר קיים בו, רק צריך שידע את הכוח, וזה יתן לו את המרץ ואת האומץ, ומי שקשה לו ללמוד כל המסכת עם התוספות, יכול לכל הפחות לסיים עם פירוש רש"י בלי תוספות.

ואפילו בערב פסח שצריכים וחייבים לעזור בבית, אבל נמצאים כל הזמן באמצע הלימוד, והלימוד הוא הקבע, וכל השאר עראי, ומפסיקים באמצע לעזור כפי הצורך וחוזרים ללימוד, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות ת"ת ג, ד) שאם יש מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, מפסיקים מהלימוד לעשיית המצוה, כי התורה מחייבת את זה וכך הדין וההלכה, אבל מיד אחר כך יחזור לתלמודו, ואין היסח הדעת מהתורה.

ההצלחה בתורה על ידי התמדה ותפילה

ושמעתי מאמור"ר זצ"ל כי הנצי"ב מוואלוז'ין נכנס פעם להיכל הישיבה לבילה אחרי סדר שלישי, וראה שני בחורים יושבים ומדברים שלא בלימוד, ושאל אותם על מה אתם מדברים, ואמרו לו, אנו מדברים על גדלותו של הרמב"ם, שידע בכל התורה כולה, לאו דווקא מה שנוגע בזמן הזה, אלא כל התורה ממש, חוץ ממה שהשפיע, וגם היה הרופא של מלך מצרים, כי בזמנם היו צריכים פרנסה, וכיום ברוך השם אין צורך לזה, כי יש יששכר ויבולון, ויבולון מבקש ומתחנן ל'יששכר': תלמד ותזכה אותי ליטול חלק עמך בתורה, אבל בזמן הרמב"ם לא היה כך, גם יתכן שהוא היה מוכרח להיות רופא, שהמלך הכריחו לכך, ויחד עם זה חיבר את הרמב"ם והשפיע הרבה, ככה דיברו על גדלותו של הרמב"ם.

ואמר להם הנצי"ב, היוודעים אתם למה הרמב"ם היה כל כך גדול? כי הוא לא דיבר על הרמב"ם... כל מה שאתם מדברים עכשיו זה לא מה שהרמב"ם היה עושה, ורק כשלומדים בהתמדה ולא מדברים על הרמב"ם, אז גדלים בתורה ונעשים כמו הרמב"ם!

והנה בדורנו אין לנו את הרמב"ם, אבל בכל דור ישנם גדולי הדור, וכמו שאמרו (ע"ז ה, א) דור דור ודרושי דור דור וחכמי דור דור ופרנסיו, וכל אחד יש בכוחו להיות מגדולי הדור, כפי שאמר פעם מרן החזון איש זצ"ל כי גדולי הדור לא היו העילויים, ואמנם היו גם עילויים שנעשו לגדולים, אבל לא רק העילויים, אלא גם בנינויים, ואפילו החלשים גם כן, עם השתדלות והתמדה כפי הכוחות ועם תפילה ותחנונים זוכים להצלחה בתורה למעלה מהטבע! ורואים זאת גם בדורנו.

והכל תלוי במעשי האדם, כמו שידוע מחז"ל (הובא בנפח"ה ש"א פ"ו) על הפסוק "השם צלך על ירך ימינך" מהו השם צלך? כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך. ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך. ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מוסברות אף הוא נותן לך כך. אף הקב"ה השם צלך, כשם שאתה הווה עמו הוא הווה עמך. ע"כ.

והיינו כמו 'צל' שהולך אחרי האדם לכל מקום, ומה שהאדם עושה גם הצל עושה, כך גם הנהגת הקב"ה עם האדם, כמו שהאדם מתנהג כך מתנהגים איתו: אם הוא לומד בהתמדה יש סייעתא דשמיא, ובלי התמדה אין סייעתא דשמיא, ואם הוא רוצה ומשתדל להתפלל בכוונה, יש סייעתא דשמיא להתפלל בכוונה, ואם הוא רוצה יראת שמים ומשתדל ומבקש ומתפלל על זה, זוכה לסייעתא דשמיא לקבל את זה.

הסייעתא דשמיא כשעושה מה שבכוחו

וכל אחד ואחד יכול להצליח בתורה וגם ביראת שמים ובמידות טובות, ואמנם מידות טובות זה דבר תורשתי, אבל אפשר להשתפר ולהוסיף בזה, ואין גבול למידות הטובות, על ידי שאדם משתדל ועושה מה שבכוחו, ובזכות זה נותנים לו מן השמים יותר מכוחו.

וכבר אמרו חז"ל (קידושין ל, ב) יצרו של אדם מתגבר ומתחדש עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר אלוקים לא יעזבונו בידו, היינו שהיצר הרע חזק מאד ובלי סייעתא דשמיא אי אפשר להתגבר עליו, וצריכים שהשם יעזור, ומתי השם עוזר? ידוע בשם הגאון (קול אליהו סוכה) וכן כתב המסילת ישרים בסוף פרק ב', שרק בזמן שהאדם בעצמו עשה כל מה שבכוחו וכבר אינו יכול יותר, וכבר הגיע למצב שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אז הקב"ה עוזרו ויש סייעתא דשמיא.

וצריך קודם שיעשה מה שהוא יכול, בהתמדה בתורה, וגם בתפילה, שעל זה גם כן צריך סייעתא דשמיא להצלחה בתפילה, שיהיה יישוב הדעת להתפלל בכוונה, ואין זה פשוט.

ובדרך כלל למי שהוא יותר צעיר יותר קל להתפלל בכוונה, מפני שבגיל צעיר הלב יותר טהור ונקי, ושמעתי פעם מגדולים שאמרו כי כשאדם צעיר השכל הוא חלש, אך הלב הוא טהור, שהיצר הרע עדיין לא הצליח לשלוט בו כל כך, וכשמתגבר השכל מתחזק, אבל הלב כבר אינו נקי, וככל שיותר מזדקן גם היצר הרע מזדקן ומשפיע עליו, והקדושה והטהרה היא פחות מאדם צעיר, וזהו שאמרו בגמרא (שבת קיט, ב) במעלת הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שהוא הבל שאין בו חטא.

החזק במוסר

סיפר רבי יצחק נוימן שליט"א:

באחת השנים אחרי נישואי נכנסתי אל רבינו בפורים, והוא הושיבני על כיסא ואמר: היום היה כאן מישהו ושאל שאלה מצוינות, יש הרבה דברים שמדוממים את האדם, אבל האם יש משהו שמשנה את האדם מן הקצה אל הקצה? ואכן זו שאלה טובה, אך האמת היא שיש רק דבר אחד שמשנה את האדם, והוא לימוד המוסר.

ותפס את ידי ושאל, האם יש לי קביעות יומית ללימוד בספרי מוסר? ואמרתי לו שאמנם אין לי קביעות אך אני משתדל ללמוד מוסר, ואמר כי 'להשתדל' זה לא מספיק, ורק אם יש קביעות יום יומית זה משפיע, קביעות חמש דקות מוסר בכל יום, וממש לא עזבני עד שאמרתי שאני מקבל עלי בלי נדר ללמוד כל יום חמש דקות מוסר.

ובתקופה שאחר כך היה מתעניין ושואל האם אני עומד בקביעות הזו, ופעם אחת שאלתי האם כדאי לקבל על עצמי יותר מחמש דקות? ואמר לי שאשאר את זה על קביעות של חמש דקות, והסביר כי יש כאלו שהם לחוצים בטבעם וכשמתחילים ללמוד ספר מוסר כבר חושבים איך לגמור אותו, ואם יהיה לך קביעות של הרבה זמן ותתקדם הספק מכובד כל יום כבר תרצה "לגמור את הספר"...

ההתמדה בתורה גם מצד חילול השם

והנה צריכים עכשיו להתכונן גם לבין הזמנים, שלא יהיה זמן של רפיון ולהתחיל ירידה בבין הזמנים, ובאמת אנו בני תורה, שכל היום לומדים ועוסקים בתורה, ולכן אנו שפורים מעבודת המלך, מעול בשר ודם, מעול מלכות ועול דרך ארץ, ומה שפורים אותנו אינו בדרך הטבע אלא בהשגחה, כדי שנעסוק בתורה, כי בשמים רוצים שיהיה תורה בעם ישראל, וכמו שהובטחנו כי לא תישכח מפי זרעו, וכמה תורה תהיה? זה תלוי בבחירה של כל אחד, ותלוי בסייעתא דשמיא לפי הזכויות שלו.

אמנם מחובתנו ללמוד בהתמדה גם מצד חילול השם, כי מה יאמרו אלו שאינם בני תורה, שהם עובדים קשה בצבא וסובלים ואנחנו בני חורין, וכיצד הם יכולים להבין את זה, הרי תשובתנו היא שאנו מאמינים במה שאמרו חז"ל (מכות ג, א) מי גרם לגרלנו שהיו עומדות במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, ואנו מאמינים שזכות התורה שלנו מגן על הארץ, ואיננו משתמטים, אלא אנו עושים יותר ממה שהם עושים! ובזכותנו הם קיימים! וגם מה שיש להם כוח להילחם זה בזכותנו.

ומאחר שאנו מאמינים כך, אי אפשר שנעשה נגד אמונתנו, כי אם לא נלמד זה יחריב את הארץ, ובה שאנו לומדים אנו מגינים ומצילים את כל יושבי הארץ, וזהו תפקידנו, ואם אחד יפסיק מלימודו הרי הוא כמו עריק! וכיון שזוהי אמונתנו אינם יכולים לבוא בטענות עלינו, כי אנתנו מאמינים והם לא מאמינים, ואם הם היו מאמינים כמונו גם הם היו עושים כך, ואנו בטוחים שבלימוד התורה שלנו אנו מגינים גם עליהם, ואם לא נלמד חס ושלום זה מחריב את הארץ.

והרי באמת אנו חיים כאן בנס, שכל העולם מסביב שונאים אותנו, כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה י, יא) שה אחת בין שבעים זאבים, שהזאבים רוצים לטרוף את השה, וכל מה שאנו קיימים זה רק בהשגחה מן השמים בזכות לימוד התורה! ולכן זה מחייב אותנו יותר, ללמוד כפי הלכות תלמוד תורה, שלא יאמרו אלו הרחוקים: כמה אתה לומד, וכי אתה מתאמץ כמו שאנו מתאמצים, והאם יצאת ידי חובת תלמוד תורה.

ומפורש בשולחן ערוך וברמב"ם מה הם הלכות תלמוד תורה, שאפילו בעל יסורים חייב לעסוק בתורה, וכל אדם בין עני בין עשיר חייב בה, כמו שאמרו (יומא לה, ב) הלל מחייב את העניים ורבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, וכיון שזה מחייב אותנו, אם איננו עושים את מה שאנו חייבים אנתנו מושעים בתפקיד שלנו, ופוגעים גם בהצלתנו ח"ו.

לכן גם בבין הזמנים אין שום סיבה והיתר להסיח דעת מתורה, אלא רק כמה שזקוקים בשביל הבריאות, והשעור בזה הוא כפי הצורך, אבל יותר מהצורך זה ביטול תורה, ואין זמן של היתר לביטול תורה.

גם כשלא לומדים אין היסח הדעת!

ועד היכן חיוב תלמוד תורה מפורש ברמב"ם הלכות תלמוד תורה (ג, ו) שצריכים שלא יהיה היסח הדעת מן התורה, עד כדי כך, שגם בזמן שאיננו לומד, צריך להרגיש שאני 'באמצע הלימוד', ומחכה כבר לרגע שאוכל לחזור וללמוד, וגם אם אינני יושב ולומד מתוך הספר, אבל אני חושב על מה שלמדתי, כי זה מעניין אותי, וזהו העסק שלי! כמו אדם שיש לו עסקים, שכל הזמן ראשו עסוק לחשבון העסקים שלו, האיך להצליח בהם, כי הוא עלול להפסיד, ורוצה להרוויח, כך גם לימוד התורה צריך להיות כמו עסק, וכפי שמברכים וציונו 'לעסוק' בדברי תורה.

ומסופר על מרן הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל בעל 'האור שמח', שפעם דפקו על דלת ביתו וביקשו להיכנס, והוא קם ממקומו לפתוח את הדלת, ולא סגר את הגמרא, אלא החזיק את הגמרא בידו עם האצבע בפנים היכן שאחז, וכך הלך לפתוח את הדלת כשידו אחת בתוך הגמרא, ובד השנייה פתח את הדלת, ושאלוהו למה הוא עושה כך, הרי יכול להניח את הגמרא על השולחן ולעשות סימן במקום שאחז, והשיב רבי מאיר שמחה: הרי על דברי תורה נאמר "התעלף עיניך בו ואיננו" (ברכות ה, א), שאם רק מסיחים את הדעת מהלימוד, מיד 'איננו', וכבר עלולים לשכוח.

ובאמת האור שמח היה בעל זיכרון מופלא, שידע וזכר את כל מה שכתוב בספרים שהיו בביתו, ויש מעשים ידועים איך שהוא זכר את מה שכתוב בכל ספר וספר שהיה לו, ופעם התבטא ואמר במליצה שאין לו זיכרון טוב, ומה שהוא זכר את מה שלמד זה מפני שמילתא דתמיהא מידבר דכירי אינשי (חולין עה, א), ואצלו כל הש"ס זה 'מילתא דתמיהא' שיש לו קושיית בכל מקום ומקום, ולכן הוא זוכר... אבל באמת הוא היה בעל זיכרון מיוחד, ולמרות זאת החזיק את הגמרא בידו כדי שלא לשכוח.

מפני שאם יש היסח הדעת מן התורה, אזי התורה כבר אינה אותה תורה, וכבר יש ירידה בדרגה בתורה, והדבקות בתורה אינה אותה דבקות, וחסר

סגולת החיזוק בסוף הזמן

ימים אלו של סוף הזמן בישיבות, הם זמן הטוב לחיזוק, מפני שיש בהם רפיון ויותר קשה להתחזק, וכיון שקשה להתחזק זהו זמן הכדאי מאד לחיזוק! כי בזמן שיש רפיון ואחד מתחזק הוא נוטל שכר כנגד כולם, כמו שאמרו חז"ל בירושלמי בסוף ברכות, וכן אמרו בפרקי אבות (ה, ב) על אברהם אבינו שקיבל שכר כנגד כולם, שכר כל העשרה דורות, כי בזמן שיותר קשה מחמת האחרים שמתרפים, מי שמתחזק מקבל יותר שכר, כנגד כולם.

ומה שמתחזקים בסוף הזמן זה גם תיקון על כל העבר, אם בסוף הזמן מתקנים ומתנהגים בשלמות זה תיקון למפרע, כמו שכתוב בספרים שסוף שבוע זה תיקון על כל השבוע, וסוף שנה בערב ראש השנה זה תיקון על כל השנה, וכן בכל סוף, כגון בערב ראש חודש זה תיקון על כל החודש, כך גם סוף הזמן הוא תיקון על כל הזמן!

לכן כל חיזוקים שעושים עכשיו זה חשוב מאד, וגם מצד עצם הדבר, כל חיזוק קטן ברוחניות זה גדול מאד, ואילו בגשמיות דבר קטן הרי הוא קטן, אבל ברוחניות אין דברים קטנים, וכתוב בספרים שכל דבר הכי קטן ברוחניות זה גדול מאד שאין לשער, כל התחזקות קטנה, וכל מעשה קטן, אם יש איזה חיזוק משהו בהתגברות נגד הטבע קצת, זוהי הצלחה גדולה וזכויות גדולות שאין לשער.

ומלבד מה שזה זכות לעצמו, זה גם זיכוי הרבים, כי כל אחד שנמצא בתוך ציבור – כל חיזוק שהוא עושה לעצמו זה זיכוי הרבים וזה מוכרח להשפיע, ואפילו אם לא רואים את החיזוק שלו, יש בזה השפעה רוחנית שאינה ניכרת, וכמו שידוע שהיו אומרים שאם הפרושים באיישישוק יתבטלו מלימודם זה יגרום שבביאליסטוק הרחוקה יפתחו חנויות בשבת, כי כך היא ההשפעה וסגולת הרוחניות כידוע, ולכן כל מי שמתחזק הוא גם מזכה את הרבים.

(נאמר בשיעור היומי, ב' מנ"א תשס"א)

בקשר של הנשמה, שהנפש כבר אינה דבוקה בתורה, ובזמן שמסיח דעת יש פירוד בין הנפש לתורה, ולכן נהר כל כך שלא להסיח דעת, כפי הלכות תלמוד תורה, ובזכות זה זכה ונעשה 'אור שמח'.

והכלל, כי הצלחה בתורה לא מספיק כישרונות, כמו שהזכרנו מדברי החזון איש כי גדולי הדור לא היו רק העילויים, ויש בעלי כישרונות חלשים שבצעירותם היו מתקשים מאד בלימודם, וכשעשו בחיידר מבחנים בכתב היה לוקח הרבה זמן עד שתפסו את השאלות וענו עליהם, אבל עם מידות טובות ועם התמדה גדלו והצליחו בתורה!

ולמעשה לפני בין הזמנים צריכים לדעת, כי אמנם יש צורך במנוחה כמה שזקוקים לבריאות הגוף, ובדאי צריכים גם לעזור בבית, שזה כיבוד הורים וצרכי החג, וזה מצוות ומעשים טובים שצריכים לעשות אותם בשמחה, ובידיעה שעוסקים במצוה, אבל יחד עם זה יש להשתדל שלא יהיה היסח הדעת, ואפילו במחשבה, בכל זמן פנוי לא להסיח דעת מתורה.

וכבר אמרו (אבות ג, ז) המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה וכו', והיינו אפילו כשמתבונן בנפלאות הבריאה ורוצה לשבח על הבריאה מה רבו מעשיך השם, אבל לימוד התורה קודם לזה, ואין להפסיק מהלימוד. וכן צריך שיהיו זמנים קבועים לתפילה ולהוספת יראת שמים, ולא להסיח דעת מיראת שמים.

ובאמת אלו הן מדרגות שאסור לי לדבר עליהם, וצריך להיות 'נאה דורש ונאה מקיים' ואינני בדרגה זו, אבל כבר אמר רבי ישראל סלנטר שיותר וכדאי לומר דברי חיזוק לציבור גדול, גם אם זה ישפיע רק על הדרשן בעצמו, כי אדרבה זה לתועלת שישפיע על עצמו ויתחזק...

ונקווה שזוכה לסייעתא דשמיא לעשות מה שבכוונתו, קיבלנו כוחות מן השמים ועלינו להשתדל לקיים בהם מה שאנו חייבים, ובה זוכה באמת, בפרט עכשיו שמתקרבים לימי ניסן, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, וזה חודש הגאולה, יהי רצון שזוכה לגאולה שלמה בקרב.

לע"נ הר"ר אברהם ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תנצב"ה
זווג' מרת דבורה ב"ר חיים הלוי ע"ה
נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב הגאון
רבי חיים ציון ב"ר יפת צוברי זצ"ל
רבה של גדרה
נלב"ע כ' אדר תשע"ה - תנצב"ה

לע"נ רבי משה ב"ר גרשון ז"ל אלינסון
נלב"ע כ"ג באדר ב' תשע"ט - תנצב"ה
זווג' מרת לאה רחל ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע ל' שבט תשפ"ג - תנצב"ה

פשר דבר | בעניני הפרשה

משמר את הפרה ע"י מראה

איתא בבבא מציעא צ"ג א' המשמר את הפרה מטמא בגדים וכו', ומפרש בגמ' שם שלדעת רב דמשמר כעושה מעשה לענין אכילת פועלים (שומרי פירות), הרי הוא כעושה מעשה ליטמא בטומאת מתעסקין, וזה דבר מיוחד שאדם מקבל טומאה בהסתכלות, בלי נגיעה והיסט וכיוצא בזה.

ואמור רבינו שליט"א דיש לעיין האם המשמר את הפרה בלא להביט בה ממש אלא בתמונתה הנשקפת במראה (או באמצעים חדשים אחרים), אם הוא נטמא כמתעסק בפרה, או דוקא כשהוא משמר בהבטה בה ממש ולא ע"י דברים אחרים.

בל תאחר בפרה אדומה

שאלו אם יש בל תאחר בפרה אדומה כשאר קרבנות.

אמר רבינו שליט"א, ל"ש בל תאחר כי אין חיוב לעשות פרה אלא עשו כפי הצורך, וא"כ לא שייך בלא תאחר כיון שאין בזה חיוב. ואפילו בפרה של משה שנצטוו ויקחו אליך פרה וגו', היא מצוה בעלמא (וחז"ל דרשו ויקחו אליך שתהא מוטלת על בית דין) ולא חובה כעין קרבן. ועוד שבגמ' ריש מס' ראש השנה דרשו פסוקים לכל דבר שיש בו בל תאחר, ואין פסוק לפרה אדומה, והרי אינה כשאר קרבנות, ואף שאמרו חטאת כתיב בה כקדשים, היינו שיש בה דינים מסוימים של קדשים אבל אינה קרבן, ולא יהיה בה דין תאחר בלי ריבוי.

פשטה בפרה אדומה

יש לחקור במקדיש חצי פרה לפרה אדומה, אם פשטה קדושה בכולה כקרבנות.

ונראה שלא שייך פשטה בפרה אדומה, אף דחטאת קרי' רחמנא, משום שמקדשי בדק הבית היא.

בגדי כהונה בשחיטת פרה אדומה

בהגהות ר' יעקב עמדין (נזכר בתפא"י בפתיחה לקדשים פ"ד או' כ"ו בהערה), כתב שראיית נגעים צריכה בגדי כהונה. והוא דבר תמוה, מהי תית'. ויש שהביאו לזה ראייה מדברי הגמ' בכ"ד [יומא מ"ב זבחים י"ד מנחות ה'] שאמרו שמראות נגעים ושחיטת פרה אף שאינם עבודה צריכים כהונה, אבל אין זה מקור לבגדי כהונה, אלא שצריכים כהן. ולא בגדי כהונה.

ובפשטו גם שחיטת פרה אי"צ בגדי כהונה ולא מצינו שיצרכו בגדים אלא בהזאת פרה אדומה.

וגם אם צריך בגדים לשחיטת פרה (ע"י תו"י יומא מ"ב א' שדן שהוא תלוי במ"ד אם כשרה בזו, והאחרונים שם האריכו בזה), אין ראייה לראית נגעים ולא דימתה הגמ' אלא לעיקר דין כהונה.

כהן חלל בעשיית פרה אדומה

כהן שעשה את הפרה ונמצא חלל, נראה שהפרה פסולה למופרע. ואף שכהן שעבד ונמצא חלל עבודתו כשרה, לא הכשירה תורה אלא עבודה, דוגמא לדבר מראות נגעים, שודאי שכהן ראה מראות נגעים ונמצא חלל הוברר שלא היתה ראייתו כלום כמש"כ המנחת חינוך [מצוה קס"ט]. והרי דימתה הגמ' בכמה דוכתי שחיטת פרה למראות נגעים דלאו עבודה ניהו. והנה בירושלמי תרומות פ"ח ה"א גבי כהן שנמצא חלל באמצע עבודה, אמרו מקבל ואחר כך זורק (ויש גורסין ואחר זורק) קומץ ואחר כך מקטיר שורף ואח"כ מזה.

והר"ש סירליאו פירש שהוא על פרה אדומה, והגיה מזה ואחר כך שורף - שהזאת הדם היא עבודה שקודמת לשריפה. ומבואר שגם בפרה אדומה אם נמצא חלל מעשיו כשרים. (ויתכן לחלק בין זה למראות נגעים) אמנם שאר המפרשים פירשו דברי הירושלמי בעוף, ע"י פני משה וביאור הגר"א ועוד. וע"י משך חכמה סוף פרשת פנחס שהביא מהירושלמי דלמאן דמפיק מנרבן ה' חילו (כן הוא ברמב"ם) אין זה אלא בקדשי מקדש, ואם כן ודאי שלא שייך להכשיר בפרה אדומה.

מעשה דבר

זה דרבנן

סח הגאון הגדול רבי שניאור קלופט שליט"א אב"ד "עדת ישראל" חיפה ור"כ "עדת זאל"

בבחרותי בשיבת סלבדקא ראיתי את רבינו מרן הגר"ד לנדו שליט"א בפרשת פרה מתקרב לשמוע את הבעל קורא, אז שאלתיו אם זה בגלל שהוא חושש לדעות שפרשת פרה זה דאורייתא ולכן רוצה לשמוע היטב כל מילה.

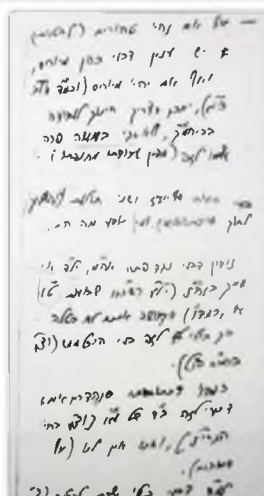
ענה לו מרן שליט"א: לא, מפני שזה דרבנן. היינו שאף אם זה חיוב דרבנן אבל זה חיוב גמור לשמוע את הקריאה ולא כמו קריאת התורה שמעיקר הדין יוצאים יד"ח בג' פסוקים מז' קרואים. [ולא מעכב תוכן הקריאה שהרי בחז"ל קוראים בפרשיות בסדר אחר.]

למה אין פרה אדומה

רבי מרדכי וייספיש זצ"ל היה יהודי יקר, דמות נפלאה שאפשר לכתוב עליה רבות (נסתפק בכך שליווה גדולי הדור למנוחתו האחרונה, מרן הגר"ה גריינמן זצ"ל כשהיה חולה ובקושי יצא מביתו, ומרן הגר"ח קניבסקי ומרן הגר"ג קרליץ. היה דבוק באמת ולא בוש לומר טעיתי, וכשהיה שולח מכתבים כתובות עם הוספות היה דואג לצרף צילומים של המקורות) כשהיה בחתונה בפרשת חוקת, השאלה שהטרידה אותו, זה מדוע לא מוזים היום אפר פרה אדומה, מה מפריע כבר היום להטרה? והנה לפתע הוא רואה את מרן הגר"ד לנדו שליט"א, רבי מרדכי כמובן לא מפספס את ההזדמנות לשאול את השאלה, וגם לדאוג לקבל תשובה כתובה כדי שלא ישכח כלום.

רבינו שליט"א על אתר הוציא דף ורשם מה חששות שמונעים מאיתנו לקיים מצווה זאת. רבי מרדכי שדאג לא לשמור את הדברים רק לעצמו, כך שהגיעו הדברים לעוד ת"ח, ברשימה שרשם רבינו שליט"א על רגל אחת במהלך החתונה כשאין בידיו ספרים לעיין בהם כעת, ולכן הסתפק בכך שציין שרשם את הדברים ללא עיון (עם הוספת מהעורך ע"ד בלבד).

גם אם נהיה טהורים לחטאת: א. צריך טהן מיוחס (והמיוחסים של היום הייחוס הוא רק דרך האבא ולא דרך האמא לברד שאין שם פסולי חיתון). ב. גם אם יהיה מיוחס יתכן שצריך חינוך לעבודה בבית המקדש ולא מספיק עבודתו בפרה עצמה לצורך החינוך בעבודה. ג. צריך אזור ועין ארוז ושני תולעת להשליך לתוך שריפת הפרה, ומי יודע מה הם. ד. מכיון שצריך לעשות זאת פתח אהל מועד, יש לדון האם בזמן הזה שאין מקדש, אפילו אם הקדושה לא בטלה, אבל אולי צריך היכל ממש (וצריך לעיין ברשב"א שבעיות ט"ז א.). ה. בתוספתא (סנהדרין פ"ג ה"ב)

מבואר שצריך ב"ד של שבעים ואחד דיינים לצורך שריפת הפרה (וצ"ע בחידושי הגר"ז) וכיום אין לנו ב"ד של ע"א. ו. לשיטתו שצריך כלי שרת לקבלה (וצ"ע בתוספות ישנים בריש יומא) אין לנו כלי שרת. ז. יש לדון בבגדי כהונה לענין חינוך וד"ק למש"כ באות ב'. ח. רחיצת קידים ורגליים בכיור בבית המקדש, ועיין בסוגיא בזבחים כ' ע"ב.

הגאון הגדול רבי אהרן זקס זצ"ל ראש ישיבת סלבודקה לצעירים וגיס רבנו שליט"א – נלב"ע ב"ה אדר תשע"ז

הגאון הגדול רבי אהרן זקס זצוק"ל ראש ישיבת סלבודקה לצעירים ומיסדה היה גיסו הצעיר של מרן הגרד"ל אך הקשר בן ר' אהרן לר' דוב היה עוד קודם נישואיו כשר' אהרן כבחור צעיר בישיבת סלבודקה התיידד

עם העילוי הצעיר לימים כשהרבנית שולמן אשת ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי שולמן הציעה את השידוך היה ר' דוב זה שעודד והמליץ על השידוך לאחר שנישא בשנת תשי"ז לאחותו הצעירה של מרן הגרד"ל התחזק הקשר ובן הגיסים הדולים שררה ערכה עצומה.

ככלל במשפחה שררה תמיד הערצה לגיס הגדול ותמיד היו עושים כל טצדקי שלא יופרע מלימודו כך למשל הזכות לשהות בחג

הפסח אצל ההורים ברחובות היתה שמורה לר' דוב בכדי שלא יצרך לטרוח בהכנות ובניקיונות לחג הפסח ובכך יופרע מסדרי לימודו

ההערכה בה העריך ר' אהרן את גיסו הגדול בא לידי ביטוי גם במפעל חייו בישיבה אותה הקים ומסר נפשו עליה כאשר היה מבקש ר' דוב מר' אהרן שיקבל בחור לישיבה היה זה אצל ר' אהרן קו אדום אם ר' דוב מבקש עושים בלי שום משא ומתן.

שח פעם ר' אהרן לגיסו הגדול שהוא נוהג כפי שהורה לו אביו שלא לצום ביום היארצייט של אמו בכדי שלא יופרע במסירת השיעור היומי וענה לו הגר"ד כמשיח לפי תומו שלו זה לא מפריע לשיעור והוא צם ביארצייט של אביו ואף כשלומד עם החברותא בזמן צאת הכוכבים הוא ממתין לסיום סדר הלימוד ואינו ממחר לאכול לאחר סיום הצום.

בג' בשבט תשע"ז ר' אהרן חש בליבו ובהוראת הגרד"ל הוסיפו לו את השם רפאל אך נגזרה גזירה

ובכ"ה באדר תשע"ז לאחר מחלה קצרה החזיר ר' אהרן את נשמתו ליוצרה במסע ההלויה שיצא מהיכל הישיבה לצעירים ספד לו בבכי תמרורים כפשוטו גיסו הגדול. ואמר "קשה לי מאוד להספיד את גיסי וידידי הגאון והצדיק ר' אהרן זכרונו לברכה לה"ה, הרבה הרבה יש לדבר ולקונן עליו ועל מה שחסרנו בהלקחו מאיתנו, וודאי יאמרו הדברים ויורחבו בקינות ובהספדים שישאו ויקוננו עליו,

אך רצוני לציין בזה יסוד שרשי ומאוד נעלה שהיה אבן פינה בכל תהלוכותיו בתלמוד ובמעשה במחשבה ובביצוע בין בענינים שבן אדם למקום ובן בענינים שבן אדם לחבירו,

וזאת תכונת המסירות הנפלאה שהיה מסור בכל לב ובכל נפש לכל ענין שהגה ועסק בו, בתורה, בלימודה, יגיעת לימודה בעמל והתעמקות,

בין בהרבצתה שנים ע"ג שנים לתלמידים ושומעי לקח, בין בעבודת קונו ית' וקיום המצוות לאשורן, ובמעלת החסד הנפלא לכלל ולפרט.

יעידו כל שהכירוהו, בני משפחתו, מכריז וידידיו, תלמידיו ושומעי לקחו, מושפעי וחניכיו, עד כמה היה כולו, כל כולו, מסור להצלחתם ולטובתם לקידומם והתעלותם בתורה ויראה ובכל מילי דמיטב.

בני המשפחה מספרים על דוגמא מעניינת של המסירות להרבצת התורה של אהרן שלבקשת ר' אהרן האירועים במשפחה התקיימו רק ביום ה' בכדי שלא יטרד בלימודו ויוכל למסור את השיעור כסדרו.

כמו"כ ביום שבו קיבל את ההתקף לב כשרצו לפנותו לבית החולים לא היה מוכן להתפנות עד שהבטיחה לו הרבנית שתבלחט"א שתדאג שיחזור עוד באותו היום למסור את השיעור היומי.

בהמשך סיים מרן הגר"ד וקונן בבכי מר קורע לב "יקוננו כל תלמידי ושומעי לקחו, וכל אלה אשר חבים לו הכרת טובה על גדול החסדים אשר, עשה עמם בכל הענינים, והכל בנועם ובהצנע ברוב תושיה ובינת הלב,

ונקונן אנו בני משפחתו, האלמנה אחותי הרבנית הצדקת שעמדה לימינו כל השנים, וצאצאיו ברוכי השם וכל הנלווים עליהם, וכלנו כל הקרובים אליו, אהא! אהא! מה גדולה אבדתינו ומה עצום חסרונו.

ויקונן כל עם ישראל על העדר ת"ח מופלג ונעלה גברא רבא גדול בתורה וביראה ומרביץ תורה ויראה עשרות עשרות שנים, לדורות דורות של תלמידים שעלו ונתעלו לת"ח לומדי ומופלגי ומרביצי תורה בכל מקומותיהם,

המקום ישלח תנחומים לרבנית הדגולה אחותי תחי' ולבני ביתו ולכולנו ולכל שהיו קשורים אליו לקשר בל ינתק כל הימים. ובלע וכו'.

לאחר שנשא את ההספד המרכזי, המשיך הגרד"ל במרום שנותיו עם מסע הלוויה להר הזיתים שבירושלים שם נטמן ר' אהרן, ואמר את הקדיש לאחר סתימת הגולל.

נוכחים מימין לשמאל: ר' שריה הסבא ר' טוביה יוסף ורבנו הגדול הגר"ד לנדו בשורה למעלה מימין לשמאל הר' יעקב זקס ב"ר אהרן, הרב אהרן זקס ולמרגלות החתן יושב הרב שמואל זקס בן ר' אהרן (כיום חתן של ר' חצקל ברטלר).

הודעה
א"ה בשבועות הבאים נכתוב א"ה אודות (פרשת שמיני) הגאון ר' אברהם רייסנר זצ"ל. (פסח) מרן הגר"ח גריינמן זצ"ל נשמתו לקבל חומר עובדות הליכות ותמונות על הקשר שהיו לרבנו יבדלח"ט עמם.

הודעה חשובה ודרושה
למי שיש בידו חידושים עובדות ותנהגות מרבנו שליט"א בעניני פסח נא לשלוח בהקדם למערכת לזיכוי הרבים

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת צו - פרה תשפ"ד (24)

מחשבה פוסלת

מנחה והקטרת קרבנות, ובוהן מובן לשון הגמ' חולין דמ"ד ב' והא כתיב (יחזקאל ד') ואומר אהה ה' אלקים וגו' ולא בא בפי בשר פגול, שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם וכו' הני מילי מילתא דתליא בסברא ועי"ש ברש"י, ובש"ע יו"ד סוף סי' קטז בהג"ה, ובש"ך שם סק"ח אבל אם יש לו קבלה שהיא מותרת מותר, ומעודי תמהתי מאי שנא דקרי יחזקאל להאי בשר בשר פיגול, וכעת בהקדם דברי חז"ל הנ"ל נראה דהרי קי"ל דבשעת הד' עבודות המחשבה נתפסת בהקרבת, ומחשבה פוסלת את הקרבן וזהו פיגול, וכמו"כ מילתא דתליא בסברא והי' צריך החכם להכריע ועלו בדעתו גם סברות ומחשבות להטריף אעפ"י שהכריע שבהמה זו מותרת אבל מחשבות של החכם בעסק התורה שהוא כעין עבודה מחשבות הצד להטריף נתפסו בבשר, ולכן קרא יחזקאל לבשר זה בשר פיגול.

זאת תורת העלה (ו, ב)

במד"ר פ' צו, אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות כו' רב הונא אמר חורי (מלאכי א') כי מזמרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש [לשמי ומנחה טהורה], וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל, אלא איזו זו משנה, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן ע"כ.

ובגמ' מנחות דק"י ע"א בכל מקום מוקטר מוגש לשמי, בכל מקום ס"ד, אר"ש בר נחמני אר"י אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי וכו', (תהלים קלד) שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, מאי בלילות, א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה עכ"ל הגמ'.

והנה דימו חז"ל עסק התורה לעצם העבודה בבית המקדש ומהקרבת

זאת התורה אדם כי ימות באוהל (מוסר לפרשת פרה)

מפרשת פרה אדומה למדו חז"ל (שבת דפ"ג א') את ענין יגיעת התורה: "אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט) 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'. והוא דברי התנא בפ' קנין תורה: 'כך היא דרכה של תורה - פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל'.

וכבר הבאתי כמה פעמים מה ששמעתי על זה מדודנו מרן רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שתמה מדוע לימוד התורה את חובת היגיעה דוקא בפרשת פרה. וביאר שהיינו משום שבפרשה זו כתוב 'חוקה', ומכך לומדים חז"ל ש'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה', ואמר מרן הגרא"ז שהלשון 'חוקה' אמורה על כל הכתוב בפרשה, וגם על חובת היגיעה הנלמדת מכאן, משום שהחיוב להתייגע אינו נובע מנימוק שכלי של הקושי לדעת את התורה, אלא הוא חוק הטבוע בעצם התורה שאי אפשר להיות תלמיד חכם מבלי להתייגע. אף אם יהיה האדם בעל כשרון עצום לא יוכל להגיע ל'מצאתי' מבלי שיקדום לכך ה'יגיעתי', כי כך הוא ה'חוק' של לימוד תורה - "אם יאמר לך אדם יגעת ו לא מצאתי אל תאמין, לא יגעת ומצאתי אל תאמין, יגעת ומצאתי תאמין" (מגילה ו' ב').

התורה מתקיימת רק אצל מי שממית עצמו על התורה, הלומד תורה צריך להיות שקוע אך ורק בעסק התורה ללא נגיעות וללא עיסוק בדברים אחרים כלל. אל לו לאדם לחשוב שהוא בעל כשרון גדול ויכול באותה עת גם להשתלם בענינים אחרים ביחד עם לימוד התורה, כי לא יתכן הדבר.

יקרי, אתם לא הכרתם את ר' איסר זלמן, דעו לכם, שר' איסר זלמן היה מגדולי העילויים שלמדו בישיבת וואלוז'ין, ועליו אמר רבי חיים בריסקער זצ"ל שכשזוניא מירער פותח את פיו להקשות, נפתחים לו (לר' חיים) פתחי מוחו. והוא עצמו - למרות כשרונותיו הנדירים, העיד על כך שאין אפשרות כלל וכלל לזכות לתורה אם יש קצת תערובת של ענין בדברים אחרים.

אמנם בשכל אנושי קשה להבין מדוע הדבר כך, מדוע לא יוכל אדם כשרוני במיוחד ללמוד עוד דבר ביחד עם לימוד התורה, אך זו היא גזירה שגזר נותן התורה, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. לכן נכתב ד"ז בפרשת פרה אדומה המתחלת בפס' 'זאת חוקת התורה', ופרש"י 'גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'. לשון זה של רש"י נוגע לכל האמור בפרשה זו, שהכל הוא חוק וגזירה ואין רשות להרהר אחריו. כך הוא גם לגבי החוק של צורת לימוד התורה, שאין התורה מתקיימת אלא אצל מי שממית עצמו עליה ביגיעה ודבקות, ומשים ימים וילות אך ורק על לימוד התורה.

ארבעה צריכים להודות

חבושי בית האסורים וחולה שנתרפא שהם צריכין להודות שכתוב בהן (תהלים קז) 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם ויוצחו וזבחי

אם על תודה יקריבנו (ז, י"ב)

אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדברות

תודה, אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, וטעונות לחם האמור בענין, ואינן נאכלין אלא ליום ולילה (רש"י). ויש לדקדק למה פירש רש"י כן, שהרי באמת גם ארבעה אלו שצריכים להודות אינם מביאים קרבן אם לא נדרו ביחוד לחייב עצמם בזה, ובע"כ שהפס' מדבר כשחייב עצמו להביא קרבן תודה, וא"כ א"צ כלל לומר

שהוא מודה על נס שנעשה לו, כיון שגם ב"ז יכול כל אדם לידור להביא קרבן תודה. ונראה מדבריו, שהנדר שלמים על א' מנסים אלו, חל עליהם שם שלמי תודה אפי' אם לא אמר ל' תודה בפירוש, ועי' זבחים ז' א' ורש"י שם.

פתחת למוסרי - לך אזבח זבח תודה

כדי שהאדם יוכל לקיים 'לך אזבח זבח תודה' עכת"ד בביאור. והוסיף רבינו שליט"א, הנה ארבעה אלו שצריכים להודות, היו כבר במצב שהיו קשורים במוסרה, ובשעת צרתם נדרו שיביאו תודה כשייעשה להם נס (עי' בפ"י רגמ"ה מנחות דע"ט ב' תודת חובה כגון שהיה מפרש בים ונסתכן ונדר אם ינצל שיביא תודה), וכן מצינו ביונה הנביא כמעני הדגה נדר להביא קרבן תודה כמ"ש ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה וגו', ועל אלו ביחוד שייך לשון הפס' 'פתחת למוסרי - לך אזבח זבח תודה', הם כבר היו ממש קשורים במוסרה, וכל ההצלה שלהם היתה לשם הקרבן תודה שהם מביאים כעת. וגם מקובל בידינו מר"י החסיד על כל צרה שלא תבא שיקבל האדם ע"ע לומר נשמת כל חי בעשרה לכשינצל, והוא בדוק ומנוסה שהקב"ה יפתח מוסרותיו כדי שיוכל להודות לו ולברך את שמו.

בספר 'בית המדרש' בהקדמה לגליוני הרמב"ם של מרן רבינו האבי עזרי זיע"א, הביא רבינו שליט"א את ביאורו של המהר"י"ט על לשון הפס' בהלל 'אנה ה' כי אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי, לך אזבח זבח תודה' (תהלים קמז). שלמעשה היינו צריכים להיות מוכרחים לעשות את רצון הקב"ה, שהרי אנחנו 'עבדך בן אמתך'. וכמו שלבמה יש מוסרה שבה מחזיקים ומושכים אותה, ומכריחים אותה ללכת לאן שרוצים, כך לאדם מטבעו היתה צריכה להיות מוסרה שמונעת ממנו לכפור בקב"ה ובמצוותיו. אך 'פתחת למוסרי' הקב"ה פתח את המוסרות כדי שיוכל האדם לכפור בו ח"ו, ורק מכת זה שייך המשך הפסוק: 'לך אזבח זבח תודה'. כי כמו שהמוסרה בממון שאינו יכול לכפור בו אינו נחשב 'מוסרה' כמבואר בחו"מ סי' פ"ז לענין מודה במקצת, כי רק אם יכול לכפור נחשבת הודאתו להודאה, כך גם האדם יכול להחשב 'מוסרה' לקב"ה רק לאחר שיש לו היכי תמצוי לכפור בו, ולכן הקב"ה פתח את המוסרות

רבינו מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי זיע"א

מתוך מושא הספרו של רבינו מרן שליט"א אחר מיטתו ככלות השבעה
-- במלאות שנתיים ימים להסתלקותו -- ט"ו אדר ב' תשפ"ב --

שמעתי עובדא ממרן הגאון רבי חיים זצ"ל, שסיפר בנו הגאון רבי שלמה שליט"א כשזקנו מרן הקהלת יעקב וצוק"ל נסתלק, יסד מרן הגאון רבי חיים זצ"ל שיעור בירושלמי כל שבת, וגמרו סדר זרעים והתחילו מסכת שבת, ונגמרה שנת האבל באמצע המסכת, אבל המשיכה עד שגמר המסכת אז הפסיק השיעור, ושאל אותו בנו שליט"א למה הוא מפסיק השיעור, הרי אנשים רוצים לדעת ירושלמי ונהנים בשיעור, וענה לו מרן הגאון זצ"ל חבל לי על הזמן שצריך להכין, ושאלו כמה זמן לוקח לך להכין השיעור, ענה לו זה לוקח לי חמש דקות, ואמר הבן שליט"א זה השגות שאין לנו שייכות בכלל, על חמש דקות, והבין הבן שליט"א שהזמן של חמש דקות ההכנה זהו הביטול תורה. וכשישמעני את זה לא הבנתי, הרי הוא עסק בגמילות חסדים לצורך בני אדם, האיך יתכן שמשום שלקח לו ההכנה חמש דקות הפסיק את השיעור. הרי הוא הקדיש בחייו זמן מרובה לצדקה וחסד בשביל כלל ישראל.

ונראה לי שיש כאן ענין אחר, בהקדם דברי רגמ" במוסרת עירובין (סה ע"א) אמר אביי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא תנאי. ופירש"י אפילו ציווי עבודה קלה, היתה מבטלת אותי. לא תנאי - לא הייתי שונה כמו ששניתתי.

וא"כ מרן הגאון רבי חיים זצ"ל שהיה שונה בלי הפסק מאז קומו בבוקר, חיוב ההכנה למי שמלמד לרבים [שנלמד מהפסוק "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה"] היתה מפריעה לו בלימודו, עד אחרי שגמר ההכנה, ובאמת אין חילוק אם ההכנה היתה אורכת לו חמשה רגעים או ארבעה רגעים, יש כאן ביטול תורה בלימודו עד אחרי ההכנה, כמו שאמר אביי החיוב גרם לי שלא שניתתי כמקודם, בלי החיוב, כי חיובו גורם שלא ילמוד כמו שהיה שונה בלי זה. מורי ורבותי, כמה היה מדקדק בביטול תורה נורא נוראות.

ויש להגדיר אותו כמו שכתב רבינו המשך חכמה בהפטרות פירשתי כי תשא, שאליהו הנביא אמר לעם שנאסף אליו בהר הכרמל, "אני נותרתי נביא לה' לבדי", ושואל המשך חכמה דבאמת נשאר נביא ה', עוד מאה, מה שהחביא עובדיה במערות. רק ביאורו על דרך דאמר בקידושין (ג"ג ע"א) במקדש אשה במעשר שני אין קידושו קידושין דכתיב קודש הוא לה' ולא לקדש בו אשה, ושואלת הגמרא הרי בתרומה כתיב תרומת ה', והכהן יכול לקדש אשה בה. ומשני דלא כתיב לה', עובדיה אמר ואחביא מנביאי ה', אבל אליהו אמר נביא לה', שהוא מיוחד לנביא לשם ה' ולא לשום דבר רק שהוא כולו בכל כוחותיו ועניניו נביא לה', עכ"ל.

וזה ראינו אצל הגאון הצדיק רבי חיים זצ"ל שביטול תורה זה, יכול להגיד רק מי שהוא דבוק בתורה בכל כוחותיו ועניניו. בבחינת לה'. ושום דבר חוץ מהתורה לא ענין אותו.

הלכות והנהגות

ממרחן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת צו תשפ"ד

שיעור שמסר מרן שליט"א השבוע לחו"ר כולל תשובות והנהגות בגדרי קריאת פרשת פרה

מבואר שהוקש עשיית 'פרה אדומה' ליום הכיפורים, דכתיב "כאשר עשה ביום הזה, ציוה ה' לעשות לכפר עליכם", ודרשינן "לעשת אלו מעשי פרה, לכפר אלו מעשי יום הכיפורים", ומכאן ילפינן דפרה ויום הכיפורים דינם שווה דבעינן בהו פרישה שבעה.

איתא בשו"ע (סי' תרפה סע' ז) "יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות אלו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם דאורייתא". ומבואר בשו"ע יסוד גדול, שקריאת פרשת פרה הוי דאורייתא.

והנה לגבי יום כיפור צריך הכהן גדול לקרוא מתוך ספר תורה את הפרשה, (ורש"י ביומא ס"ח ע"ב פירש דילפינן כן ממילואים דמבואר בגמ' ביומא ס"ה:) "מניין שאף מקרא פרשה מעכב ת"ל ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' אפילו דיבור מעכב, וא"כ מאחר שהוקש מעשה פרה ליום כיפור, יש ללמוד מזה דגם בעשיית הפרה צריך לקרוא את הפרשה כמו ביום כיפור.

ולפי"ז מה שכתבו הראשונים דקריאת פרשת פרה דאורייתא, עיקר כוונתם בשעת עשיית פרה אדומה, אלא דיש בזה גם נפק"מ לזמנינו, דמסתבר שחכמים תיקנו לקרוא פרשת פרה כעין קריאה דאורייתא דהוי 'חובת קריאה' ולא רק 'חובת שמיעה' כמו כל קריאת התורה.

וביותר יש לומר דמה שכתבו הראשונים דקריאת פרשת פרה דאורייתא, כוונתם שיעיקרה דאורייתא בשעת עשייתה, ונפק"מ לדידן דתקנו חז"ל קריאת פרשת פרה כעין דאורייתא שמצותה בקריאה ולא רק בשמיעה.

לצאת הברכות בפרשת פרה

ובזה נבין מה שכתב החתם סופר דכיון דפרשת פרה הוי דאורייתא, לכן צריך לצאת גם הברכות. וכוונתו דתיקנו כעין כל קריאה דאורייתא דהוי 'חובת קריאה', ולכן צריך לכוון לצאת הברכות, ולא דמי לכל קריאת התורה בעלמא דהוי רק חובת שמיעה, ועל חובת שמיעה לא תיקנו ברכה, אבל כאן דהוי חובת הקריאה המוטלת על כל אחד ואחד [רק יוצא מדין שומע כעונה], הרי כל אחד צריך לכוון לצאת ידי חובת ברכות.

וזהו הלכתא רבתא להזהיר העולה לפרשת פרה שיתכוון להוציא הקהל בברכות, דמאחר שלדעת כמה מגדולי הראשונים פרשת פרה כדאורייתא וכן דעת המחבר בש"ע, נכון לכל אחד להחמיר לצאת גם בברכות.

ובאמת כן משמע במשנה ברורה (סי' קלט ס"ק יג) שכתב דנכון לכתחילה שלא להעלות לפרשת זכור ופרשת פרה, סומא ועם הארץ שאינו יודע לקרוא מתוך הכתב, עיי"ש. ולכאורה תמוה מה איכפת לן שהעולה אינו קורא בעצמו עם הבעל קורא, והלא הציבור יוצאין במה ששומעים הקריאה מהבעל קורא, ומה איכפת לציבור אם העולה מקיים חובתו או לא.

וע"כ משמע מהמשנה ברורה, שבפרשת זכור ופרשת פרה הציבור חייבים לצאת גם בברכות, ולכן אם העולה סומא שמברך ואינו קורא עם הבעל קורא, ראוי לחוש שברכתו לבטלה, והציבור לא יצאו בה, ולכן צריך לדקדק שהעולה יקרא עם הבעל קורא.

לשכת הגזית

תשובות שהשיב מרן שליט"א לשאלות המגיד מישרים הגה"צ ר' אהרן ברינצוויג שליט"א בשבוע שעבר

שאלה: אנחנו מדברים הרבה עם בחורי ישיבות, מבוגרים וצעירים. אני שומע הרבה מבחורים מבוגרים ששואלים מה ניתן לעשות כדי לזרז את השידוך שיבוא במהרה.

תשובה: שירידו את המחיר שלהם... רובא דרובא של העיכובים הוא בגלל המחיר הגבוה שכל צד דורש, אם כל אחד יסיים לוותר, יפתרו רוב הבעיות בשידוכים.

שאלה: האם צריך גם תפילה והשתדלות בשידוכים, או שמספיק תפילה לבד. תשובה: צריך גם השתדלות וגם תפילה

שאלה: מהו גדרי חובת תפילה בשידוכים?

תשובה: צריך תפילה כפשוטו מעומק הלב, הנקרא בלשון חז"ל 'זעקה', והיינו שיוצא מתוך הלב עד כדי דמעות, וזהו הנקרא תפילה.

שאלה: על מה בעיקר רואה מרן שליט"א נחיצות לחזק אצל בני הנעורים, על מה בעיקר להניח הדגש בוועדים עם בחורים?

תשובה: קדושה

שאלה: לדבר מפורש על קדושה?

תשובה: לדבר על שמירת עיניים כי הוא המביא לידי מכשול.

וכן איתא נמי בשו"ע לעיל (סי' קמו סע' ב) דלפי השיטות המתירים ללמוד בלחש בשעת קריאת התורה, זהו רק בקריאת התורה דעלמא, אבל לא בפרשת זכור ובפרשת פרה דהוי דאורייתא.

ובהגות חתם סופר (סי' תרפ"ה) כתב עוד חידוש לדינא עפ"ז, דבפרשת זכור ופרשת פרה צריך לכוון לצאת הברכות, כיון שהם מדאורייתא.

אמנם במגן אברהם (סי' תרפה) תמה מנלן לחדש דפרשת פרה דאורייתא, והיכא רמיזא בקרא חיוב לקרות פרשת פרה בכל שנה.

ובביאור הגר"א (תרפ"ה ס"ק כב) כתב דגירסא משובשת נזדמנה למחבר, שהלא התוס' והרא"ש בברכות דף י"ג

כתבו דפרשת זכור הוי דאורייתא, ולא הזכירו שם פרשת פרה, וע"כ משמע דקריאת פרשת פרה ודאי אינה דאורייתא.

אבל הדבר תמוה מאוד לומר שנזדמן לשו"ע גירסא מוטעית, שהלא בהרבה ראשונים מפורש להדיא דפרשת פרה דאורייתא, וכגון בריטב"א במגילה (יז: ד"ה גמ') ובתוס' ר"י החסיד ובתוס' הרא"ש בברכות (יג: ד"ה כל), והיאך נאמר דבכולהו הוי טעות סופר.

ובספר נחל אשכול (על ספר האשכול, ח"ב הל' חנוכה ופורים עמ' לג הע' א) כתב דהיה כתוב בתוס' "הקריאה דאורייתא רק בפרשת זכור או פ"פ", וכוונתם "פרשת פורים" - היינו ויבא עמלק שיוצאין בה נמי מצות זכירת עמלק, והמעתיק טעה ופתח ראשי התיבות "פ"פ" - "פרשת פרה" וע"כ כתב דהוי דאורייתא, ומזה נשתרבו כאילו פרשת פרה דאורייתא, עכ"ד. אבל גם זה תמוה לומר שכל המעתיקים בכל ספרי הראשונים (תוס' רא"ש, תוס' ר"י הזקן, ריטב"א) טעו, וא"כ עדיין התמיהה עומדת במקומה, מהו המקור לכך שפרשת פרה הוי דאורייתא.

ומצאתי בערוך השולחן (סי' תרפה סע' ז) שהביא מקור מהתורה לקרוא פרשת פרה, דכתיב שני פעמים בפרשה 'לחוקת עולם', ובשלמא הפעם הראשונה (דכתיב (במדבר יט, יז) 'והיתה לבני ישראל וגו' לחוקת עולם), איצטרך כדדרשינן בספרי (קכ"ה) שתהא נוהגת לדורות, אבל מה שכתוב פעם נוספת (שם, כא) 'והיתה להם לחוקת עולם' הרי זה מיותר, וע"כ דאתי לעניין קריאת הפרשה אף בזמן דליכא אפר פרה, ועל דרך מה שאמרו בזבחים (צ) למקראה הקדימה הכתוב, ודבריו מחודשים.

ובפשוטו נראה לומר, דמה שכתבו הראשונים דקריאת פרשת פרה דאורייתא, כוונתם ד'בשעת עשיית הפרה בזמן המקדש' היה חיוב לקרוא פרשת פרה. ויסוד הדבר, דבגמ' בריש יומא (ב, ע"א)

מתוך ספר 'מעונות אריות' של הרב יעקב ב. פרידמן

שהופיע שבוע שעבר (אוצר גנוז הכולל עובדות והנהגות שראה ושמע מרן שליט"א אצל גדולי הדור זצוק"ל המתובל בקורות דברי הימים מאותה תקופה). **ותשו"ח למחבר על נתינת רשותו להעתיק כאן מספרו.**

באותה שעה ממש התחוללו... מדרום לתעלת למנש מאורעות מטלטלים, שהחלו להפר את שלוות יהדות העולם. כבר בתחילת שנת תרצ"ח, תרתי משמע, השתלט הצורך היטלר וצבאו על אוסטריה וביצעו את ה'אנשלוס', הסיפוח הנודע, שפתח רשמית את השתלטות הרייך ומלחמת העולם. מחנות-מוות עדיין לא הוקמו וה'פתרון הסופי' טרם גובש, אבל כבר אז בתרצ"ח הושפלו יהודי וינה וברלין עד עפר. הנאצים שלחו בימים האפלים ההם יהודים לעבודות ניקיון משפילות ברחובות וינה.

ספר

הסיפור בפליט המאומים, בהתעללות ובבריחה, הפך לשיחת היום בלונדון החרדה. מצד אחד הגביר הסיפור את החרדות. וְצַר מְמֹשֶׁת לַשְּׂמוּעוֹת שֶׁטִּפְטְפוּ מִמֶּעֶרֶב, וְלַתְּחוּשׁוֹת 'אֲכַן סָר מֵרַמְמוֹת'. אבל גם השרה בקהילה תחושות של גדולה ועזות דקדושה. הניצחון המוסרי של היהודי על פני השמיסר הגרמני!

אוחו שבוע הגיע שוב רבי אלחנן ללונדון, לשכונת סטמפורד היל. מששמע את הסיפור התרגש מאד, והביע בפני בני משפחת שטרנבוך את משאלתו לפגוש במקדש ה' המופלא.

המפגש, נזכר רבי משה, היה מרגש עד דמעות. רבי אלחנן עמד לפני מקדש השם בהתפעלות. וכיוון שהרגיש שהשעה כשרה להחזיר ללבבות ציורי גדולה של קידוש השם, ביקש מהיהודי הווינאי לתאר ולפרט ולחזור ולפרט, שוב ושוב את המעשה לפרטיו... מה עשית, מה הרגשת, איפה הוכיח...

הפליט הווינאי לא ראה במעשיו גבורה, מעבר לחובתו התמימה כיהודי. והתמימות הזו כשלעצמה, ההבנה התמימה שלהיות יהודי כרוך גם בשפיכת דמו לקדוש כרוך הוא - ריגשה את רבי אלחנן. הוא התהלך מול מְקַדֵּשׁ השם נפעם ונרגש. חיבק אותו וְנָשַׁק לו באהבה וחרדת קודש כאילו נשק לספר תורה, וראה בסיפור כולו שיעור נשגב בתעצומותיה של נפש מישראל!

"מלוכלך יהודי! אלמד אותך לקח שלא תשכה, מה זה להתחצף לקצין של הרייך!"

הוא חבט באכזריות בתת-מקלע בפניו ובכל חלקי גופו, עד שהיהודי התנווד ונפל פצוע ומדמם. לאחר מכן נגרר היהודי הפצוע לביתו, ומשפחתו המבועתת טיפלה בו במסירות.

למרות הפרעות והשתוללות

דרך הלימוד בישיבות הקדושות - מלוקט מהדרכותיו ושיחותיו וכתביו של מרן רבן של ישראל שליט"א

פרק ה' - לימוד ההלכה בעיון

הנה לימוד ההלכה הוא יסוד היהודי, שבלא ידיעת ההלכה נכשלים בחמורות שבחמורות, ובגמ' במגילה (כח, ב) איתא "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא", והפוסקים (יו"ד סי' רמ"ו) הביאו מה שפירש רש"י דשונה הלכות אין הכוונה ללימוד גמרא ומשניות אלא ללימוד דווקא "הלכות פסוקות" כדי לידע היאך לנהוג.

אמנם מאידך אין מספיק בלימוד 'הלכות פסוקות', אלא צריך גם ללימוד את השורש של כל הלכה בפוסקים כדי להימנע ממכשול, שמי שאינו לומד הלכה בעיון, אינו מעלה על דעתו כלל על עניינים שונים שהם 'שאלות' בהלכה, אבל כשלומדים הלכה בעיון מוצאים הרבה עניינים שבאמת אינם פשוטים כ"כ להיתר.

ולצערינו הנה הרבה בני ישיבות טועים לחשוב שכאילו לימוד ההלכה מיועד רק לבעלי בתים או לאנשים פשוטים ולא לבני ישיבות שעיקר לימודם הוא בעומק העיון, והם מתעסקים אך ורק ב'לומדות' בלא לקשר את דבריהם כלל להלכה למעשה, אבל היא טעות גדולה, ומשום דאדרבה, בגמ' מבואר שעיקר מעלת הלימוד הוא דווקא בלימוד ההלכה למעשה, וכמו שאמרו בגמ' (קידושין מ, ב) "וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם, תלמוד גדול או מעשה גדול, נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול, נענה ר"ע ואמר תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה", ופשוט שעיקר מעלה זו של התלמוד שמביא לידי מעשה, הוא דווקא בלימוד ההלכה למעשה.

ולכן מלבד מה שצריך כל בחור ללימוד גם הלכה למעשה מידי יום בספר 'משנה ברורה', הרי גם בסוגיות הגמרא הנלמדים בישיבות בעיון ראוי לשלב

בהם הלכה למעשה, והיינו שלאחר שטורחים הרבה להסביר בסכרות שונות דברי הרמב"ם והראשונים, צריכים להיכנס מזה אח"כ לשערי השו"ע והפוסקים ולבוא למסקנת ההלכה למעשה. וכ"ש מי שבכוונו לחדש חידושי תורה, חייב לבדוק דבריו בשו"ע ובפוסקים לראות אם הדברים מכוונים בדברי הפוסקים, ולא יהא בגדר מגלה פנים בתורה שלא כהלכה ח"ו שעונשו חמור מאוד. ויש שהרגילו עצמם שכאשר גומרים סוגי' לומדים השו"ע עם ביאור הגר"א ורואים היאך הוציא הגר"א מגוף הסוגי' את הדינים העולים.

ויסוד הדברים מתבארים בדברי החיד"א בברכות (ברכות ה, א) על מה שאמרו שם "מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות". דהנה לכאורה צריך ביאור מהו המיוחד בשערים המצויינים בהלכה יותר מכל הלימודים. ופירש שם החיד"א שלא נתכוונו חז"ל לאותם שלומדים רק פסקי דינים בשטחיות ללא עיון והתבוננות בשורשי הדינים, שלימוד כזה בוודאי אינו עולה במעלתו על הלימוד בעיון ועומק, רק הכוונה על מי שלומד בעיון והעמקה יתירה, אך אינו מסתפק בעצם העיון וההעמקה אלא ממשיך אח"כ לסכם הדברים עד ההלכה למעשה ומוציא דינים עפ"י לימודו לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא. ולימוד כזה אוהב הקב"ה יותר מכל הלימודים, שזהו דרך הלימוד בעיון ובעומק כראוי משורש העיון עד ההלכה למעשה, ובללימוד כזה מוכח שאינו בונה מגדלים פורחים באויר ללא יסוד אלא כל לימודו הוא עם יסוד איתן עד שיכול להורות ממנו אח"כ, ולא כאותם הקושרים נימא בנימא לעשות מטעמים בלא יסוד איתן עד שראוי לקבוע ממנו הלכה שזהו רצונו ית"ש.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת צו - פרה תשפ"ד

הוראת שעה

שו"ת בעניני ישיבות

שאלה: יש הורים שעומדים להכניס בנים לישיבה קטנה, ורוצים לדעת איזה נקודות חשוב לחפש, מה חשוב במיוחד בשנים הללו.

תשובה: צריכים לחפש שיהיה לו שם רב שיתמסר אליו, ולא רק שעושה את העבודה שלו ובורח, אלא שבאמת חושב על התלמיד, ואיכפת לו ממנו. כמו כן צריך שיהיה יכול לדון כל אחד לפי רוחו [כעין שמוצינו אצל יהושע], לפי הכישרון שלו ולפי הרוח שלו, כגון, כשיש תלמיד שהוא מאוד שברירי לא צועקים עליו! הרב צריך לתפוס את זה. וכן כשרואה תלמיד שמנדנד לו הרבה בשיעור, הרב צריך להבין שהוא לא סתם בא להטריד אותו, אלא הוא באמת לא מוכן.

הרב צריך לבטל את עצמו, ולא לחשוב על האנוכיות שלו. עליו לחשוב כיצד יוכל לטפל בכל אחד לפי מה שהוא, לפי הכישרון שלו, לפי הרגשות שלו, לפי כל האישיות שלו.

וכן צריך שהרב יידע איך ללמד את הגמרא היטב, בשפה ברורה, להסביר טוב, שהתלמיד יצא מהשיעור עם 'גישמאק', וכך יגרום לו לאהוב את הגמרא.

כמו כן צריך לבדוק היטב לשלוח רק למקום שיש חברה טובה, שכן הברים רעים יכולים להרוס הכל, וכן צריך לשלוח למקום של יראת שמים.

בסיכומי של דבר צריך שיתקיימו במקום ארבעה תנאים: א. שהרב שם יודע ללמד היטב. ב. שהוא מוכן לנפש התלמיד. ג. שהחברה שם טובה. ד. שהמקום הוא של יראת שמים.

שאלה: האם כדאי לבחור במקום שלומדים בו הרבה סדרים וברמה גבוהה.

תשובה: הדבר החשוב ביותר הוא שהבחור יבין בצורה ברורה ובהירה! יש מקומות שלומדים הרבה תורה, והבחור יכול אמילי לחזור על הדברים, אבל הוא מבין אותם רק בהבנה של תשעים וחמש אחוז, ומי שלא מבין חושב שהבחור אינו יודע היטב, אבל מי שמבין לעומק רואה שחסר לו חמש אחוז בהבנה, ומחמת חסרון זה אין לו הנאה שלימה מהלימוד, כי בסופו של דבר הדברים לא ברורים לו כל הצורך. אי אפשר ליהנות מלימוד אלא באופן שהכל 'קלאר', ברור ובהיר, אז הלימוד הוא חי ונותן שמחה ללומד, ואם לא אין שמחה, ולכן חשוב מאד שהרב יקפיד שהלימוד יתאים למדרגת התלמיד. יש לפעמים תחרות בין מקומות היכן לומדים יותר 'מפרשים', והרבה פעמים זה דבר לא טוב, שכן עיקר המטרה היא לא ללמוד הרבה מפרשים, אלא שהתלמיד יתפוס את הלימוד בצורה ברורה ובהירה.

שאלה: ראש הישיבה הזכיר שהחברה טובה זה דבר חשוב. איך אפשר לדעת שזה מקום שמור ומתאים וכדאי ללכת.

תשובה: אין לדיין אלא מה שענינו רואות. אבל סוף כל סוף רואים איזה בית יש יותר יראת שמים ואיזה פחות. כמו כן ניתן להסתכל על הילדים או הבהורים הלומדים שם ולראות איך הם מתפללים, איך הם מדברים, באיזה לשון. וכן צריך לקחת בחשבון את הבתים מהם הם באים. בדרך כלל יש חזקת כשרות, אבל צריכים להיות עם עיניים פקוחות במקסימום שאפשר לעשות.

שאלה: האם עדיף להיות 'ראש לשועלים', או 'זנב לאריות'.

תשובה: הז"ל כבר אמרו, מה אתה שואל אותי... אבל מסתמא יש יוצא מן הכלל. צריך להכיר את התלמיד ולדעת מה טוב בשבילו. יש אחד שכדי שירגיש טוב הוא צריך להיות 'ראש לשועלים', זה מה שטוב לו, ואם הוא יהיה 'זנב לאריות' הוא יישבר מזה, ויש שטוב לו להיות 'זנב לאריות'.

על ידי קיום החוקים מתבטלים לקב"ה זוכים לעמל התורה

אינו כלום, אבל העונה כלפי בני אדם היא בגדר 'גזירת מלך', שאף על פי שהוא גדול בהרבה מחבירו מכל מקום צריך להקטין עצמו כלפיו.

מתבאר מותר דבריו, שעונה כלפי הקב"ה היינו התבטלות מוחלטת, אבל כלפי בני אדם צריך רק להשפיל את עצמו, אך לא צריך להרגיש שאינו כלום. ומעתה יתכן לפרש בזה את החילוק בין 'עפר' ל'אפר', שעפר יש לו איזו ממשות, וכך צריך לנהוג כלפי בני אדם, וכמו שאומרים בתפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה', דהיינו שהאדם צריך להשפיל את עצמו בפני כל אחד, ולהסכים ש'ידרכו עליו', אבל סוף סוף הוא גם משהו. אבל 'אפר' זה ביטול מוחלט, כמו אפר שהוא כלום, וזו ההנהגה של התבטלות מוחלטת שצריך האדם לנהוג כלפי הקב"ה, שהרי בלי הקב"ה האדם אינו כלום, ממש ביטול והעדר מוחלט.

ומעתה, אחר שנתבאר ש'אפר' היינו עונה כלפי הקב"ה, מובן ההקשר בין 'אנכי עפר ואפר' ל'אפר פרה אדומה'. שכן מצוות פרה אדומה היא 'חוק' בלא טעם, והאומות מלגלות עליה, ואילו לא היינו יכולים לקיים את מצוות פרה עם כל החשק והמורץ והשמחה, הקב"ה לא היה נותן לנו את המצוה הזו, אבל מכח זה שאברהם אבינו היה 'אפר' והתבטל לגמרי לקב"ה, אזי גם אנחנו יכולים להתבטל לגמרי כלפי הקב"ה, וממילא אין לנו שאלות על טעמי המצוות, כי אנחנו מבינים שמה שרצונו ה' זה מה שצריך לעשות, בין אם מבינים ובין אם לא. וגם אין אנו מתפעלים מכל הגלגולים של האומות, כי אנו יודעים שזו טיפשות לנסות להבין את החוקים, מאחר ואנחנו אפס כלפי הקב"ה, ובלעדיו אין לנו כלום, והוא זה שמקיים אותנו בכל רגע ורגע, וממילא אנו חייבים לקיים את רצונו בלי לשאול שאלות. וגם מצד הכרת הטוב אנתנו חייבים לקיים כל מה שהוא אומר, בין אם מבינים ובין אם לא.

ועל פי זה מתבאר מה השייכות בין 'החוקים' לעמל התורה, שכן על ידי החוקים אנו מתבטלים לקב"ה, וזוכים משום כך לעמל התורה, שכן כשם שביארנו (בשיחה לפרשת פקודי) שכדי לזכות לתפילה צריך התבטלות לקב"ה, כך גם כדי לזכות לעמל התורה צריך התבטלות לקב"ה.

אנחנו צריכים לחשוב! להתחיל לחשוב מי אנחנו, למה אנחנו פה בעולם הזה, מה המטרה שלנו, להבין שאנחנו צריכים להקריב. כולם רוצים חיים של תורה, חיים של עלייה, לדעת את כל התורה כולה, אבל בלי הקרבה זה לא שייך! וצריכים להתחזק גם בתפילה, גם בעמל התורה, וגם בלימוד המוסר, ואז אפשר לזכות לתורה. 'אין התורה מתקיימת אלא במי שמומית עצמו עליה', וכפי הדרגה שהאדם 'מומית עצמו', כך הדרגה ש'התורה מתקיימת' בו. הקב"ה יעזור שנזכה לדרגה של 'מומית עצמו עליה', ובכך נזכה שהתורה תתקיים אצלנו.

פרשת פרה מתחילה במילים (במדבר י"ב) 'ואת חוקת התורה'. ובהמשך הפרשה (שם פסוק י"ד) נאמר, 'ואת התורה אדם כי ימות באהל', ואמרו על כך חז"ל (ברכות ס"ג): 'מונין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמומית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל'.

ומצינו מקרא נוסף העוסק בעמל התורה, בתחילת פרשת בחוקותי, שם נאמר (ויקרא כ"א) 'אם בחוקותי תלכו', ודרשו חז"ל [בפסיקתא שם] 'שתהיו עמלים בתורה'. וזה אומר דרשני, שבשני המקומות בהם התורה רומזת על עמל התורה, נזכר ענין זה בכלל 'החוקים', זאת 'חוקת' התורה, אם 'בחוקות' תלכו. ויש לברר מה הענין בזה.

וכדי לבאר העניין יש להקדים את דברי הגמרא בחולין (פ"ה), 'אמר רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר (בראשית י"ח כ"ז) זכו בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה', וצריך ביאור, מה השייכות בין אמירת 'אנכי עפר ואפר' של אברהם אבינו, לכך שזכינו לאפר פרה ועפר סוטה.

והנה הגר"י מסלנט (בספר אבן ישראל דרוש ז' עמ' 31) הקשה שתירה בין דרשות החכמים, שכן במסכת חולין (פ"ט) כתוב, 'גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב ונחננו מוה'. ומבואר מודברי הגמרא, שמשם היה גדול מאברהם אבינו במעלת העונה, שכן משה אמר 'ונחננו מוה', שמשמעו העדרים היא שאינו כלום, ואילו אברהם אמר 'ואנכי עפר ואפר', שהוא דבר שיש בו איזו ממשות. אבל בילקוט שנועוני (בהעלותך רמז תשל"ט), דרשו את המקרא (במדבר י"ב) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', ודייקו 'מוכל האדם אשר על פני האדמה' - ולא מאבות! ומתבאר מכך שהאבות היו גדולים ממש רבינו במעלת העונה.

ותירץ הגר"י מסלנט, שיש שני ענינים בעונה, יש עונה כלפי ה' - שאדם מרגיש שאינו כלום לפני ה', ויש עונה כלפי בני אדם - שאינו מנתשא על חבריו, אלא מושפיל עצמו לפניהם. ומשה רבינו היה גדול מהאבות במעלת העונה כלפי הקב"ה, שהרי כלפי זה אמר 'ונחננו מוה לא עלינו תלונותיכם כי על השם' (שמות ט"ז ח), וכן אברהם אמר 'אנכי עפר ואפר' כלפי הקב"ה, אבל הפסוק 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', נאמר כלפי משה שמשם לא הקפיד על מי שידבר עליו, דהיינו עונה כלפי בני אדם, ובזה סובר המדרש שהאבות היו גדולים יותר.

וכתב שם הגר"י בביתאור החילוק בין עונה כלפי הקב"ה לעונה כלפי בני אדם, שעונה כלפי ה' היא התבטלות גמורה, שהאדם הוא אפס מוחלט, ועונה כזו נובעת מהכרה בגדולת הבורא, ולפיכך קל יותר להגיע אליה, שהרי כלפי גדולת הבורא האדם באמת

עבודותיו במחשבת פיגול, וכדי שיהיה נחשב שנעשו עבודותיו במחשבת פיגול צריך שבאחד העבודות יחשוב המחשבה דחוץ לזמנו ולא יחשוב באחד מהם מחשבות אחרות, ואם באחד העבודות חשב מחשבה אחרת כבר אין על עבודותיו השם שנעשו במחשבת פיגול.

אבל המיעוט דלא קרבו כל מתיריו אינו בעיקר חלות הפיגול אלא רק מיעוט מחיוב כרת, כיון שכדי שיחול הפיגול אין צריך שיעשו בו כל העבודות, אלא סגי בהא דהעבודות שנעשו בו שהם עבודותיו נעשו במחשבת פיגול, ולכן אם חישב באחד מהעבודות הראשונות מחשבת חוץ לזמנו חל מיד בקרבן חלות פיגול אלא דאין בזה חיוב כרת כיון שלא קרבו כל מתיריו, ואע"פ שכבר חל בקרבן הפסול פיגול אם יעשה בו עוד עבודה במחשבה אחרת יפקע מזה הפסול פיגול, כיון שבמצב זה עבודותיו כוללות את העבודה הזו שנעשית במחשבה אחרת וממילא כבר לא נחשב שנעשו עבודותיו במחשבת פיגול.

ולפי"ז מתבאר שיש כאן שני דינים בדין פיגול הדין לא ירצה שצריך שיקרבו כל מתירו שהוא דין לענין החיוב כרת, דאף שחל פיגול בקרבן בגלל שחישב בכל העבודות שעשה לשם פיגול מ"מ אין חיוב כרת בזה, והדין לא יחשב שלא יערב בו מחשבות אחרות שהוא בעיקר חלות שם פיגול, דחלות פסול פיגול הוא רק אם חישב בכל העבודות רק מחשבה זו ואם חישב באחד מהם מחשבה אחרת הוא מבטל השם פיגול מהקרבן, וא"כ לדעת הרמב"ם אין הדין לא יחשב תלוי בדין לא ירצה, ודלא כדעת רש"י והר"ב.

מיהו הר"ב כתב דמקור הדין דבעירב מחשבה אחרת פסול הוא מקרא דלא ירצה דילפינן מינה דלא נעשה פיגול עד שקרבו כל מתיריו, ולכאוי תמוה דהא בגמ' מבואר דדין זה נלמד מקרא דלא יחשב, וצריך לומר בדעתו דאף הדין דלא יערב מחשבות אחרות ילפינן לה מקרא דלא יחשב, מ"מ לולי הלימוד מלא ירצה דלא חשיב פיגול עד שיקרבו כל מתיריו לא היה שייך שיהיה הדין דלא יחשב שלא יערב מחשבות אחרות, והיינו עפ"י המבואר בדבריו דגדר הדין דקרבו כל מתיריו הוא שהחלות פיגול חל רק לבסוף לאחר שנעשו כל ה' עבודות, וממילא י"ל דס"ל דאם החלות פיגול היה חל מיד בשעת העבודה שחישב בה כבר לא היה שייך לומר שאם חשב בעבודה נוספת מחשבה אחרת יתבטל השם פיגול שחל בקרבן.

אמנם בדעת הרמב"ם נראה דהדין דלא יערב בו מחשבות הוא דין בפני עצמו ואינו שייך כלל להדין דקרבו כל מתיריו, דהדין שלא יערב בו מחשבות אחרות הביא בפרק ט"ו מהל' פסולי המוקדשין, והדין שצריך שיקרבו כל מתיריו הביא אהרן בפרק י"ח, ועוד דלגבי הדין דעירב בו מחשבה אחרת כתב דלא היה פיגול אלא פסול, ואילו בדין קרבו כל מתיריו כתב רק דאינו חייב כרת אם אכל ממנו קודם שקרבו כל מתיריו, ומשמע דגם לולי זה שקרבו כל מתיריו היה פיגול רק שאין בו חיוב כרת.

ונראה לברא דס"ל להרמב"ם דהדין זה דלא יערב בו מחשבות אחרות הוא הפקעה בעיקר חלות הפיגול, וגדרו הוא דחלות הפיגול חל בקרבן שנעשו

ואם האכל יאכל מזבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה [ז.יח]

בגמ' זבחים כ"ח, מוקמינן האי קרא במחשב לאכול מבשר הזבח חוץ לזמנו, דע"י מחשבה זו מתגל הקרבן והאוכל ממנו בכרת, ומהא דכתיב לא ירצה ילפינן דכהרצאת כשר שאינו מוכשר עד שקרבו כל מתיריו כך הרצאת פסול שאינו נעשה פיגול עד שיקרבו כן מתיריו, ומהא דכתיב לא יחשב ילפינן שלא יערב בו מחשבות אחרות, והיינו שאם מלבד המחשבה דחוץ לזמנו חישב גם חוץ למקומו לא חשיב פיגול ואין בזה חיוב כרת.

במתני' כ"ט, איתא דבשחט קיבל הולידך או זרק חוץ לזמנו היה פיגול וחייבים עליו כרת ובלבד שיקרב המתיר כמצותו, ומבואר שם דלא קרב המתיר כמצותו היינו דחשב בעבודה אחרת מחשבת חוץ למקומו או שלא לשמן בפסח וחטאת, ובכה"ג היה פסול ואין חייבים עליו כרת

ולכאוי הדין דמתני' הוא הא דילפינן מלא יחשב דלא יערב בו מחשבות אחרות ואם עירב אין בו כרת, ואע"פ דמבואר ברש"י (ד"ה רבי יהודה) דבעירב מחשבה אחרת חשיב לא קרבו כל מתיריו, וכן מבואר בדבריו לעיל (דף כ"ב, ב"ה חזר וחישב), צריך לומר ככוונתו דאחר דילפינן מלא יחשב דכה"ג אין בו כרת אמרינן דגדר הדין הוא משום דלא חשיב קרבו כל מתיריו, אבל לולי הלימוד מלא יחשב הו"א דכיון דס"ס נעשו בו כל העבודות חשיב קרבו כל מתיריו ויש בו כרת.

משנת הישיבה

עבודת התפילה - ה - מדוע יש צורך בתפילה?

דארעא, ודרך מלכותא דארעא כך היא, שכאשר אדם נכנס לפני המלך לבקש דבר מה, ומראה למלך שהוא תלוי רק בו ומבקש ממנו רחמים, הרי שבכוחו לשנות את רצון המלך. אמנם זה יתכן רק אם המבקש נכנע לחלוטין בפני המלך, אבל אם המבקש מרגיש שהדבר תלוי גם בו, ואינו נתון לגמרי לחסדיו של המלך, אז ודאי שבקשותיו לא יעשו כל רושם על המלך.

מאידך, אף לדעת הנתיבות שיש כח בתפילה לפעול, מסתבר שאין זה אלא על פי הכלל של 'מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא'. כי לא כל תפילה יכולה לפעול, אלא רק אם האדם מבקש בצורה של הכנעה ומרגיש שהוא תלוי לגמרי בקב"ה, אז יש לתפילתו כח לפעול.

דעה נוספת בענין זה היא דעת הרמח"ל (דרך הי חיד פ"ה), שכתב שענין התפילה מן הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא, שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך צריך שיתעוררו הם אליו, ויתקרבו לו, ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן יימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו - לא יימשך להם. והנה האדון ברוך הוא חפץ ורוצה שתרבה טובת ברואיו בכל זמניהם, והכין להם עבודה זו דבר יום ביומו, שעל ידה יימשך להם שפע ההצלחה והברכה, כפי מה שהם צריכים לפי מצבם זה בזה העולם.

נמצא לדעת הרמח"ל, שהתועלת של התפילה מיוסדת על הכלל שככל שאדם קרוב יותר לקב"ה כך ראוי הוא לקבל ממנו יותר, ומאחר שעל ידי התפילה מתקרב האדם לקב"ה, ממילא זוכה הוא לשפע רב יותר. אמנם אין כוונתו כדעת השבילי אמונה, שעל ידי התפילה האדם מתעלה לדרגה גבוהה ונהיה יותר 'ראוי', אלא כוונתו שהתקרבות וההתבטלות לה' בעבודת התפילה היא עצמה הסיבה לקבלת השפע.

ומכל מקום, לכל הדעות נראה פשוט שכדי שהתפילה תפעל צריך שמהותה תהיה 'עבודה', דהיינו שתיעשה מתוך כניעה וההתבטלות, הן בצורת התפילה והן בכוונתה.

המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב העבודה פ"ב) מעלה שאלה יסודית לגבי הצורך והתועלת שבתפילה. הלא אם האדם ראוי שהקב"ה יתן לו את הדבר שעליו הוא מתפלל, מדוע אכן אין הקב"ה נותנו לו בלא תפילה, ואם אינו ראוי לכך, מה תועיל תפילתו, וכי בזכות התפילה יתן לו הקב"ה דבר שאינו ראוי לו?

בעל נתיבות המשפט (אמת ליעקב ברכות ו: ד"ה אמר רבי הלבו) מביא קושיא זו בשם 'המתפלסים מבני עמנו', וכותב, שלדעת המתפלסים אכן אין צורך בתפילה כדי לקבל מה שראוי לאדם לפי דרגתו, אלא שעל ידי התפילה האדם מגיע לדרגות גבוהות יותר ביראה ובהכנעה, וכשמתעלה לדרגות אלו הוא נעשה ראוי לקבל דברים שקודם התפילה לא היה ראוי להם. וכן כתב בספר שבילי אמונה (נתיב ראשון ד"ה ואם ישראל).

אמנם הנתיבות כותב על כך שחס ושלום לומר כדבר הזה, 'רק האמת שהתפילה פועלת הרצון יתברך. ואין בזה קושיא השינוי רצון, כי כמו שאין משיגים מהות כן אין משיגים רצונו ודעתו, וכמו שאין משיגים הידיעה והבחירה, והידיעה משארת אפשרות ובהכנעה'. כלומר, הקב"ה הטביע בבריאה שיש כח בתפילה לפעול את רצונו, ואין הכונה שרצונו שבתנה, אלא שבכח התפילה לפעול שיתנו לאדם את בקשתו. ובאמת זהו דבר שאין השכל יכול להבין, בדומה לסתירה שבין ידיעה לבחירה.

ובאמת לפי דעת שבילי אמונה יש לעיין, כיצד תפילה יכולה להועיל עבור אדם אחר, הרי אותו אדם אינו נעשה יותר 'ראוי' מחמת תפילתו של חברו עליו. ובדוחק יש לומר, שבזכות עלייתו של המתפלל ביראה ובהכנעה יכול גם חברו לקבל את צרכיו. אולם לפי הנתיבות הדבר מובן היטב, שהרי יש כח בעצם התפילה לפעול, בין לעצמו ובין לאחרים.

ונראה שדברי הנתיבות אינם סותרים את דעת המב"ט [שהוא במאמר השני, וסובר שאין תכלית התפילה לקבל צרכיו, אלא להורות שאין ראוי להתפלל רק לקב"ה]. לפי שאף לדעת המב"ט שעיקר תכלית התפילה היא להכיר שהוא תלוי בקב"ה, מכל מקום יש בכח התפילה לפעול, משום שימלכותא דרקייעא כעין מלכותא

ממרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת צו תשפ"ד

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה, אומרו לו מה לך אצל ילדה, מה לך אצל זקנה, כלך אצל שכמותך, ואל תשים קטטה בבייך.

ולכן אין לסמוך על נס גדול כזה שלא שמענו כמותו, ואין ראוי להנשא לאדם זקן, אלא כל אחד צריך להינשא למי שקרוב לגילו.

• האם תלמידי חכמים ישלמו על שמירת הישוב •

שאלה. אני משמש כרב ביישוב הרדי, המונה כמה מאות משפחות, והוא ממקומם בסמיכות לכפרים ערביים עוינים. משמחת תורה התרבו ניסיונות חדירה ליישוב, וגם בימים אלו לצערינו קורים מקרים מדי פעם. כעת הגיעה הצעה מהשלטונות לבנות חמ"ל [הדר מלחמה] שישרת את היישובים באזור, בחמ"ל יהיו מצלמות משוכללות המתריעות על כל תנועה חשודה, ותצפיתנים שישבו בכל שעות היממה, וכן סיירים שיעברו בגולות היישוב, בכדי לתת מענה ח"ו בעת הצורך. המועצה המקומית משתתפת באופן חלקי בהוצאות, אולם שאר העלויות נופלות על תושבי היישוב, והתשלום אמור להתחלק בין המשפחות כתשלום חודשי [120 ₪ למשפחה].

ונסתפקו, מאחר וביישוב קיימת ישיבה וכמה מוללים, וחלק מהתושבים הם אברכים שתורתם אומנותם, וידוע שאמרו חז"ל (ב"ב דף ח ע"א) שתלמידי חכמים לא בעי נטירותא, וע"כ אינם צריכים להשתתף בתשלום אגרות שמירה, וכן פסק השו"ע (יו"ד סימן רמג ס"ב) דכל דבר שהוא צריך לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה, ושכר השומרים, לא חייבים לתת כלום, כי הת"ח אין צריכין שמירה, שתורתן שמירתם.

האם ביישובי ספר, ובזמן רגיש שכוה, הדין שונה, וגם ת"ח צריכים להשתתף בתשלום. לצערינו חלק מהמשפחות לא יבינו את פשר הפטור מלשלם, ויסרבו אף הם לשלם. ולכן נשמה לקבל דעת תורה ממרן שליט"א, מה ההלכה לגבי אברכים, האם הם פטורים, או חייבים עכ"פ חלקית להשתתף בתשלום.

תשובה. תלמידי חכמים אינם משלמים על שמירה רק כאשר הסכנה אינה לפנינו, כהיום שהסכנה כבר לפנינו, גם הת"ח צריכים לשלם על השמירה.

מקורות ונימוקים

כתב החזו"א (ב"ב סימן ה ס"ק יח), מצאו חז"ל שאין ליטול מת"ח לנטירותא, אחרי שבאמת תורתן מגינה עליהן, ואינם נתונים תחת מקרי הטבע כשאר בני אדם, כי השגחתו יתברך הוא לפי מדת הבטחון שאדם משליך יתנו על בוראו יתברך, והלכך ראוי ת"ח לפטור מנטירותא ולהטיל את החומה על שאר בני העיר. ויש לעיין, הלא גם רבנן צריכים לנהוג מנהג עולם ולא לסמוך על הנס, ואפשר דבעיר דכולהו רבנן, כופין זה את זה לבנות חומה, יעו"ש.

אולם אמר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, דכל מה שתלמידי חכמים פטורים, היינו כשעדיין לא באה מכת הגניבות, שאז תורתם תגן שלא יפגעו, אבל כשהמכה החלה, והגנבים השתלטו על המקום ומכירים כל מבואותיו, אין סומכין על הנס וחייבים להשתתף.

ואפשר להביא ראיה לדבריו מהסוגיא במסכת בבא קמא (דף קטז ע"ב), שיירא והולכת במדבר ועמד עליה גייס, מחשבין לפי ממונו. וכך נפסק ברמב"ם (גזילה ואבידה פ"ב הי"א), ואמאי לא חילקו הרמב"ם ורבותינו בין ת"ח לשאר העם. אלא על כרחך דכשהתלמידי חכמים בתוך הסכנה הרי הוא כשאר העם וחייב להשתתף.

ובספר חרושי בתרא (ב"ב דף ח ע"א) תירץ, דבלי חומה אין סכנה לפנינו, ואינו נס אם לא יבא השונא, ורק שם פטור הת"ח מכיון דלא בעינן נטירותא, משא"כ בגייס שהסכנה כבר לפנינו, ובכי האי גוונא גם הת"ח משתתף כשאר העם, ועיין עוד בענינים אלו בחשוקי חמד עמ"ס בבא מציעא (דף קח ע"א).

ולכן מה שאמרו שאין תלמידי חכמים צריכים שמירה, היינו לשמירה רגילה, שאין סכנה לפנינו, אלא שומרים שלא תבוא סכנה, אבל בנידון דנן שכבר נמצאים בתוך הסכנה, ולצערינו ניסיונות פגיעים נעשים כל הזמן והסכנה כבר לפנינו ממש. בוודאי שגם תלמידי חכמים חייבים בתשלום על השמירה.

• להנשא לאדם מבוגר, ואולי אזכה לנס שקרה לראש הישיבה •

שאלה. שמעתי על הנס הגדול שאירע ביום ל' אדר א' תשפ"ד, כאשר לראש הישיבה הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א נולד בן בגיל 88, כאשר לפני כמה שנים התאלמן מאשתו ממנה לא נפקד כל ימיה, ולאחר מכן נשא אישה שניה בת 53, ולאחר שש שנים מהחתונה, נפקדו בכך זכר, כאשר ראש הישיבה מעיד על עצמו שתמיד חי בביטחון מוחלט בהש"ת שיפקוד אותו, ומעולם לא התייאש.

אני אשה בת ארבעים וחמש, והציעו לי הצעת שידוכים אלמן ת"ח גדול שגילו קרוב לשמונים, שעדיין לא נפקד בורע של קיימא, ואני מתלבטת האם זה כדאי, כי מצד אחד אני צעירה ממנו בכמה עשרות שנים. אך מצד שני, אולי בעקבות הנס הגדול שאירע לראש הישיבה, החשבתי שוב שאולי בכל זאת כדאי לי להנשא לו, כי אני מגיעה ממשפחה פשוטה, וכעת אזכה להיות אשת ת"ח אמיתי, וגם אולי אזכה להביא עמו בן, שמשמטא יהיה ברא כרעא דאבוה וגם הוא יהיה ת"ח גדול. אמנם, יתכן שכל מה שקרה עם רה"י הוא נס ממש, ולא שמענו מקרים כאלו בשנים האחרונות, ואין סומכים על הנס, ואולי עדיף לי להתחתן עם אדם בן גילי, ואז אזכה להביא זש"ק בלי להודק לנס גדול כל כך.

אשמה לשמוע דעת תורה ממרן שליט"א, האם בכל זאת להנשא לו, ולהתפלל על ילדים, למרות שזה נס גדול, או שמא לא לסמוך על הנס, ולהנשא לאדם בן גילי?

[יעיין בקובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (חודש אדר ב' תשפ"ד) שנדפס שם מכתבו של הגר"צ קושלבסקי שליט"א בשאלה זו, ולדעתו כן ראוי שינשא זה לזו, מפני שלאחר הנס שאירע עמו כבר אי"ו בגרד נס כ"כ, ובפרט אם הוא מתפלל אז הוא סומך על התפילה ולא על הנס. ובפרט באופן שאם לא תנשא לזקן, יתכן ולא תנשא כלל, אז מוטב להם להנשא יחד. וציין עוד לדברי הספר חסידים (סימן שעת), יעו"ש, ואכמ"ל.]

תשובה. נס זה אינו נס רגיל, אלא נס להתנוסס, ואין סומכין על הנס, ולכן יש ללכת לפי עיצת חז"ל שאין משיאין צעירה לזקן, וכל אחד יש לו לינשא אישה שהם קרובים בגיל.

מקורות ונימוקים

מה שקרה הוא לא נס רגיל, אלא זה נס להתנוסס, ואין לנו את המילים לבטא את החסד הגדול והנורא שהקב"ה עשה עימו, כי כשהקב"ה הבטיח לאברהם בן בגיל מאה, הוא עמד ושמוח ואמר (בראשית יז, יז) 'הלכן מאה שנה יולד, ואם שרה הבת תשעים שנה תלד'.

וכבר נתקשו המפרשים על התמיהה, שהרי ישמעאל נולד בגיל שמונים ושש, ואברהם הוליד לאחר מכן בגיל מאה ארבעים עוד ששה בנים בני קטורה. וכן מצאנו שבדורות לאחר מכן נולדו עוד הרבה ילדים גם בגיל יותר מבוגר, וכמו שכתב הרמב"ן (בראשית מו, טו) שבאבן עזרא תמה, למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עם יוכבד, שהולידה את משה, והיא בת מאה ושלושים שנה.

והאריך שם הרמב"ן לבאר, כי הנס שהיה ליוכבד הוא מהנסים הנסתרים, ולא כמו נסים אחרים שנעשים ע"י נביא שיתנבא כן מתחילה שאותם יזכיר הכתוב. ובהמשך דבריו ביאר כי הפלא באברהם אינו מה שהוליד כשהיה בן מאה, אלא התמיהה באברהם ושרה הוא שלא הולידו בנעוריהם, ועתה הולידו זה מזה, ועוד בשרה שהחל ממנה אורח כנשים, יעו"ש בארוכה.

ולכאורה לפי דבריו, הנס שקרה בימינו הוא נס הרבה יותר גדול מהנס שהיה לאברהם אבינו, אלא שהנס שהיה אצל אברהם היה בגלל שזה היה על פי הודעה של נביא קודם, וזה נס גלוי. אבל ניסים שנעשו ללא הודעה מראש, הם יסורים להיות הרבה יותר גדולים, ובכל זאת הם נקראים ניסים נסתרים, ואפשר לפעול את על ידי תפילות, כי כל התפילות הם בגדר ניסים ונפלאות.

ועוד אמרו במדרש רות (פרשה ו סימן ב), רבי יוחנן אמר, לעולם אל ימנע אדם עצמו מלילך אצל זקן לברכו, בועז היה בן שמונים שנה ולא נפקד, כיון שהתפללה עליו אותה צדקת [נעמי] מיד נפקד, שנאמר 'ותאמר נעמי ברוך הוא להשם'.

אמנם נראה שבכל זאת לא כדאי להנשא לו, כי אמנם אפשר לפעול על ידי תפילות, אבל קי"ל שאין מתפללים על ניסים, ומה שקרה הוא נס נפלא ולא שמענו כמותו כבר מאות שנים, וחז"ל (יבמות דף מד ע"א) אמרו שמי שאין עצה הוגנת ליבם ויבמה, שאם היה הוא

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו (ויקרא ו, ב). ופירש"י, צו את אהרן, אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות, א"ר שמעון, ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כים, עכ"ל. הנה הבאנו לחוד חידה, באיזה עיר לא היו צריכים למכבי אש, והשבנו דבירושלים בזמן שביהמ"ק היה קיים, כמבואר באבות דרבי נתן (פרק לה ה"א) דאחד מעשרה נסים שנעשו לאבותינו בירושלים, שלא נפלה הדליקה מעולם. וכיאר שם הבנין יהושע, שהאש שעל המזבח שנאמר בו 'אש תמיד' מגינה שלא יפול אש זרה. ולכאורה יש להעיר, למה כתב שהאש של המזבח הגינה, ולא כתב שהאש של המנורה הגינה מפני אש זרה. ולדברי רש"י כאן יתכן שיש לתרץ, דכיון שהאש שאכלה את העולה היה בה חסרון כים, א"כ לפום צערא אגרא, וכו' שהיא דווקא הגינה מאש זרה, משא"כ האש שעל המנורה [ומרן בעל אילת השחר זצ"ל השיב ע"ז, דהאש שעל המנורה אינה 'פאיער' (אש מכלה), אלא 'ליכט' (אש מאירה), משא"כ האש של המזבח שהיא משמשת לכילוי, לכן היא מגינה מאש זרה שלא תכלה, ודפח"ח].

והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד יאכלוהו (שם ט). במסכת יומא (דף לט ע"א) מבואר שבזמן שמעון הצדיק השתלחה ברכה במנוחה, בעומר, בלחם הפנים, ובשתי הלחם, וכל כהן שמגיעו כזית, יש אוכלו ושבע ויש אוכל ומותיר. והקשה רבינו המנחת חינוך (מצוה קלד אות ב) איך היה הכהן מותיר ולא קיים מצות אכילה, הרי מצות אכילה מתקיימת רק בכזית. ולומר שהיתה ברכה כ"כ מרובה, שכבר היתה אכילה גסה ואין יכול לאכול יותר, אין זה נקרא ברכה [ומפורסם תירוץ הבית הלוי, שיש דין בקדשים 'שייאללו', וגם בפחות מכזית מתקיימת המצוה, אולם להחולקים עליו קשה]. ואולי אפשר ליישב קושייתו עפ"ד הט"ז (או"ח סימן רי סק"א) שכתב, דאע"פ שפסק השו"ע שם שהשותה פחות מרביעית יין אינו מברך ברכה אחרונה, מ"מ יין שרף שבמדינתו מברך, כיון שביי"ש אי אפשר לשתות רביעית הלוג (שהוא ביצה ומחצה), וא"כ הולכים אחרי שיעור רוב השתיה לרוב בני"א. ולפ"ז יתכן שה"ה בעומר, שנכנסה בו ברכה שאיכות המזון תברך ותשביע מאד, בדומה ליי"ש, דקיימו המצוה גם בפחות מכזית. וכע"ז כתב הפנים יפות (פ' בחוקות, ד"ה ואכלתי לחמכם לשובע), דכיון שנאמר 'ואכלתי לחמכם לשובע', דאפילו אוכל קמעא ישבע ממנו, א"כ חיוב הברכה מדאורייתא אפילו באכילת קמעא כיון שישבעו ממנו, ולפ"ז הכ"נ מאחר ונשתלחה ברכה בעומר שנהפך טבעו להיות 'רב האיכות', וכך כולם אוכלים ממנו ושבעים, יתכן שנשתנה בו השיעור (אבני חפץ).

ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות: ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אותם במים (שם, ח, ה-ו). הנה הדרך כשמודיע אדם דבר חשוב מאד, שמקדים דברי הקדמה כדי להכין ולהכשיר הלבבות ורק אח"כ אומר את הנושא עצמו, וצ"ב מדוע הקדים משה ואמר 'זה הדבר וגו'', דמה החשיבות הגדולה במה שעשה אח"כ שרחץ את אהרן ובניו, ולמה הוצרך להקדמה זו. ובאור"ח ח' הק' ביאר דהרי משה היה מלך, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קידושין דף לב ע"ב), ואיך רחץ את אהרן ובניו, הרי אין לך זלוול גדול מזה. וביאר ד'אשר על כן הקדים לומר דבר זה אשר צוה ה', מפני ה' נאמר לי לעשותו, ודוקא זה ולא אחר', עכ"ל. ונראה לבאר דהטעם שהותר למשה באמת לעשות כן, משום שאהרן ובניו בעובדם בכלי השרת, הפכו בעצמם לכלי שרת, ולכן היה מותר למשה שרחץ את כלי השרת, לרחוץ גם את אהרן ובניו, ולא היה כזה בזיון כלל. וכן הוא בכל ת"ח העובד את הקב"ה בכל כוחו, שגופו משתנה ומתעדן במעלות קדושים ונהיה ככלי שרת ממש.

בליל שב"ק נשא רבינו מדברותיו בשיעור הלכה מרתק, ובתוך דבריו עורר כל החובה לשאת בעול עם היהודים הסובלים מהמלחמה, ועורר שלא להרבות בשמחה בפרהסיא בימי הפורים, וכך גם בהקלטה שפורסמה בקו 'שיח יצחק' נשאל רבינו על כך, והשיב: "אני קיבלתי ממורי ורבי הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקא, בשעה שהיה מלחמה, היה מזהיר ואומר לבני הישיבות שאסור לצאת ולהסתובב ברחובות בלי סיבה, למה תתראו! הרי כולם נמצאים בשדה הקרב, יש נשים שבעליהן במלחמה, יש אמהות שילבין יוצא מפחד על בניהם. כמו כן לא היה מסכים שישירו זמירות שבת בקול, כדי לא לצער את השכנים שקרובי משפחתם היו בשדה הקרב. ממילא ודאי שראוי להיזהר בזה גם בפורים השנה, כמה שאפשר".

ביום הפורים לאחר תפילת מנחה, קיבל רבינו בהיכל ביהכ"נ את מאות האנשים שבאו להתברך מפה קדשו של רבינו בעיצומו של יום הפורים, לאחר מכן שב רבינו למעונו, שם נערך מעמד תפילה מרגש על תורמי 'קופת העיר', כאשר רבינו הקדיש פרק זמן נכבד ביום קדוש ועמוס זה, לאחר קבלת הקהל ההמונית וקודם סעודת הפורים. במעמד השתתפו, הראב"ד הגאון רבי יהודה סילמן שליט"א, הגה"צ רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א, רב קהילת 'נאות יוסף', והגאון רבי רפאל אלקרף שליט"א, ראש ישיבת 'נתיבות חיים' ומרביני הקופה, יחד עם מנהלי הקופה ובני משפחתו של רבינו.

בתחילת המעמד, סיפר רבינו סיפור מרגש על כ"ק האהבת ישראל מוידונין זצ"ל, ששמע בעל צועק ומבזה את רעייתו על שלא מכרה שום שעון בחנות השעונים שבבעלותם כבר זמן רב. נכנס הרבי, וביקש לקנות שעון יקר לדעייתו בכסף רב, והתייעץ דווקא עם בעלת הבית ורצה לשמוע את חוות דעתה, וע"ז התייקר כבודה מאד בעיני בעלה, והשלום והשלווה חזרו לביתם, והוא הציל את ביתם. וסיים רבינו בדמעות, שכך גם זכותה של 'קופת העיר' אינה רק בגוף הממון שנותנים לצדקה, אלא גם שמצילים בתים מגירושין, על ידי ההרווחה שמכניסים לבתי ישראל.

לאחר פרקי התהלים שנאמרו ברגש ובכוונה ע"י הגרמ"ש אדלשטיין והגר"ר אלקרף, ערך רבינו 'מי שברך' מיוחד לתורמים והמסייעים, כשלימים ביקש הגרמ"ש אדלשטיין מרבינו, שבמעמד בית הדין המיוחד יבקשו ויתחננו גדולי התורה לאבינו שבשמים שיאמר לצרותינו די, ואכן רבינו התבטא כי רק על מצוות צדקה מצאנו ש'צדקה תציל ממוות', מה שלא מצאנו בשאר מצוות אחרות, והוסיף לבאר כי זה חוק בטבע, שמי שנותן ומסייע לבניו של הקב"ה, כך מדה כנגד מדה הקב"ה יתן לו בכפל כפליים ויצילהו מכל רע. המעמד נחתם בתפילת 'אחינו כל בית ישראל', לישועת השבויים, וכל אחינו בני ישראל הנתונים בצרה ובשביה. כשלאחר מכן עברו כל הנוכחים באופן אישי להתברך מרבינו ביום הפורים.

בשבוע זה שחלל יום היא"צ של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, התפרסמו בקו 'שיח יצחק' דברי זכרון מבני המשפחה והתלמידים על הקשר בינו לבין יבדלחט"א רבינו שליט"א ועל גודל ההערכה והאהבה ששררה ביניהם, הגאון רבי גדליה הוויגסברג שליט"א סיפר בדבריו מה ששמע מהרבנית קניבסקי ע"ה, שכאשר הציעו לגיסה, רבינו, ליטול את עול הרבנות ברמת אלחנן, והוא בענוותנותו נרתע, התייעץ עם גיסו מרן הגר"ח ז"ל, אשר אמר לו שיקח את זה, והציע לו שיבוא פעם בשבוע ללמוד עמו בחברותא, ויחד ילבנו את השאלות הקשות שיתעוררו, וכך היה כידוע. עוד סיפר כי פ"א בעת זקנותו וחלויו של הגר"ח כשלא נכנסו כלל וכלל להגר"ח, באו ושאלו האם לקרוא לרבינו לחברותא הקבועה, והתפלל הגר"ח ואמר 'רבי יצחק, זה הרפואה בשבילי', ואכן כשלמדו לא היה ניכר על הגר"ח כלל כי הוא חולה ומסובל ביסורים. ניתן להאזין לדברים בקו בשלוחה 4 ולאחר מכן 3.

אחורה נא חידה

איזה דבר אסור בחול המועד, אך כיום טוב וכשבת הדבר מותר?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: כיצד יתכן שני אחים תאומים, שהאחד נולד יהודי והשני גוי? תשובה. לפי השיטה שעובר לאו ירך אמו, תתכן מציאות כזו, באופן שהאמא היתה נכריה שהתגיירה בעודה מעוברת, והתנתה תנאי שתחול הגיריות רק על אחד מבניה. כך יתכן ללמוד מדברי רבינו הגרעק"א בתשובה (מהדו"ק, סימן צה), שכתב: 'למ"ד עובר לאו ירך אמו, בודאי יכול להתנות שלא יהיה הטבילה לגיריות לעובר, אלא דבאם רצונה לגייר להעובר, לא הוי חציצה, דהיינו רבותא וכו', יעו"ש.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 04-376-0582, או 072-380-9348.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג'ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

לשבת עֵינֵג

שנה א ❖ פרשת צו ❖ תשפ"ד

אז תתענג

ע"י דרש ניתן לשנות מתבנית בנין ביהמ"ק

"פֶּאֶשֶׁר עֲשֵׂה בְיוֹם הַזֶּה צֹוֹה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְפָנֶיךָ עֲלֵיכֶם" (ה, לד)

בריש יומא ילפינן, מכאן פרישת כהן גדול ביום הכיפורים, ופרישת הכהן השוסף את הפרה. ובתוס' שם הקשה, ואמאי לא היו מפרישין נמי כהן גדול לפני יוה"כ ללשכה שמפרישין הכהן השוסף את הפרה, ולמה הוצרכו לבי' לשכות. וצריך עיון, הקשה רבי שמעון משה דיסקין מאי ברירא להו דיש לחסוך בלשכות, וכי לא יתכן דנהגו לעשות לשכה מיוחדת לכל צורך וצורך באופן נפרד.

ויתכן לומר, דבפרק החליל (נא): מהי תיקון גדול, אמר ר"א חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוטררה, והתקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה, היכי עביד הכי הכתיב "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", אמר רב קרא אשכחו ודרוש והלא הדברים ק"ו כו' עיין שם.

והנה מבואר, דאף על פי שאין לשנות מתבנית הבית, מיהו על ידי דרש שיש צורך בדבר נלמד לשנות לתבנית ולהוסיף על הבניין.

ומהשתא יש לומר דכיוון דהפרשת הכהן גדול והשורף הפרה הוא מאסמכתא, ועל כורחך שאינו בכלל "הכל בכתב" שיעשו לשכה, דאם כן לא הקשה התוס' מדי, אם כן מסתמא על פי זה הוא דעשו הלשכות שהרי היה להם צורך בזה, ואין בזה משום הכל בכתב מיד ה' וכו'.

ולכן הקשו התוספות, כיוון דאפשר להפרישו לאותה לשכה, נמצא שאין צורך בדבר, ואם כן איך יכלו לבנות ב' לשכות דמכוח הדרש והאסמכתא סגי באחת. ועיין רמב"ם (פ"ב מהל' פ"א ה"א) דמבואר שהלשכה הייתה בעזרה, וכן נראה מרש"י כאן עיי"ש, אמנם עיין בתוס', ויתכן דתלוי בב' הישובים עיי"ש. (משאת הגלגל)

צרי עין האם צריכים לבדוק את הצרם

רבי יצחק זילברשטיין סיפר: בערב הפסח הגיע יהודי אל רבו, ושאלה מעניינת ומאוד לא שגרתית בפיו, לדאבוני סיפר בצער, אני נגוע מאוד במידה הגרועה של צרות העין, הקמצנות הקנאה והעין הרעה בהצלחתו של השני מקננים בקרבי ועדיין לא הצלחתי לתקן את נפשי מהנגע החמור הזה. ומה פתאום נזכרת לבוא אליי דווקא עתה בערב פסח תמה הרב? האיש ציטט בפני רבו את ההלכה (שו"ע תל"ג ס"ו) שאין חיוב לבדוק את החצר מחמץ, משום שגם אם היה שם חמץ, העורבים ושאר העופות יאכלוהו. שאלתי היא סיים האיש, האם ההלכה הזו שייכת אף לגבי, או שמה אני חייב לבדוק את החמץ בחצרי.

ומדוע שהדין ישתנה לגביך הוסיף הרב לתמוה, וכאן ציטט היהודי בפניו את דברי חז"ל במסכת סוטה (נח:), אמר רבי יהושע בן לוי, מנין שאפילו עופות השמיים מכירים בצרי העין ואינם אוכלים משלהם? שנאמר (משלי יז) "כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף" (וביאר רש"י, שכך דרכם של ציידים לזרות חטים ושעורים ברשתם, כדי שיבואו העופות לאכול, ואלו צרי העין, חנם מאבדים מזונות שזורים ברשתם בעיני כל בעל כנף שאף העופות מכירים בהם ואין נהנים ממזונותיהם) וא"כ סיים השואל הרי שעופות אינם נוגעים כלל בלחם שנמצא אצלי בחצר ושמה עלי לחפש אחריו.

והשיב רבי יצחק זילברשטיין, כי גם יהודי זה אינו צריך לבדוק את החמץ שבחצרו, וזאת מחמת ג' הטעמים הבאים, א. לאחר שהוא מבטל את חמצו הרי הוא הפקר, ושוב העופות אוכלים אותו כי רק מה ששייך לצרי העין את זה הם לא אוכלים, אבל מה שצרי עין מפקירים הם אוכלים, כי מזון זה כבר אינו שייך לצרי העין. ב. גם אם נחמץ החמץ אינו הפקר, מ"מ לאחר שנפסקה הלכה שהעופות אוכלים ומכלים את החמץ שבחצרות ואין צריך לחשוש לו בפסח, ממילא העופות לא אוכלים כעת מלחמו של צרי העין, אלא זו אכילה אחרת, אכילת ביעור חמץ על פי תקנת חז"ל, וידוע שהבריאה כולה וטבעם של הברואים מוזהגים לאור קביעת ההלכה. ג. יתכן שלא ניתן לשנות הלכות פסוקות מחמת סיבות שאינן טבעיות לגמרי ולא הוזכרו בשו"ע ובפוסקים. (ע"פ ופריו מתוק)

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי־ךָ

בקודש פנימה בבית

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

שיג ושיח במעון מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א, מעשה רב מתורת רבותינו, ונקודות אור מהנהגותיו בקודש, ממה שנאמר בביתו במוצש"ק (ויקהל) ערב חג הפורים.

חביבות המצוות

הביאו לפני מרן שליט"א בקבוקי יין שחולקו למחזיקי תורה בימי הפורים, ואגב שהזכירו ענין מעשר סיפר, "לפני הרבה שנים, באו אלי ב' אנשים חסידים מקנדה אברכים נחמדים, פתאום אחד הוציא לי ב' קלמנטינות, מה זה שאלתי? הוא אמר בהברה פולנית, 'דאס איז טייבעל' הוא אמר את זה בהתלהבות! בקנדה הרי אין את זה, התפעלתי מההתלהבות שלו, הוא ראה טבל, פעם בחו"ל מי ראה טבל, סיפור יפה".

רביעית בפורים

והוסיף רבינו לזון בעניני מצוות הפורים, "אומרים ששאלו את הגר"ד האם יש מצוה לשתות רביעית בפורים, והוא אמר 'שטייט נישט' (לא כתוב). שמעתי שבספר של הגר"ד על השו"ע, כתוב על שמחת יו"ט רביעית. ומישהו אמר לי, אני חושב שזה היה ר' אברהם גנחובסקי זכרונו לברכה, שבאחד מספרי הרב, כתוב שהשיעור זה רביעית. עד כאן הסיפור ששמעתי".

ושאל אחד הנוכחים כמו מי הרה"י נוהג לגבי שיעור שתיית היין והשיבו, "אף פעם לא מדויק. או הרבה יותר או הרבה פחות, תלוי בגיל, הייתי שותה כמו שכתוב בגמ' על רבה ור' זירא. בשנים האחרונות אני לא יכול, יש מצוה לשמוח".

שמחת פורים בצל מרו החזון איש

וביקשו לספר מה היה כשרה"י היה אצל החזו"א בפורים, ומיד העיר הגר"ד, "סליחה שאני אומר, המילה 'כשהייתי אצל החזו"א', כמוני היו מאות מאות, ואני הייתי מהפחותים ביותר, לא הייתי אצל החזו"א הרבה בכלל".

והזכירו שמתכוונים למתי שרה"י היה שיכור... והשיב, "אהה, כשהייתי בחור ולמדתי בישיבת פוניבז', אמר לי חבר בא הלך לחזו"א, אז הוא לקח אותי לחזו"א, נכנסנו, הוא קצת השתולל, ואני התאפקתי קצת, הוא כיבד אותנו בתפוז כל אחד, ובירכנו, אח"כ אמר לנו להקשות קושיה, הקשיתי קושיה, אני זוכר איפה, אך את הקושיה אני לא יכול להיזכר, זה היה על התוס' בבבא בתרא, אמרתי לו את הקושיה, והוא לא אמר תירוץ. זה לא אומר שלא היה לו תירוץ, בכדי לשמח, אומרים שזה קושיה טובה, לא תמיד צריך לומר תירוץ. לפעמים שמחים ששאלו קושיה טובה. היה עוד פעם, זה היה בפעם הראשונה, לקח אותי חבר לחזו"א, ואז התבלבלתי מאוד, החבר אמר את הדבר תורה שלו, ואז הגיע התור שלי, ונאלמתי, לא יכולתי לדבר כלום, אז הוא חיכה כמה רגעים, קם, וכשהוא קם, פתאום נפתח הפה, כמו בעל כורחי, הוא שמע את הקושיה, בעמידה ולא אמר כלום, למחרת ר' שלמה ברגן הביא לי, שהחזו"א ביקש שיעתיק מהכתבים שלו, תירוץ על הקושיה, לא ענה לי על המקום כלום, ושלח לי את העתקה, שאת זה שלח החזו"א. אני לא הייתי היחיד הרבה הלכו. ומזה התחיל ואז המשיך, השאלות ששאלתי את החזו"א, היו או בהלכה, או שאלה בגמ'. סיפורים מיוחדים אין לי". (באדיבות: אמתחת בנימין)

חיוב מגילה בשושן פורים

כאשר הגיע בערב חג הפורים מרן שליט"א לניחום אבלים אצל משפחת האשה הצדקנית מרת ברכה דיסקין ע"ה, שאלו בנה הגר"ד דיסקין שליט"א, דהנה נפסק כי אבל אסור בלימוד התורה, אך מחויב לשמוע מגילה ביום הפורים, כיוון שהוא מדין מגילה ולא בגדר ת"ת.

ולפי"ז האם יוכל לשמוע מגילה בשושן פורים בעיר ב"ב וכמנהג החזו"א שקוראים בבני ברק במקופים בלי ברכה, ויסוד הספק דאם נאמר שפסקו של החזו"א היה כחומרא ואז במקרה של אבל הוא קולא ויהיה אסור מצד ת"ת, או שסבר שזה חיוב הלכתי מפני הספק על בני ברק האם היא מחוברת לעיר יפו שמוגדרת כערים הספיקות.

והשיבו מרן הגר"ד על אתר: "כי ודאי שיכול לשמוע, ואם זה היה רק חומרא החזון איש לא היה מורה לאחרים. הוא אחז שלדינא מפני הספק יש מקום לקרוא".

"הנהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד" (וי, יט)

במשנה בפרק איזהו מקומן וכו', הנאמר קודם התפילה הובאה הלכה זו לגבי אכילת הכהנים, בלשון "ונאכלים לפני מן הקלעים לזכרי כהונה". וצריך ביאור, הן הלא המשנה מדברת תמיד על עבודת המקדש, ואילו הקלעים היו רק במשכן ולא במקדש.

אמר הגרי"ז מבריסק, שקבלה יש בידו מרבינו הגר"א ליישב המשנה כך, בראשונים (ב"י בשם הרא"ה) הובא טעם למה אומרים קודם התפילה דווקא פרק איזו מקומן של זבחים ולא משניות אחרות, זאת משום שבכל פרק זה אין שום מחלוקת תנאים.

והוסיף על כך הגר"א, מפני מה אכן פרק איזו מקומן נעדר מכל מחלוקת, כי להבדיל משאר כל המשניות נשמר פרק זה בדיוק נמרץ כלשון שנמסר על ידי משה בסיני בלא שום שינוי, מעתה מובן מדוע נאמר במשנה לפני מן הקלעים, כיוון שפרק זה נכתב ממש כמסירתו מסיני, ובדור ההוא היה המשכן על מכונו עם הקלעים. (ע"פ משולחן גבוה)

חיוק רבי אהרן לייב שטיינמן "הרגש" בדבר, החפץ חיים אמר, אם היו מוצאים את הפרי הראשון שהקב"ה ברא בעולם, כמה היו מייקרים את הפרי הזה, הרי זה ממש הפרי שהקב"ה ברא, לכן כמה צריך לייקר את התורה שבכתב, שנשארה בדיוק כנתינתה. אמר רבי אהרן לייב בהתרגשות רבה: יש פרק בתורה שבעל פה שנשאר בדיוק, זאת אומרת דבר נורא, א-מוריעדיקא זאך, שומעים אנו ממש את השיעור של משה רבינו. (נר לשלח שבת)

"הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתני" (י, יח)

בגמ' שבת (יב) אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והטיתי נר בשבת לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה.

סיפר האדמו"ר מטולנא: (מובא בספר ראש גולת אריאל), בשנת תרפ"ו כאשר שהה האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור, לצורכי בריאותו בעיר המרפא קרלסבאד, ניגש אליו באחד הימים יהודי למדן, וביקש ממנו ביראת הכבוד להאיר את עיניו בקושיה שעלתה בראשו. מדוע כתב רבי ישמעאל בפנקסו שלכשיבנה בית המקדש יביא קורבן חטאת, והרי מן הגמרא (ברכות ז.) עולה שרבי ישמעאל בן אלישע היה כהן גדול שהדין הוא שאינו מביא חטאת בשגגת מעשה בלבד, ואפילו אם שגג גם בהוראה, יש לו לכהן גדול להביא פר הבא על כל המצוות, ולא כשבה או שעירה כשאר חטאות היחיד, (אם כן מדוע כתב "שמנה" בלשון נקבה).

השיבו האמרי אמת על אתר שלושה תירוצים בזה אחר זה. א. כהן גדול המביא פר הבא על כל המצוות, ושפטר לגמרי בשגגת מעשה גרידה, אינו כי אם זה שנמשך בשמן המשחה, אבל רבי ישמעאל בן אלישע חי בבית שני, וא"כ היה מרובה בגדים בלבד וקרבתו חטאת ככל יחיד. ב. משחרב בית המקדש והוצרך לרשום על פנקסו, לא היה יותר לרבי ישמעאל דין כהן גדול ודומה מצדו לכהן גדול שעבר מחמת מום וכדומה, שלגביו מצינו בראשונים שדינו לגבי קורבנות הוא כדן כהן הדיוט. ג. יש דעה בתוספות (יבמות קד. ד"ה אומר) שהיו שני רבי ישמעאל בן אלישע, ואם כן נוכל לומר שזה שכתב על פנקסו אינו זה המוזכר במסכת ברכות שהיה כהן גדול, ואם כן בטלה הקושיה מעיקרא. (כמוצא שלל רב)

הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל

הפסק שעות ארוכות, ואף שנפגשו אז לאחר חצי שנה שלא התראו לא היו משוחחים כלל בשום ענין אחר, ומאירים בתורה כנתינתה מסיני. היה מקורב ואהוב אצל כל גדולי ישראל, ועל כך נביא כמה סיפורים המלמדים על הכלל, לקראת חתונתו אמר לו מרן הגרא"מ שך זצ"ל שיקבל על עצמו כאברך ללמוד כל יום מוסר, והנה בהגיע יום חתונתו, דקות ספורות לפני החופה חשב לעצמו הן ממש בעוד רגעים אהיה אברך והתחייבתי שאלמד מוסר, ועלי לקיים זאת ולפיכך עיכב חופתו והסתגר בחדר צדדי ולמד מוסר לקיים דבריו.

גם אצל מרן הגר"ש זצ"ל היה נכנס רבות, ובפעם הראשונה שהוזמן לסדר קידושין, וכדרכו בכל דבר ישב לברר היטב להיות בקי 'בטיב קידושין', ובשל כך נכנס אל רבי שלמה זלמן עם כמה שאלות וישב עמו במשך ארבע שעות לדון בכל שאלותיו, וכשסיימו הציע הגר"ש זצ"ל שיבוא למחר שוב להשלים הדברים, ולמחרת ישב אצלו ארבע שעות נוספות, ומשמונה שעות אלו הוציא קונטרס מיוחד בעניני חופה וקידושין, בשם 'אפריון שלמה', אשר זכה לתפוצה רבה בקרב כל תופסי התורה.

על מעלתו הרבה ועיסוקו רק בתורה ללא שום מפריעים מסופר, כי אף שנישא לבת ממשפחה אמריקאית לא נתן לגשמיית אמריקה להיכנס לדי' אמותיו, ולמרות שביקר פעמים רבות באמריקה, ועל אף כשרונו הרב ותפיסתו המהירה, לא ידע צורת אות בשפה האנגלית כלל. (וכשביקר לראשונה באמריקה, מיהר לחנות ענק של כלי כתיבה שם מצא את שאהבה נפשו, דפדפות ענק וחבורות כרוכים היטב להם נצרך בשביל חידושי התורה הרבים שכתב ללא הפסקה, מה שלא היה בנמצא כלל בחנות כלי הכתיבה היחידה באותם ימים במאה שערים).

כשהוא בשיא כוחו מעמיד תלמידים הרבה ושמועותיו מתבדרות בבי מדרשא, עוסק בעומקה של מסכת 'יבמות' אותה חיבב עד למאוד, הסתלק בפתאומיות כשעולם התורה מתייתם באחת, ובייחוד ישיבת מיר המעטירה בה התגורר ועליה השפיע כה רבות.

במסע הלווייתו קוננו בבכי מר גדולי ראשי הישיבות על לכתו. ראש הישיבה הגאון הגדול רנ"צ פינקל נשק בבכי בעת הספדו ולא יכל לעצור דמעותיו וירד מלהספיד. הגאון הגדול רב"מ אזרחי אמר בהספדו "אמנם כל המעלות שמניתי נפלאות הן אך אני שלעצמי סבור שעיקר מעלתו היא השמחה בכל וורט בכל סברה ובכל קושיה". וידיד נפשו עוד מימי נעוריהם הגר"ש בורנשטיין ציין בקול בוכים כי בפטירתו חש הוא כאילו נאכל חצי בשרו שלו.

וכאמור שפתותיו דובבת בקבר על ידי ספריו הרבים על התורה ועל השי"ס, שיוצאים כל העת ע"י בני משפחתו ותלמידיו.

ביום רביעי כ"ד אדר ב' יחול יום היארצייט הט"ז להסתלקותו של הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל מראשי ישיבת מיר, וממעתיקי שמועתו של ריש מתיבתא דמיר מרן הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל. כאשר באים לתאר ואף במילים מועטות, מעט מן זעיר מדמותו המפליאה לבבות של רבי אליהו ברוך זצ"ל, אשר שמו וזכרו לתאוות כל נפש נדמה שקשה היא המלאכה, וביותר בו ובמשנתו משום שכלל שחולף הזמן וחולפות השנים, הולך שמעו וגדל בין היהודים, וכפי שרואים אנו את ספריו המלאים מוזן אל זן במתיקות שאין בדומה לה, אשר יושבים הם ראשונים במלכות בכל אתר ואתר. (רוב הדברים הובאו במאסף "שוויון מא, במאמר הנפלא "קרא דאורייתא")

בימי חורפו השקיע כל חלבו ודמו בקבלת מסורת התורה מרבותיו. כמו כן עמל רב השקיע בכתיבת חידושי תורה ממה שחידש הוא וממה שחידשו אחרים, והכל היה רושם וכותב "במחברות הקדושות" כפי שכוננו, כל הארה או חידוש כל הרגש וכדו' ללא לאות, ולאחר פטירתו השאיר אחריו 400 קונטרסים המלאים בעשרות אלפי דפים כתובים בכתב ידו, ביניהם גם שיחות המוסר של מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, וכמובן שיעורי רבו מובהק מרן הגר"נ פרצוביץ זצ"ל.

כאמור את עיקר תורתו קנה כתלמיד מובהק אצל רבו הגדול רבי נחום זצ"ל שם קיבל את דרכי הלימוד בעמל והבנה לעומק הפשט, וכל זה במסורת התורה של דורות איש מפי איש מהרבי'ה הגדול מרן הגאון רבי חיים סולוביץ'יק, ופעמים רבות שגור היה על לשונו בשיעוריו, דברים ששמע במדויק מפי רבי נחום שאמר דברים כלשון רבו רבי ברוך בער שחזר מילה במילה כפי ששמע מרבי חיים.

למשך שנה אחת הלך ללמוד ולקבל תורה בישיבת פונביז' כשעד מהרה מתחבב על כל רבני הישיבה ובפרט למרן הגר"ש רזובסקי זצ"ל שאהבו וחביבו, והיה מכונו בחביבה, רבי אליהו ברוך 'בתראי' (סביו שעל שמו נקרא, היה הגאון רבי אליהו ברוך קמאי) כך קנה את תורת גדולי ראשי הישיבות דמיר ופונביז', כשהוא משלב ביניהם בצורה מופלאה, ועל השילוב בין תורת רבי נחום לתורת רבי שמואל, אמר הגאון רבי אשר אריאלי שליט"א משמו כי "בפונביז' פתחו לנו את הראש אבל במיר פתחו לנו את העיניים".

כל ימיו הסתובב בין החכמים, וזקנו מרן הגרא"י פינקל זצ"ל ביקש שילמד בחברותא עם הגאון הגדול ר"ח קמיל זצ"ל כשהוא מתבטא בפניו "כל הפורש מר' חיים כפורש מן החיים", ובאמת לא פרש ממנו כל חייו והיו עוסקים ולומדים בחברותא תמידין כסדרן, ואף לאחר שעקר רבי חיים קמיל זצ"ל לנגב, היה נוסע אליו בימי בין הזמנים והיו לומדים ללא